ALL VÄRLDENS

FIENDE

MED FLERE BERÄTTELSER

AV

JACK LONDON

ÖVERSÄTTNING AV

M. DRANGEL

TREDJE UPPLAGAN

==============

STOCKHOLM
A.-B. BOHLIN & Co.

UDDEVALLA 1925
HALLMANS BOKTRYCKERI A.-B.

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna utgåva av *All världens fiende med flere berättelser (The strength of the strong, 1914)* av **Jack London** (1876-1916) är översatt 1915 (3. uppl. 1925) av **Mathilda Drangel** (1847-1931). Boken digitaliserades direkt från original och anpassades och OCR-tolkades för projekt Runeberg i maj 2015 av Bert H.

Vissa berättelser har utgivits i olika tidskrifter 1908-1911. Läs om detta och det engelska originalet på webbplatsen **The World of Jack London** eller på **Internet Archive**.

ALL VÄRLDENS FIENDE.

Det var Silas Bannerman som slutligen fångade den vetenskaplige häxmästaren, mänsklighetens ärkefiende, Emil Gluck. Den bekännelse som Gluck avgav innan han fördes till den elektriska stolen kastar ett bjärt ljus över de serier av mystiska tilldragelser — många skenbart utan något samband med varandra — som i så hög grad förbryllade världen mellan åren 1933 och 1941. Innan detta märkliga dokument blivit offentliggjort hade världen aldrig haft en aning om att det kunde finnas något slags föreningslänk mellan mordet på konungen och drottningen av Portugal och mordet på polismännen i Newyork. Emil Glucks gärningar voro utom all fråga

avskyvärda, men likväl kan man icke annat än till en viss grad känna medlidande för detta olyckliga, förvridna och misshandlade geni. Denna sida av hans historia har aldrig förut blivit skildrad, men på grund av hans bikt och den stora mängden av vittnesmål, jämte alla dokument och anteckningar från den tiden, äro vi i stånd att skildra honom ganska noggrant och urskilja de faktorer och drivkrafter som gjorde honom till det odjur i människohamn han blev och drevo honom fram på den ohyggliga väg han vandrade.

Emil Gluck var född i Syracuse i staten Newyorkår 1895. Hans far, Josephus Gluck, var polisman och nattvakt och dog 1900 i lunginflammation. Modern, en vacker och bräcklig varelse som hade varit modist innan hon gifte sig, sörjde sig till döds när hon miste sin man. Moderns känslighet blev hos gossen ett sjukligt och olycksbringande arv.

År 1901 kom Emil Gluck vid sex års ålder till en nära anhörig, mrs Ann Bartell. Hon var hans mors syster, men i hennes bröst fanns ingen vänlig känsla för den skygge och känslige gossen. Ann Bartell var en fåfäng, ytlig och hjärtlös kvinna. Dessutom trycktes hon av fattigdomens förbannelse och hade en lat och oduglig dagdrivare till man. Gossen Emil var »överflödig i huset» och man kan lita på att Ann Bartell tillräckligt inpräntade detta hos honom. Som ett exempel på den behandling han fick under denna tidiga bildbara period må följande anföras:

Han hade vistats något längre än ett år i det Bartellska hemmet då han bröt ett ben. Han ådrog sig denna skada under det han lekte på taket, ehuru detta var honom förbjudet — så som alla pojkar ha gjort och skola fortfara att göra till tidernas slut. Benet var brutet på två ställen ovanför knäet. Hjälpt av sina uppskrämda lekkamrater lyckades Emil släpa sig ned på trottoaren framför huset, och där förlorade han medvetandet. Barnen i grannskapet voro allesammans rädda för den argsinta härskarinnan i det Bartellska huset, men de samlade all sin beslutsamhet, ringde på dörrklockan och omtalade olyckshändelsen för Ann Bartell. Hon såg icke ens åt den lille där han låg sanslös på trottoaren, utan smällde igen dörren och vände tillbaka till sin tvättbalja. Tiden gick. Det började regnaoch Emil Gluck, som åter vaknat till sans, låg där snyftande i regnet. Benbrottet borde genast ha kommit under behandling. Som det nu var inträdde hastigt inflammation, vilket förvärrade saken. Efter två timmars förlopp uttalade de upprörda grannkvinnorna sin protest mot Ann Bartells beteende. Den gången kom hon verkligen ut och såg på gossen. Men hon sparkade till honom i sidan, hjälplös som han låg vid hennes fötter, och hon skrek hysteriskt att han inte var hennes barn, och att de gärna kunde tillkalla en ambulansvagn så att han bleve förd till en upptagningsanstalt. Varefter hon återvände in.

Så kom en kvinna, Elizabeth Shopstone, gående. Hon fick veta vad som hänt och lagade att gossen blev lagd på en bår. Det var hon som tillkallade doktorn och knuffade undan Ann Bartell så att gossen kunde bäras in i huset. När doktorn kom, underrättades han genast av Ann att hon icke skulle komma att betala honom för hans tjänster. Två månader låg lille Emil till sängs, hela första månaden på rygg, utan att ha blivit vänd en enda gång. Och han låg där försummad och ensam, utom då han fick tillfälliga besök av den överansträngde läkaren, som icke fick någon ersättning. Och Emil hade inga leksaker, ingenting som förkortade de långa, ledsamma timmarna. Aldrig hörde han ett vänligt ord, aldrig lades en lugnande hand på hans panna, aldrig kom den minsta skymt av kärleksfull ömhet på hans lott — ingenting annat än Ann Bartells förebråelser och snäsor jämte den ständigt upprepade förklaringen att »han var en överflödig person». Man kan mycket väl förstå, att det under sådana förhållanden skulle hos den ensamme och försummadegossen födas mycket av den bitterhet och människofientlighet som sedan resulterade i de ohyggliga dåd, vilka slogo hela världen med förskräckelse.

Det kan förefalla besynnerligt att Emil Gluck fick på Ann Bartells bekostnad genomgå en högre lärdomsanstalt, men förklaringen är mycket enkel. Hennes dagdrivare till man begav sig ut på äventyr, gjorde ett fynd på Nevadas guldfält och kom tillbaka som mångmillionär. Ann Bartell, som hyste ett verkligt hat till sin systerson, skickade honom nu oförtövat i skola till Farristown, som låg på hundra mils avstånd från hennes hem. Skygg och känslig för intryck som den lille ensamme och missförstådde gossen var, blev han mera ensam än någonsin i Farristown. Aldrig fick han som andra gossar resa hem under ferier och lovdagar. I stället strövade han omkring i de övergivna skolbyggnaderna och deras tillhörande områden, vänlig mot tjänare och trädgårdsarbetare, men oförstådd av dem som av alla andra. Man påminner sig att han läste mycket — att han ständigt tillbragte sina

dagar ute eller inne vid eldstaden mied »näsan hängande över boken». Det var under denna tid han överansträngde sin synförmåga och blev tvungen att börja använda glasögon, vilket så särskilt kännetecknade de fotografier tidningarna återgåvo av honom 1941.

Emil Gluck var en framstående lärjunge. En flit sådan som hans måste föra honom långt, men egentligen behövde han den icke. Han fattade allting genast. Resultatet blev att han tillägnade sig en ansenlig mängd kunskaper utom vad som fordrades, lärde på ett halvår mera än en vanlig lärjunge under ett halvt dussin år. Redan 1909 vid endast fjorton års ålder var hanmogen — »mer än mogen» förklarade läroverkets rektor — för inträde vid Yales eller Harvards universitet. Hans minderårighet var emellertid ett hinder för inskrivning vid dessa lärosäten, och därför finna vi honom, samma år som student vid Bodwin College. År 1913 tog han med största heder sin grad därstädes och följde omedelbart därefter professor Bradlough till Berkeley i Californien. Den ende vän som Emil Gluck fann i hela sitt liv var professor Bradlough. Dennes klena lungor hade föranlett hans flyttning från Maine till Californien, och flyttningen underlättades därigenom att han blev erbjuden en professorssyssla vid statens universitet. Under hela året 1914 stannade Emil Gluck i Berkeley och tog kollegier i åtskilliga vetenskapliga ämnen. Mot årets slut inträffade två dödsfall, som omstörtade hans förhållanden och utsikter. Genom professor Bradloughs frånfälle förlorade han den enda vän han någonsin fann, och Ann Bartells död lämnade honom utan alla tillgångar. Hennes hat till sin olyckliga systerson hade följt henne ända in i döden, och hon hade avspisat honom med ett arv av hundra dollars.

Året därpå var Emil Gluck vid tjugu års ålder inskriven som instruktör i kemi vid Californiauniversitetet. De år han tillbragte där förflöto i lugn. Han utförde omsorgsfullt det trälarbete för vilket han fick sin lön, och därjämte skötte han oavbrutet egna studier, tog den ena examen efter den andra. Så var han bland annat doktor i sociologi, i filosofi och naturvetenskap, fastän han för världen under en senare tid helt enkelt var bekant som professor Gluck.

Han var tjugusju år då han första gången uppmärksammades av tidningarna genom utgivandet av sin bok»Kön och framåtskridande». I våra dagar står denna hok som en milstolpe inom äktenskapets historia och filosofi. Det är en väldig volym på mer än sjuhundra sidor, förvånande originell och skriven med den yttersta noggrannhet och säkerhet. Det var en bok för vetenskapsidkare, men icke beräknad att ställa till uppståndelse. I det sista kapitlet hade Gluck emellertid med några ord, som endast upptogo tre rader, talat om en hypotetisk önskvärdhet av försöksgiftermål. Dessa tre rader kastade sig tidningarna genast över, »skojade med dem», som det hette på den tidens slangspråk, och lyckades få hela världen att skratta åt Emil Gluck, den tjugusjuårige professorn med glasögonen. Fotografer knäppte av honom i förbigående, han belägrades av reporters, från kvinnoklubbar i hela landet insändes resolutioner, vari han och hans omoraliska teorier fördömdes. Och då Californiens statsförsamling diskuterade anslaget till sitt universitet, väcktes till och med en motion att Gluck skulle avlägsnas från sin befattning som universitetslärare, emedan anslaget i motsatt fall kunde komma att indragas. Naturligtvis hade ingen av Glucks förföljare läst hans bok. Tidningarnas förvända återgivanden av de tre raderna var tillräckligt för dem. Nu begynte Emil Gluck känna hat mot allt vad tidningsmän hette. Genom dem hade det allvarliga och till sitt innehåll värdefulla arbete, åt vilket han ägnat sex år av sitt liv, fått ryktbarhet som föremål för åtlöje. Till sin sista stund och till deras ständiga bedrövelse förlät han dem aldrig.

Det var också tidningarna som buro ansvaret för den olycka som drabbade honom därnäst. Under de fem åren närmast efter bokens utgivande hade hanhållit sig tyst, och tystnad är ingalunda hälsosam för den som står ensam. Man kan medlidsamt tänka sig den ytterligt isolerade ställning Emil Gluck hade vid det folkrika universitetet. Han var totalt utan vänner och utan sympati. Hans enda tillflykt var böckerna, och han fortsatte att läsa och studera utan hejd. Men 1927 antog han en inbjudning att hålla ett föredrag inför Human Interest Society i Emeryville. Han ansåg sig icke kunna lita på sig själv tillräckligt för att tala utan koncept, och medan detta skrivs ha vi framför oss en kopia av hans lärda avhandling. Den är sansad, väl genomtänkt och vetenskaplig samt — det måste också tilläggas — konservativ. På ett ställe talar han emellertid om »den industriella och sociala revolution som pågår inom samhället» — jag anför här hans egna ord. En reporter, som var närvarande, kastade sig över ordet »revolution», lösryckte det ur sammanhanget och skrev ett förvridet referat av det hela, som gav

Emil Gluck sken av att vara anarkist. Och »Professor Gluck anarkist» telegraferades genast åt alla håll, varefter hans porträtt vederbörligen återgavs av varenda tidning i landet.

När tidningspressen angrep honom förra gången hade han försökt att försvara sig, men nu teg han. Bitterheten hade redan frätt sig in i hans själ. Hans fakultet uppmanade honom att försvara sig, men han nekade buttert och vägrade till och med att lämna en avskrift av sitt föredrag för att därigenom kunna rädda sig från att bli avskedad. Han nekade även att självmant nedlägga sitt ämbete och blev skild från detsamma av fakulteten. Det måste tilläggas att politisk påtryckning hade använts mot universitetets rektor och kansler.Förföljd, baktalad och missförstådd, gjorde den förlorade och isolerade mannen intet försök att hämnas. Under hela hans liv hade det syndats emot honom, och under hela sitt liv hade han aldrig förbrutit sig mot någon. Men hans mått av bitterhet var ännu icke så fullt att det flödade över. Sedan han nu hade förlorat sin anställning och var utan inkomster, måste han skaffa sig arbete. Sin första plats fick han på ett järngjuteri i San Francisco, där han visade sig vara en skicklig konstruktionsritare. Det var där han förvärvade sin första kännedom om krigsskepp och deras konstruktion. Men herrar reporters upptäckte var han hamnat och skildrade för allmänheten hans nya verksamhet. Han nedlade oförtövat sin syssla och skaffade sig en annan. Men sedan han på detta sätt blivit fördriven av reporters från ett halvt dussin platser stålsatte han sig till att trotsa tidningsmännens förföljelse. Detta inträffade då han startade sin galvaniseringsaffär vid Telegraph Avenue i Oakland. Han hade en liten verkstad, där tre män och två gossar skötte arbetet. Gluck själv arbetade ihärdigt. Poliskonstapeln Carew vittnade inför rätten, att Gluck natt efter natt icke lämnade verkstaden förrän klockan ett eller två. Det var under denna period som han fullkomnade den förbättrade bränningsmetoden för gasmotorer, vilket patent slutligen gjorde honom till en förmögen man.

Han startade galvaniseringsaffären tidigt på våren 1928, och samma år greps han av sin olycksbringande kärlek till Irene Tackley. Nu kan man ju omöjligt tänka sig att en så säregen människa som Emil Gluck kunde vara annat än egendomlig som älskare. Förutom hans snillrikhet, hans totala ensamhet och hanssjuklighet, måste man också ta i betraktande att han icke visste någonting alls om kvinnorna. Vilka varma känslor som än kunde genomströmma hans bröst, var han fullkomligt ur stånd att kunna uttrycka dem på ett konventionellt sätt, och hans ytterliga blyghet gjorde hans sätt att göra sin kur högst ovanligt. Irene Tackley var en rätt vacker ung kvinna, men ytlig och litet tanklös. Hon var anställd i ett litet konditori som låg mitt emot Glucks galvaniseringsaffär. Han brukade gå dit och dricka saft och sodavatten med is och sitta och stirra på henne. Det tycks som om flickan icke brydde sig om honom, utan endast lekte med honom. Han var så »konstig» sade hon, och en annan gång hade hon kallat honom »fånig» då hon beskrev hur han brukade sitta vid disken och stirra på henne genom sina glasögon, rodnande och stammande när hon tog någon notis om honom, och ofta rusade sin väg i häftig förvirring.

Gluck gav henne de mest häpnadsväckande presenter — en teservis av silver, en diamantring, ett pälsgarnityr, en operakikare, en diger »Världshistoria» i många volymer och en motorcykel, helt och hållet galvaniserad i hans egen verkstad. Men nu blandade sig flickans älskare i saken, han blev mycket vred, stampade i golvet och tvingade henne att återlämna Glucks besynnerliga presenter. Denne William Sherbourne var en stor, grov och föga intelligent karl av arbetsklassen, som haft en viss framgång som enkel byggmästare. Gluck förstod inte alls hur det var fatt. Han ville skaffa sig en förklaring på saken och försökte få tala med flickan då hon gick hem från konditoriet på kvällen. Hon beklagade sig över det för Sherbourne,och en kväll passade denne på och gav Gluck ett kok stryk. Han måste ha gjort sin sak grundligt, ty i Röda kors-sjukhusets annaler läses att Gluck fördes dit samma kväll och var ur stånd att lämna sjukhuset förr än efter en vecka.

Gluck var fortfarande lika oförstående. Han sökte alltjämt att få flickan att förklara sig. Hans rädsla för Sherbourne förmådde honom att vända sig till polischefen med en anhållan att få bära revolver, och denna begäran avslogs. Som vanligt upplystes allmänheten därom genom en sensationell tidningsnotis. Så inträffade mordet på Irene Tackley, sex dagar före den då hon skulle ingå äktenskap med Sherbourne. Det hände en lördagskväll. Hon hade arbetat till sent på kvällen i konditoriet och lämnade det efter klockan elva med sin veckolön i fickan. Hon tog spårvagn från San Pablo Avenue till Trettiofjärde gatan, där hon steg ur och började

gå den korta vägen förbi de tre återstående kvarteren till sitt hem. Detta var det sista man såg av henne som levande. Följande morgon fann man henne liggande strypt på en obebyggd tomt.

Emil Gluck blev genast arresterad. Ingenting av vad han kunde göra förmådde rädda honom. Han blev fälld, icke allenast på grund av sammanträffande omständigheter, utan också genom bevis som »kokades ihop» av Oaklands polismän. Det kan icke disputeras alt en stor del av dessa bevis voro fabricerade. Kapten Shehans vittnesmål till exempel var ett rent menedsbrott. Långt efteråt bevisades det nämligen, att han den ifrågavarande kvällen icke allenast icke hade befunnit sig i närheten av mordplatsen, utan att han rent av varit borta från staden på ett ställe vid SanLeandro-vägen. Den olycklige Gluck dömdes till livstids fängelse i San Quentin, och såväl tidningarna som allmänheten förklarade att detta var en försummelse av rättvisan — man ansåg att han borde ha blivit dömd till döden.

Gluck fördes till fängelset i San Quentin den 17 april 1929. Han var då trettiofyra år. Och i tre och ett halvt år, varunder han en stor del av tiden satt i ensam cell, var han överlämnad åt betraktelser över människors orättvisa. Det var under denna period som bitterheten genomfrätte hans själ och han blev människohatare. Ytterligare tre ting utförde han under samma period. Han skrev sin ypperliga avhandling »Mänsklig moral» och sin märkliga broschyr »Förbrytare med sunt förnuft» samt utarbetade sin ohyggliga och vidunderliga plan till hämnd. Det var minnet av en episod, som hade inträffat på hans galvaniseringsverkstad, som satte honom vapen i hand, ett fullkomligt unikt vapen. Han förklarade i sin bekännelse, att han teoretiskt utarbetat varenda detalj under sin fängelsetid, och att han vid sitt frigivande var färdig att genast beträda den hämndens bana som han utstakat för sig.

Hans frigivande väckte stor sensation. Och det blev ömkligt och brottsligt fördröjt genom den själlösa juridiska ämbetsmannaslentrian som på den tiden var i svang. Den 1 februari 1932 på kvällen blev en viss Tim Haswell skjuten under försök till inbrott hos en medborgare i Piedmonts Heights. Tim Haswell levde i tre dagar efteråt, och under denna tid bekände han sig skyldig till mordet på Irene Tackley samt framlade avgörande bevis för sin utsago. Bert Danniker, en brottsling som höll på att dö av lungsot i Folsomsfängelse, var inblandad i mordet som medbrottsling, och även han avgav en fullständig bekännelse. Det vacklande och senfärdiga förlopp, som stämplade rättsskipningen under föregående generation, förefaller oss numera obegripligt. I februari bevisades det att Emil Gluck var oskyldig, och ändå frigavs han icke förrän i oktober. I åtta månader tvangs den så djupt förorättade mannen att fortfarande lida sitt oförtjänta straff. Detta kunde omöjligt hos honom framkalla någon mildhet, och vi kunna mycket väl föreställa oss hur hans själ frättes av bitterhet under dessa långa åtta månader.

Han släpptes åter ut i världen på hösten 1932, som vanligt porträtterad i alla tidningar. I stället för att uttrycka ett uppriktigt beklagande av vad som skett fortsatte tidningarna sin forna sensationella förföljelse. En av dem gick ännu längre, nämligen »San Francisco Intelligencer». Dess utgivare, John Hartwell, utarbetade en sinnrik teori som kringgick de bägge brottslingarnas bekännelser och gick ut på att visa, att Gluck när allt kom omkring ändå vore skyldig till mordet på Irene Tackley. Hartwell dog. Likaså Sherbourne. Och polisbetjänten Phillips blev skjuten i benet och avskedad från Oaklands poliskår.

Hartwells mord förblev länge en olöst gåta. Han var ensam på sin byrå när det hände. Knallen från revolverskottet hördes av kontorspojken, som rusade in och fann Hartwell döende i sin stol. Vad som mest förbryllade polisen var att han icke allenast hade blivit skjuten med sin egen revolver, utan att skottet hade gått av i skrivbordslådan. Kulan hade gått rakt igenom lådans framsida och in i hans kropp. Rätten avvisade varje tanke på självmord, att den döde skullevara mördad vore ju en orimlighet, och klandret drabbade bolaget »Eureka», som tillverkat laddningen. »Explosion utan påverkan utifrån» var den förklaring som antogs, och patrontillverkningsbolagets kemister blevo mycket strängt efterhållna vid undersökningen. Men vad polisen ingalunda hade sig bekant var att Emil Gluck hade uppehållit sig i ett av honom förhyrt rum tvärs över gatan — rummet 633 i Mercer Building — just då Hartwells revolver på ett så oförklarligt sätt exploderade.

När så Sherbourne dog, hade ingen någon tanke på att det kunde finnas ett samband mellan dessa bägge dödsfall. Sherbourne hade fortfarande bott i det hus som han byggt åt sig och Irene Tackley, och en morgon i januari 1933

fann man honom död. Coronerns utslag lydde på självmord, därför att mannen var skjuten med sin egen revolver. Samma kväll hände någonting märkvärdigt, och det var att polistjänstemannen Phillipps träffades av ett skott på trottoaren utanför Sherbournes hus. Phillipps släpade sig till en polistelefon vid hörnet och ringde efter en ambulansvagn. Han uppgav att någon hade bakifrån skjutit honom i benet. Och hans ben var så illa åtgånget av tre 38 kalibers kulor, att amputation måste ske. Men när det upptäcktes att skadan blivit honom tillfogad av hans egen revolver blev han utskrattad, och han beskyldes för att ha varit drucken. Trots Phillipps' energiska förklaring att han icke hade smakat en droppe sprit den dagen och hans bestämda försäkran att han haft revolvern i bakfickan och icke rört den med ett finger, avskedades han från sin tjänst. Efter Emil Glucks bekännelse sex år senare blev den olyckligepolismannens heder rentvådd och han lever ännu i dag, är vid god hälsa och har en vacker årlig pension från staden.

Sedan Emil Gluck nu hade hämnats på sina närmaste fiender sökte han ett mera omfattande fält för sin verksamhet, men fiendskapen mot tidningsmän och polismän brann alltid med samma glöd. Inkomsterna av hans patent hade stigit medan han var i fängelse och ökades år efter år. Han var fullkomligt oberoende och i stånd att resa vart han ville för att tillfredställa sin kolossala hunger efter hämnd. Han hade blivit monoman och anarkist — icke endast en filosofisk, utan en våldsam anarkist. Kanske är det ordet icke det rätta — man kan rättare kalla honom nihilist eller annihilist. Man vet att han aldrig associerade sig med någon av terroristernas grupper. Han opererade helt och hållet på egen hand, men han väckte tusen gånger mera förskräckelse och åstadkom tusen gånger mera fördärv än alla terroristgrupper sammanräknade.

Han firade sin avresa från Californien genom att spränga Fort Mason i luften. I sin bekännelse betecknade han detta som ett litet experiment — han ville endast pröva vad han dugde till. Och under åtta år vandrade han sedan fram över jorden som en hemlighetsfull fasa. Han förstörde egendom till flera hundra millioner dollars värde och han släckte otaliga människoliv. Det enda goda resultatet av hans ohyggliga dåd var det fördärv han bragte över terroristerna. För varje gång han hade utfört ett dåd infångades terroristerna i grannskapet av polisens dragnot och många avrättades. Efter mordet på kungen av Italien avrättades icke mindre än sjutton terrorister i Rom.Emil Glucks mest häpnadsväckande dåd var kanske mordet på kungen och drottningen av Portugal. Det var deras bröllopsdag. Man hade vidtagit alla upptänkliga försiktighetsmått mot terroristerna. Vägen från katedralen genom Lissabons gator var på ömse sidor kantad med dubbla trupplinjer och en skvadron av två hundra ryttare omgav de kungligas vagn. Plötsligt inträffade någonting häpnadsväckande och förfärligt. Skotten i soldaternas gevär började smälla såväl bland kavalleriskvadronen som bland de posterande infanteristerna. Under den förvirring som uppstod vändes de exploderande gevärens mynningar åt alla håll. Slaktandet blev oerhört. Hästar, soldater, åskådare och kungapar genomborrades av kulor. Till råga på allt hade ett par terrorister, som befunnit sig på skilda håll i trängseln bakom infanteristerna, burit på sig bomber, och dessa exploderade medan de buro dem på sig. Bomberna voro avsedda att slungas ut om tillfälle skulle ges. Men vem kunde veta att de skulle explodera under dessa omständigheter? Den fruktansvärda ödeläggelse som åstadkoms genom de kreverande bomberna ökade den allmänna fasan och förvirringen, och explosionen ansågs vara ett led i ett allmänt attentat.

En sak som icke kunde förklaras var soldaternas obegripliga beteende. Det föreföll omöjligt att de skulle vara delaktiga i komplotten — men där lågo ju hundratals döda som deras kulor hade genomborrat, bland andra kungen och drottningen. Å andra sidan var det väl ännu mera förundransvärt att sjuttio procent av soldaterna själva hade blivit dödade eller sårade. Somliga förklarade detta så, att de lojala infanteristerna givit eld på förrädarna då de upptäckt attentatet mot denkungliga vagnen. Men icke den ringaste bekräftelse på detta antagande kunde vinnas genom rannsakningen med de överlevande, ehuru många av dem blevo underkastade tortyr. De vidhöllo halsstarrigt att de icke hade skjutit alls, och att skotten hade gått av utan deras förvållande. De blevo utskrattade av kemisterna, som förklarade, att det visserligen kunde vara möjligt att någon enstaka patron som var laddad med det nya rökfria krutet skulle kunna explodera av sig själv, men att alla laddningar på ett givet område skulle samtidigt explodera på sådant sätt vore totalt orimligt och oantagligt. Resultatet blev att ingen förklaring på den häpnadsväckande tilldragelsen kunde utfunderas. Allmänna övertygelsen ute i den övriga världen blev att det hela icke var någonting annat än en blind panik som uppstått bland det hetlevrade romanska

folket när terroristernas bomber exploderade. Och i sammanhang därmed påminde man sig den löjliga sammanstötning som för många år sedan hade ägt rum mellan den ryska flottan och de engelska fiskarbåtarna.

Och Emil Gluck skrattade i mjugg och reste vidare. Han visste hur allt hade gått till. Men hur skulle världen kunna veta det? Han hade oförmodat upptäckt den fördärvliga hemligheten på sin forna galvaniseringsverkstad vid Telegraph Avenue i Oakland. Vid den tiden hände sig, att en station för trådlös telegrafi inrättades av Thurstons kraftbolag i närheten av hans affär. Det dröjde icke länge förrän hans maskineri råkade i olag. Metalltrådarna hade många dåliga fogar och vid närmare undersökning upptäckte han små svetsar i dessa fogar. Därigenom att svetsarna minskade motståndet kunde en överdrivet stark ström gågenom lösningen, bringa den i »kokning» och förstöra arbetet. Men hur hade svetsarna uppkommit? Detta var den fråga som sysselsatte Glucks tankar. Innan den trådlösa stationen inrättades hade hans maskin fungerat förträffligt. Men efter stationens inrättande var den fördärvad. Stationen för trådlös telegrafi måste således vara orsaken. Men på vad sätt? Denna fråga fann Gluck lätt att besvara. Om nu en elektrisk ström var i stånd att åstadkomma verkningar tre tusen mil bort över oceanen, så måste helt visst också de elektriska utströmningarna från den trådlösa stationen fyrahundra fot från hans verkstad kunna åstadkomma verkningar på de dåliga fogarna i kypens metalltrådar.

Gluck resonerade för tillfället icke vidare över saken. Han skaffade sig nya trådar och fortfor att galvanisera. Men efteråt, i fängelset, kom han att tänka på denna tilldragelse, och som en blixt slog medvetandet om dess fulla betydelse ned i hans själ. Han insåg, att där hade han det tysta och hemliga vapen varmed han kunde hämnas på all världen. Hans stora upptäckt — som följde honom i graven — var kontrollen över den elektriska urladdningens riktning och räckvidd. Detta var på den tiden den trådlösa telegrafiens olösta problem — så som det förblivit ännu i våra dagar — men Emil Gluck hade löst gåtan där han satt i sin cell. Och när han blev frigiven använde han sin upptäckt. Med den dirigeringsförmåga han ägde var det för honom en enkel sak att skicka en tändande gnista in i krutmagasinet på en fästning, ett krigsskepp eller en revolver. Och han kunde icke allenast förmå krut att explodera på avstånd, han kunde också åstadkomma eldsvådor. Den stora branden i Boston tändes avhonom — ehuru helt och hållet av en händelse, såsom han försäkrade i sin bekännelse. Och han tillade att det var en mycket angenäm händelse som han aldrig hade haft skäl att ångra.

Emil Gluck var också orsaken till det förskräckliga tysk-amerikanska kriget, varunder 800,000 människoliv gingo förlorade och nästan oräkneliga penningsummor förspilldes. Man påminner sig helt visst att ett spänt förhållande existerade mellan de bägge länderna år 1939 på grund av den olyckliga händelsen med Pickard. Ehuru Tyskland kände sig kränkt, var det ingalunda angeläget om krig, och som fredstecken sände det den tyske kronprinsen med sju krigsskepp på ett vänskapligt besök till Förenta staterna. Den 15 februari på kvällen lågo de sju krigsskeppen förankrade ute på Hudson mitt emot Newyork. Och samma kväll var Emil Gluck ensam ute i en barkass med hela sin apparat ombord. Det bevisades efteråt att han köpt barkassen hos sportfirman Ross, varemot mycket av det han medförde och använde denna kväll var köpt vid elektricitetsverket Columbia. Därom hade man likväl då ingen kännedom. Allt vad man visste var att de sju krigsskeppen sprungo i luften det ena efter det andra med precis fyra minuters mellantid mellan varje. Nittio procent av manskapet och officerarna jämte kronprinsen gingo förlorade. Många år förut hade det amerikanska krigsskeppet *Maine* sprängts i luften i Havanas hamn, vilket genast framkallade krig mot Spanien — ehuru det alltid har existerat ett berättigat tvivel huruvida explosionen förorsakats genom konspiration eller olyckshändelse. Men som olyckshändelse kunde de sju skeppens exploderande ute på Hudson medregelbundet fyra minuters mellantid omöjligt förklarats. Tyskland trodde att sprängningen hade utförts av undervattensbåtar och förklarade genast krig. Sex månader efter att Gluck avlagt sin bekännelse återlämnade Tyskland Philippinerna och Hawaii till Förenta staterna.

Under tiden hade den illvillige häxmästaren och ärkehataren av sitt släkte fortsatt på den förödelsens väg han trampade. Emil Gluck lämnade inga spår efter sig. På ett fullkomligt vetenskapligt sätt sopade han alltid rent efter sig. Hans metod var att hyra ett rum eller ett hus och i hemlighet ditföra sin apparat — vilken han så småningom fulländade och förenklade så att den tog föga plats. Sedan han hade utfört det han ämnat tog han omsorgsfullt bort sina tillhörigheter. Han tycktes kunna hoppas på att få leva ett långt liv fyllt av ohyggliga brott.

Det epidemiska nedskjutandet av polismän i Newyork blev en märklig företeelse. Det var ett av sin tids fasansfulla mysterier. Inom ett par veckor blevo mer än hundra polismän skjutna i benen med sina egna revolvrar. Inspektör Jones förmådde icke lösa gåtan, men det var hans idé som slutligen överlistade Gluck. På Jones' anmaning upphörde polismännen att bära revolver, och därefter inträffade inga olycksskott vidare.

Tidigt på våren 1940 förstörde Gluck skeppsvarvet på Mare Island. Från ett rum i Vallejo skickade han sina elektriska urladdningar tvärs över Vallejosundet till Mare Island. Först riktade han sina blixtar mot krigsskeppet *Maryland.* Det låg i docka invid ett av krutmagasinen. På skeppets fördäck var en tillfällig ställning av timmer uppförd, och på den lågo mer än ett hundratal minor. Dessa minor voro avsedda tillförsvar för Golden Gate. Varje mina var i stånd att förstöra ett dussin krigsskepp, och där fanns mer än hundra minor. Förstörelsen blev ohygglig, men detta var endast en inledning till vad Gluck ville åstadkomma. Han skickade sina blixtar nedåt Mare Islands strand och sprängde därigenom fem torpedbåtar, torpedstationen och det stora magasinet vid östra ändan av ön. Så vände han sig åter västerut, och förutom åtskilliga enstaka belägna magasin på den högre delen av stranden sprängde han tre kryssare jämte slagskeppen *Oregon, Delaware, New-Hampshire* och *Florida.* Sistnämnda fartyg hade nyss gått in i torrdocka, och denna präktiga torrdocka förstördes i grund.

Det var en fruktansvärd katastrof och hela landet ryste av fasa. Men det var ändå ingenting mot vad som sedan skulle hända. Under senhösten samma år sopade Emil Gluck den atlantiska havskusten ren från Maine till Florida. Ingenting skonades. Fort, minor, kustförsvar av alla slag, torpedstationer, magasin — allt sprängdes i luften. Tre månader senare, mitt i vintern, for han fram på samma förödande sätt på norra stranden av medelhavet — från Gibraltar till Grekland. En samstämmig klagan höjdes från de hemsökta nationerna. Det var klart att bakom all denna förstörelse måste finnas mänsklig makt, och lika tydligt framgick det genom Emil Glucks opartiskhet att förödelsen icke kunde vara ett verk av någon särskild nation. Uppenbart var också, att vilken den människa än var som stod bakom det hela, så var denna varelse all världens fiende. Ingen nation kunde vara säker för angrepp. Och det fanns intet försvar mot denna okände och allsmäktige fiende. En krigsförklaringvore lönlös — ja, mer än lönlös, det vore just att dra över sig ännu större faror. Under ett helt år inställdes all tillverkning av krut och alla soldater och sjömän drogos tillbaka från alla fästningsverk och krigsfartyg. Man diskuterade till och med allmän avväpning vid den världskongress som samtidigt hölls i Haag.

Och så förvärvade sig helt plötsligt en medlem av Förenta staternas hemliga poliskår — Silas Bannerman — världsrykte genom att arrestera Emil Gluck. Först skrattade man endast åt Bannerman, men han hade förberett sin sak mycket väl och inom ett par veckor var den mest skeptiske övertygad om Emil Glucks brottslighet. Det enda som Silas Bannerman aldrig ens till sin egen tillfredsställelse lyckades förklara var hur han först kom på den tanken att ställa Emil Gluck i samband med de ohyggliga förbrytelser som begåtts. Visserligen hade Bannerman varit i Vallejo i något hemligt uppdrag då förstörelsen på Mare Island inträffade, och man hade på Vallejos gator utpekat Emil Gluck för honom som en »konstig kurre», men detta hade då icke gjort något särskilt intryck på honom. Det var först efteråt, då han under någon tids tjänstledighet vistades uppe bland Klippiga bergen och där läste de första underrättelserna om förstörelsen utmed atlantiska kusten som han plötsligt kom att tänka på Emil Gluck, och med detsamma slog det honom som en blixt att det kunde finnas någon gemenskap mellan Gluck och den hemska förödelsen. Det var blott en hypotes, men den var tillräcklig för att leda till målet. Det stora i saken var just att hypotesen spirade fram — i sig självt en akt av omedveten hjärnverksamhetlika oförklarlig som till exempel då tyngdkraftens förklaring blixtrade fram i Newtons hjärna.

Det övriga var lätt att reda ut. Var fanns Gluck när förödelsen härjade utmed atlantiska kusten? Denna fråga framställde sig genast för Bannermans sinne. Hans personliga forskningar gåvo honom svar. Inom kort förvissade han sig om att Gluck hade färdats uppåt och nedåt atlantiska kusten under senhösten 1940. Han förvissade sig också om att Gluck hade vistats i Newyork under det epidemiska skjutandet på polismän. Var fanns Gluck nu? blev Bannermans nästa fråga. Och liksom till svar på den kom ödeläggelsen utmed Medelhavet. Gluck hade rest till Europa för en månad sedan — det visste Bannerman. Med tillhjälp av kabeltelegram och medverkan av europeiska detektiver spårade han Glucks färd utmed Medelhavet och fann, att hans väg i varje

fall sammanstämde med de områden där kustförsvar och krigsskepp sprängts i luften. Han fick också veta att Gluck nyss hade rest med Gröna stjärnlinjens ångare *Plutonic* till Förenta staterna.

Nu stod Glucks brottslighet klar för Bannerman, men under väntetiden sökte han utarbeta detaljerna. Därvidlag bistods han på ett skickligt sätt av George Brown, anställd som arbetare vid Wood's »System för trådlös telegrafi». När *Plutonic* anlände utanför Sandy Hook, steg Bannerman ombord på fartyget från en av styrelsens bogserbåtar och fängslade Emil Gluck. Rannsakning och bekännelse följde. I sin bekännelse uttryckte Gluck sin ledsnad över en enda sak, och det var att han hade givit sig så god tid med allt. Han förklarade, att hade han drömt om att han någonsin skulle bli upptäckt, skulle han ha arbetat raskare och spritt tusengånger mera förstörelse än han gjort. Hans hemlighet dog med honom, ehuru det nu är bekant att franska regeringen skaffade sig tillträde till honom och bjöd en milliard francs för den uppfinning som satt honom i stånd att rikta och begränsa elektriska urladdningar. »Vad för slag?» blev Glucks svar. »Skulle jag kanske sälja till er något som satte er i stånd att förslava och misshandla den lidande mänskligheten?» Och ehuru de olika nationernas krigsdepartement ha fortsatt att experimentera i sina hemliga laboratorier, ha de likväl ännu icke förmått upptäcka det minsta spår av hemligheten.

Emil Gluck avrättades den 4 december 1941 och dog således vid fyrtiosex års ålder — ett av världens olyckligaste snillen, en man med häpnadsväckande intelligens, men vars storslagna gåvor i stället för att riktas mot det goda blevo så förvridna och förvillade, att han blev den förskräckligaste bland brottslingar.

ETT HÄRJNINGSTÅG UTAN LIKE.

Det var år 1976 som spänningen mellan den övriga världen och Kina nådde sin spets. Av denna anledning hade firandet av den amerikanska frihetens tvåhundraårsjubileum blivit uppskjutet. Många andra planer inom olika nationers länder hade också blivit korsade, tilltrasslade och undanskjutna av samma orsak. Världen väcktes helt tvärt till insikt av faran. Men under mer än sjuttio år hade förhållandena utvecklat sig till denna utgång.

År 1904 medförde logiskt sett begynnelsen på den utveckling, som sjuttio år senare skulle slå hela världen med bestörtning. Det japansk-ryska kriget ägde rum 1904, och den tidens historieskrivare förklarade högtidligt att denna tilldragelse markerar Japans inträde bland de övriga staterna. Vad den emellertid egentligen markerade var Kinas uppvaknande. Detta uppvaknande, som så länge varit väntat, hade man slutligen upphört att ens tänka på. De västerländska nationerna hade försökt väcka Kina och misslyckats. I sin medfödda optimism och rasegoism hade de därför kommit till den slutsatsen att saken var omöjlig och att Kina aldrig skulle vakna.

Vad de hade underlåtit att ta med i räkningen var detta: *mellan dem och Kina fanns intet gemensamtpsykologiskt språk.* Deras tankeprocesser voro grundligt olika. Där fanns ingen upplysande ordbok. Västerländska idéer trängde icke långt in i kinesiska sinnen förrän de råkade på en ändlös labyrint. Och kineserna kommo ungefär lika långt med västerlänningarna då de hejdades av en oöverstiglig mur. Alltsammans var helt enkelt en språkfråga. Det fanns intet medel att kunna överföra västerländska tankar till kinesiska själar. Kina fortfor att sova. De västliga ländernas materiella förkovran och utveckling var för Kina som en tillsluten bok. Långt ner i medvetandets djup, låt oss säga hos den engelsktalande rasen, låg förmågan att vibrera vid korta anglosachsiska ord, och långt nere i medvetandets djup hos kineserna låg förmågan att vibrera vid deras egna hieroglyfer. Men kinesens uppfattning kunde lika litet erfara någon vibration vid att höra de korta anglosachsiska orden som de engelsktalande tilltalades av hieroglyferna. Deras tankevävnad var spunnen av totalt olika material. De voro främlingar för varandra i intellektuellt avseende. Och därav kom det sig att Västerns materiella förkovran och utveckling lämnade Kina oberört i dess sömn.

Så kom Japan med sin seger över Ryssland 1904. Den japanska rasen var egentligen ett undantag och en paradox bland Österns folk. På något besynnerligt sätt var Japan mottagligt för allt som Västern hade att bjuda. Japanerna tillägnade sig raskt de västerländska idéerna. De smälte dem också och tillämpade dem så skickligt att landet

plötsligt stod där i full rustning som världsmakt. Det gavs ingen förklaring på denna Japans säregna tillgänglighet för den främmande västerländska kulturen. Lika gärna skulle man kunnaförsöka förklara någon biologisk nyck inom djurvärlden.

Sedan Japan hade avgjort piskat upp det stora ryska kejsardömet, började det offörtövat drömma storhetsdrömmar för egen räkning. Det hade tagit Korea till koloni och spannmålsmagasin och genom traktatsprivilegier och listig diplomati slagit under sig Mandschuriet. Men Japan var ändå icke belåtet. Det vände sina ögon mot Kina. Där låg ett vidsträckt område, och inom detta område funnos de största lager i världen av järn och kol — den industriella civilisationens stödjepelare. Finnas naturliga tillgångar, så är arbetet nästa stora faktor inom industrien. Och på Kinas område fanns ett antal av fyrahundra millioner själar — en fjärdedel av jordens hela befolkning. Kineserna voro dessutom ypperliga arbetare, varjämte deras fatalistiska filosofi (eller religion) och deras på samma gång kraftiga och slöa natur gjorde dem till präktiga soldater — om de finge lämplig ledning. Det är överflödigt att säga att Japan var berett att förskaffa dem en sådan ledning.

Det bästa av allt var emellertid — från Japans ståndpunkt sett — att kineserna voro en med japanerna besläktad ras. Den omöjlighet att intränga i kinesens åskådningssätt som gäckat alla västerländska bemödanden fanns icke till för japanerna. De förstodo honom så som vi aldrig skulle kunna lära oss att förstå honom. Deras intellektuella processer hade allting gemensamt. Japanen tänkte med samma tankesymboler som kinesen, och deras tankar gingo i samma egendomliga hjulspår. Japanen trängde längre in i kinesens själ — han stod icke maktlös inför oförståelsens hinder. Hantog en omväg där vi ej hade kunnat upptäcka att det fanns någon sådan, han kringgick hindret och var snart långt inne i förgreningar där vi icke kunde följa honom. Japanen och kinesen voro bröder. De hade för längesedan lånat varandras skrivspråk, och otaliga mansåldrar förut hade de utgått från den gemensamma mongoliska stammen. Det hade uppstått förändringar, skiljaktigheter hade framkallats genom olika förhållanden och inympning av främmande blod, men nere på djupet låg dock ett gemensamt arv inflätat i deras fibrer — en släktlikhet som tiden icke hade utplånat.

Och så företog sig Japan att ombesörja Kinas ledning. Under de år som följde närmast efter kriget med Ryssland översvämmades det kinesiska kejsarriket av japanska agenter. Tusen mil på andra sidan om den sista missionsanstalten arbetade Japans ingeniörer och spioner klädda som kulis, eller också uppträdde de som kringvandrande köpmän eller buddhistiska omvändelsepredikanter — och under tiden antecknade de antalet hästkrafter som presterades av varje vattenfall jämte de lämpligaste platserna för verkstäder, de mätte höjd och djup överallt i berg och pass, de gjorde anteckningar rörande strategiska fördelar och svagheter, angående sädesproduktionen i dalarna, antalet stutar i vart och ett distrikt och hur många arbetare som skulle kunna uppbringas genom tvångsutskrivning. Aldrig har väl en sådan rannsakning gått fram över ett land, och den skulle heller aldrig ha kunnat företagas av något annat folk än de ihärdiga, tåliga och patriotiska japanerna.

Men inom kort var hemlighetsfullheten lagd åsido. Japanska officerare reorganiserade den kinesiskaarmén, Japans underofficerare tjänstgjorde som exercisinstruktörer och förvandlade de kinesiska medeltidskrigarna till nutidssoldater, vana vid all modern krigsredskap och med högre genomsnittssiffra i fråga om skjutskicklighet än någon västerländsk nations soldater. Japans ingeniörer utvidgade och fördjupade det invecklade kanalsystemet, byggde verkstäder och gjuterier, genomkorsade kejsarriket med ett helt nät av telegraf- och telefonlinier och inledde järnvägsbyggandets æra. Det var samma förkämpar för mekanismens kultur som upptäckte de stora oljelagren i Chunsan, järnmalmen i Whang-Singbergen och kopparådrorna vid Chinchi. Det var också de som borrade gasbrunnarna vid Won-Wee, den underbaraste reservoar för naturlig gas som finns i hela världen.

I Kinas riksförsamling funnos japanska utskickade. Japanska statsmän viskade i de kinesiska statsmännens öron. Kejsarrikets politiska omdaning var deras verk. De fördrevo de lärda, som voro våldsamt reaktionära, och besatte ämbetena med framstegsvänliga tjänstemän. Och i varje större och mindre stad i riket började tidningar utgivas. Naturligtvis var det japanska utgivare som skötte de politiska artiklarna i dessa tidningar, och sin politik hämtade de direkt från Tokio. Det var dessa tidningar som uppfostrade och utvecklade den stora massan av befolkningen.

Kina hade slutligen vaknat. Där Västerlandet misslyckats hade Japan haft framgång. Det hade överfört

västerländsk kultur och utveckling genom ordalag som voro begripliga för kinesisk uppfattning. Japan självt förvånat världen genom sitt plötsliga uppvaknande. Men på den tiden hade Japan endast en befolkning avfyrtio millioner. Kinas uppvaknande gällde en befolkning av fyrahundra millioner, och med den vetenskapliga utveckling som världen nu hade uppnått var saken fruktansvärt förvånande. Kina var kolossen bland nationerna, och nu började dess stämma hastigt göra sig hörd med ingalunda osäker ton i fråga om nationernas angelägenheter och rådslag. Japan eggade sin anförvant att gå vidare, och de stolta västerländska folken lyssnade aktningsfullt.

Kinas raska och märkliga uppsving berodde kanske mer än av någonting annat på den ypperliga kvaliteten av dess arbete. Kinesen var en fullkomlig typ av arbetsduglighet. Det hade han alltid varit. I detta avseende kunde ingen annan arbetare i hela världen jämföras med honom. Arbetet var hans livsluft. Det var för honom detsamma som kringströvandet och kämpandet i fjärran länder och vågsamma företag hade varit för andra folk. För honom sammanfattades frihetsbegreppet i att få tillgång till arbetsmedel. Att få bruka jorden och arbeta i oändlighet var allt vad han begärde av livet och av de maktägande. Och Kinas uppvaknande hade icke allenast givit landets talrika befolkning fri och oinskränkt tillgång till arbete, utan också tillgång till de bästa och mest vetenskapligt fulländade maskiner och verktyg.

Kina ungt på nytt! Nästa steg blev att det började stegra sig. Det upptäckte att det hade fått en ny stolthet och en egen vilja. Det började känna obehag under Japans ledning, men det kände det icke på länge. I början hade det på Japans inrådan fördrivit ur landet alla västerländska missionärer, ingenjörer, exercisinstruktörer, köpmän och lärare. Nu började det göra sigav med deras ställföreträdare från Japan. De japanska rådgivande statsmännen överhopades med hedersbetygelser och ordnar och skickades hem. Västerlandet hade väckt Japan, och Japan vedergälldes nu av Kina på samma sätt som Japan hade lönat Västern. Kina uttalade sin tacksamhet för den vänliga hjälpen, och så blev Japan med allt sitt bagage kastat på porten av sin gigantiska protégé. De västerländska nationerna skrattade i mjugg. Japans lysande drömmar hade gått upp i rök. Japan blev förargat. Kina skrattade åt sin anförvant. Man grep till blod och svärd, och Japan gick för hastigt till strid. Detta hände 1922, och efter sju bloddrypande månader hade Japan förlorat Mandschuriet, Korea och Formosa och kastades fullkomligt bankrutt tillbaka för att leva ett förkvävt liv på sina små överbefolkade öar. Japan utträdde ur världsdramat. Efter detta ägnade det sig åt konsten, och dess värv blev att bereda världen njutning genom sina underbart vackra konstalster.

Tvärt emot vad man hade väntat visade sig Kina ingalunda krigiskt sinnat. Det hade inga napoleanska drömmar och åtnöjde sig med att öva fredliga värv. Efter någon tids oro antogs allmänt den meningen att Kina ej behövde fruktas i krigiskt hänseende, men däremot i kommersiellt. Det skulle emellertid visa sig att man icke uppfattat den verkliga faran. Kina fortfor att utveckla sin kultur. I stället för att underhålla en stor stående armé skaffade det sig ett ofantligt mycket manstarkare och ypperligt utbildat lantvärn. Flottan var så liten att den var föremål för den övriga världens åtlöje, men Kina gjorde intet försök att förstärkaden. Dess krigsskepp läto aldrig se sig i andra länders hamnar.

Den verkliga faran låg i Kinas oerhörda folkökning, och år 1970 hördes det första alarmropet med avseende på detta förhållande. Under någon tid hade alla till Kina angränsande territorier knorrat över kinesisk immigration och det gick plötsligt upp för världen, att Kinas befolkning numera uppgick till femhundra millioner själar. Den hade ökats med hundra millioner efter landets uppvaknande. Burchaldter fäste uppmärksamheten på att det faktiskt fanns flera kineser till i världen än vita. Han bevisade det genom ett enkelt räkneexempel. Han summerade ihop befolkningen i Förenta staterna, Canada, Nya Zeeland, Australien, Sydafrika, England, Frankrike, Tyskland, Italien, Österrike, det europeiska Ryssland och de skandinaviska länderna. Summan slutade på 495 millioner. Och denna väldiga slutsumma överstegs likväl av Kinas befolkning med 5,000,000. Burchaldters siffror gingo världen runt — och världen skakades av en rysning.

Under många århundraden hade Kinas folkmängd stått på samma punkt. Dess område hade varit fullt utnyttjat — det vill säga, området med dess primitiva produktionsmetoder hade uppnått gränsen för sin förmåga att

underhålla befolkning. Men när Kina vaknade upp och startade maskinkulturen, blev dess produktionsförmåga oerhört ökad. Och därigenom kom riket i stånd att på samma område underhålla en vida större befolkning. Genast började nativitetssiffran att stiga och dödlighetssiffran att gå ned. Förut hade den överbefolkning, för vilken landets produktion icke räckte till, ryckts bort av hungersnöd. Nu hade emellertid —tack vare maskinkulturen — Kinas förmåga att ge uppehälle ökats kolossalt, och där existerade icke längre någon hungersnöd, varför befolkningen ökades i samma grad som existensmedlen.

Under denna övergångens och kraftutvecklingens tid hade Kina icke hyst några erövringstankar. Kinesen hade ingen håg för att härska. Han var arbetsam, driftig och fredsälskande. Krig betraktade han som ett obehagligt men nödvändigt företag, vilket emellanåt måste verkställas. Och därför hade Kina — medan de västerländska raserna käbblade och slogos och bråkade med varandra — helt lugnt fortsatt att arbeta på sina maskiner och ökat sin befolkning. Nu började emellertid så småningom den sistnämnda glida ut över rikets gränser — det var alltsammans — just glida över på de angränsande territorierna med samma säkerhet och samma skrämmande långsamma fart som ett isskred.

Efter det alarm som uppstod genom Burchaldters siffror 1970 gjorde Frankrike ett länge hotande motstånd. Det franska Indo-Kina hade blivit översvämmat av kinesiska immigranter. Och nu bjöd Frankrike halt. Kinesfloden fortfor att strömma in. Frankrike samlade en styrka av hundratusen man på gränsen mellan dess olyckliga koloni och Kina, och Kina skickade ned en armé av en million lantvärnsmän. Efter dem följde en andra armé bestående av deras hustrur och söner och döttrar och släktingar med hushållssaker och andra personliga tillhörigheter. Den franska styrkan sopades bort som flugor. Och de kinesiska lantvärnsmännen med sina familjer — tillsamman mer än fem millioner människor — togo helt lugnt det franska Indo-Kina ibesittning och slogo sig ned där för att stanna i några tusen år.

Det grovt förfördelade Frankrike stod i vapen. Det kastade flotta efter flotta mot Kinas kust och var nära att göra bankrutt på kuppen. Kina hade ingen krigsflotta. Det drog sig tillhaka likt en sköldpadda i sitt skal. Under ett års tid blockerade franska flottor Kinas kust och bombarderade öppna städer och byar. Kina frågade alls icke efter det. Kina berodde icke av den yttre världen i minsta avseende. Det höll sig lugnt ur skotthåll för de franska kanonerna och fortsatte sitt arbete. Frankrike grät och jämrade sig, vred vanmäktigt sina händer och vädjade till de förstummade andra nationerna. Så landsatte det en straffexpedition som skulle marschera på Peking. Den var tvåhundrafemtiotusen man stark och utgjordes av blomman av Frankrikes ungdom. Expeditionen landsteg utan motstånd och marscherade inåt landet. Och detta var det sista man såg av den. Kommunikationslinjen avskars dagen därpå. Icke en enda överlevande kom tillbaka för att berätta vad som hänt. Expeditionen var uppslukad i Kinas ofantliga innandöme, det var alltsammans.

Under de närmaste fem åren fortgick Kinas utsvällande åt alla håll inåt land helt hastigt. Siam gjordes till en del av det stora riket, och trots allt vad England kunde göra för att hindra det blevo Birma och malajiska halvön översvämmade av kineser, varjämte Ryssland hårt trycktes genom de kinesiska hordernas framträngande längs efter Sibiriens långa södra gräns. Processen var helt enkel. Först kom den kinesiska immigrationen — eller rättare sagt, den fanns redandär, emedan den hadc långsamt och försåtligt silat sig in under de föregående åren. Därnäst följde vapenbrak och utplånande av allt motstånd genom en jättearmé av lantvärnsmän, åtföljda av familjer och husgeråd. Till sist slog hela denna här sig ned som kolonister på det erövrade området. Aldrig hade det existerat en mera säregen och verksam metod att erövra världen.

Napal och Bhutan översvämmades och mot hela norra gränsen av Indien pressades denna fruktansvärda flod av liv. I väster överflyglade den Bokhara och i söder och väster till och med Afghanistan. Persien, Turkestan och hela Centralasien kände trycket av floden. Det var vid denna tid som Burchaldter reviderade sina siffror. Han hade helt säkert misstagit sig. Kinas folkmängd måste vara sjuhundra millioner — åttahundra millioner — ingen visste hur många millioner — men i alla händelser skulle den snart stiga till en milliard. Det fanns dubbelt så många kineser som vita till i världen, förklarade Burchaldter, och världen darrade. Kinas tillväxt måste ha begynt genast 1904. Man kom ihåg, att det sedan dess aldrig hade funnits någon hungersnöd i riket. Med en folkökning

av 5,000,000 pr år måste totalsumman av denna ökning under de senaste sjuttio åren belöpa sig till 350,000,000. Men vem visste? Det kunde vara ännu mer. Vem kunde veta vad denna säregna nya hotelse under det tjugonde århundradet hade att betyda? Kina — det gamla Kina — föryngrat, produktivt och stridbart!

En konvention sammankallades 1975 i Philadelphia. Alla de västerländska nationerna och några få österländska voro här representerade. Ingenting uträttades. Där talades om att alla länder skulle stipulera premier förbarnföderskor för att öka nativitetssiffran, men detta förslag möttes med ett föraktfullt skratt av alla aritmetiker, som påpekade att Kina hade fått för stort försprång i detta avseende. Intet utförbart förslag i fråga om något sätt att mäta sig med Kina kunde framläggas. Man vädjade till Kina självt och hotade med de förenade makternas styrka — detta var allt vad konventionen i Philadelphia kunde åstadkomma. Och Kina skrattade både åt konventionen och åt de förenade makterna. Li Tang Fwung — makten bakom draktronen — värdigades likväl ge ett svar.

»Vad frågar Kina efter staternas förbund?» sade Li Tang Fwung. »Vi äro den äldsta, den hedervärdaste och kungligaste av alla raser. Vi ha vår egen bestämmelse att fullfölja. Det är obehagligt om den kommer i vägen för andra nationers öden, men vad vill ni göra? Ni ha talat åtskilligt om kungliga raser och om arvsrätt till jorden, och vi kunna endast svara att det återstår att se hur det blir med den. Ni kunna inte göra något infall hos oss. Vi fråga inte efter edra krigsfartyg. Skräna inte! Vi veta att vår flotta är liten. Vi använda den endast för polisuppsikt. Vi bry oss inte om havet. Vår styrka ligger i vår folkmängd, som snart uppgår till en milliard. Tack vare er äro vi försedda med alla moderna krigsredskap. Skicka edra krigsskepp. Vi lägga icke märke till dem. Skicka edra straffexpeditioner! Men kom ihåg Frankrikes. Att landsätta en halv million soldater på våra stränder skulle vara en ansträngning för var och en av er. Och våra tusen millioner skulle svälja dem i en munsbit. Skicka en million — skicka fem millioner — vi uppsluka dem lika lätt. Bah! Det är ju ett intet, raktingenting. Utrota — som ni Förenta stater ha hotat — de tio millioner kulis som vi ha påtvingat er! Deras antal motsvarar knappast hälften av vår årliga folkökning.»

Detta var Li Tang Fwungs svar. Världen stod svarslös, hjälplös och slagen med förskräckelse. Och han hade talat sanning. Det var ingen möjlighet att strida mot Kinas häpnadsväckande folkökning. Om dess befolkning för närvarande utgjorde en milliard och ökades med tjugu millioner per år, skulle den på tjugufem år stiga till halvannan milliard, det vill säga till lika mycket som jordens hela befolkning utgjorde 1904. Och ingenting kunde göras. Det fanns ingen möjlighet att dämma upp den utåtglidande oerhörda strömmen av liv. Krig vore gagnlöst. Kina skrattade endast åt en blockad av dess kuster. Och det skulle med glädje hälsa ett infall. I dess rymliga sköte fanns rum för alla de härskaror som kunde hetsas emot det. Och under tiden fortfor den gula levande floden att strömma ut över Asien. Kina skrattade och läste i sina tidskrifter de lärda avhandlingar som skrivits av förbryllade västerländska forskare och vetenskapsmän.

Men det fanns en vetenskapsman som Kina ej hade tagit med i räkningen, och det var Jacobus Laningdale. Denne kunde väl egentligen icke kallas lärd, utom i en mera svävande bemärkelse. Från början var Jacobus Laningdale emellertid vetenskapsidkare och hade hittills förblivit så gott som obekant för världen. Han hade anställning som lärare vid Sundhetskollegiets laboratorier i New York. Jacobus Laningdales huvud var mycket likt alla andras, men inom detta huvud uppstod en idé. Och samma huvud var också klokt nogatt hålla sin idé hemlig. Han skrev ingenting i tidskrifterna om den. I stället begärde han tjänstledighet. Den 19 september 1975 kom han till Washington. Det var på kvällen, men han begav sig direkt till Vita huset, ty han hade redan förskaffat sig audiens hos presidenten. I tre timmar var han instängd tillsammans med presidenten Moyer. Vad som avhandlades mellan dem kom icke till den övriga världens kännedom förrän långt efteråt — och för närvarande hade världen icke det minsta intresse för Jacobus Laningdale. Dagen därpå inkallade presidenten sitt kabinettsråd. Jacobus Laningdale var närvarande. Förhandlingarna höllos hemliga. Men samma eftermiddag lämnade statssekreteraren Rufus Cowdery Washington och avseglade följande morgon till England. Den hemlighet han förde med sig började spridas, men den meddelades uteslutande till regeringscheferna. Möjligen ett halvt dussin män inom varje nation hade nu fått del av den idé som uppstått i Jacobus Laningdales hjärna. Och i den mån som hemligheten spreds började en ivrig verksamhet vid alla skeppsdockor, arsenaler och

örlogsvarv. Befolkningen i Frankrike och Österrike betraktade detta först med misstänksamma blickar, men deras styrelser vädjade så ärligt till folkets förtroende, att det villigt underkastade sig de okända tillredelser som voro å bane.

Nu kom det stora fredsförbundets tid. Alla länder förbundo sig högtidligt att icke kriga med något annat land. Den första avgjorda aktionen bestod i att Ryssland, Tyskland, Österrike, Italien, Grekland och Turkiet gradvis mobiliserade sina arméer. Så styrdes kosan österut. Alla järnvägståg i Asien voro överfyllda medtrupptransporter. Det gällde Kina, detta var allt vad man visste. Litet senare begynte det stora sjötåget. Krigsskepp skickades ut från alla länder, den ena flottan efter den andra, och alla styrde kurs mot Kinas kust. Nationerna utrymde sina örlogsvarv. De skickade ut sina tulljakter, sina depeschbåtar och fyrskepp, de skickade ut sina sista föråldrade kryssare och slagskepp. Men icke nöjda härmed använde de även sina handelsflottor. Statistiken utvisar, att 58,640 handelsångare utrustade med strålkastare och snabbskjutande kanoner sändes av olika nationer till Kina.

Och Kina smålog och väntade. På landssidan längs rikets gränser samlades millioner europeiska krigare. Kina mobiliserade fem gånger så många millioner av sitt lantvärn och avvaktade det fientliga infallet. Vid havskusten var förhållandet enahanda. Men Kina fick snart skäl att förundras. Efter alla dessa kolossala förberedelser hördes intet infall av. Detta kunde Kina icke förstå. Utmed den långsträckta sibiriska kusten var allt lugnt. Icke en enda granat kastades från kusten in över städer eller byar. Aldrig hade världshistorien haft att förmäla en så väldig samling av krigsflottor. Hela världens flottor hade samlats där och dag och natt plöjdes saltvattnet utanför kusten av millioner tons stridsskepp. Och likväl hände ingenting. Intet försök till anfall gjordes. Tänkte man förmå sköldpaddan att komma ut ur sitt skal? Kina drog på munnen. Tänkte de trötta ut henne eller svälta ut henne? Kina smålog på nytt.

Men om våra läsare den 1 maj 1976 hade varit i kejsarstaden Peking med dess elva millioner innevånare, skulle de ha fått bevittna en säregen tilldragelse. Deskulle ha sett gatorna fyllda med sladdrande gulingar, som alla sträckte på nackarna och riktade blickarna uppåt. Och högt uppe i det blå skulle de ha sett en liten mörk punkt, som de på grund av dess metodiska rörelser måste uppfatta som ett luftskepp. Från detta luftskepp föll under dess färd av och an över staden en del projektiler — egendomliga harmlösa projektiler, tuber av bräckligt glas som krossades i tusentals skärvor mot gatläggning och hustak. Men det var bestämt ingenting dödande hos dessa glastuber. Ingenting hände. Det blev inga explosioner. Visserligen blevo åtskilliga kineser dödade därigenom att tuberna träffade dem i huvudet från så kolossal höjd, men vad betydde några kineser inför en folkökning på tjugu millioner? En av tuberna föll lodrätt ned i fiskdammen i en trädgård och gick icke sönder. Den drogs i land av husets ägare. Han vågade icke öppna den, men åtföljd av sina vänner och omgiven av en ständigt växande folkmassa bar han den hemlighetsfulla tuben till distriktets polisdomare. Denne var en modig man. Med allas ögon riktade på sig krossade han tuben medelst ett slag av sin pipas metallhuvud. Ingenting hände. En eller två av dem som stodo mycket nära tyckte att de sågo några mosquitos flyga ut — det var alltsammans. Och folkhopen skrattade högt och skingrade sig.

Bombardemanget med glastuber sträckte sig icke allenast över Peking, utan över hela Kina. De små luftskeppen som skickades upp från krigsfartygen förde endast två män vardera. Och över alla stora och små städer och byar kretsade de av och an. Den ene av männen styrde skeppet och den andre kastade ned glastuberna.Om så våra läsare hade kommit tillbaka till Peking sex veckor senare, skulle de förgäves ha sett sig om efter stadens elva millioner innevånare. En bråkdel av befolkningen skulle de måhända ha funnit — kanske några hundra tusen — vilkas lik lågo ruttnande inne i husen och på de öde gatorna eller voro uppstaplade i högar på övergivna likvagnar. Men efter de övriga skulle de ha nödgats söka på kejsarrikets landsvägar och bivägar. Och icke alla skulle de ha funnit stadda på flykt från det av pesten hemsökta Peking, ty spåren efter de flyende utgjordes av de hundratusentals lik som lågo obegravda utmed vägkanten. Och så som det förhöll sig med Peking, så var det också i varje stor och liten stad eller by i hela riket. Pesten härjade överallt. Och det var icke ett eller två slags pest — det var tjugu slags pest. Varenda giftig form av smittsam död härjade landet. För sent insåg nu Kinas styrelse avsikten med de kolossala förberedelserna, med anordnandet av de väldiga härskarorna, de små

luftskeppens manövrer och regnet av glastuber. Styrelsens proklamationer voro till ingen nytta. Det var en omöjlighet att hejda de elva millionerna stackars pestsmittade, som flydde ensamt från Peking, att sprida smittan över hela landet. Läkare och sundhetsinspektörer föllo på sin post och allbetvingaren döden trampade kejsarens och Li Tang Fwungs förordningar i stoftet. Han trampade också ned dem själva, ty Li Tang Fwung dog under den andra veckan av pestens härjningståg, och kejsaren, som höll sig gömd i sitt sommarpalats, gick ur tiden under den fjärde.

Hade det blott varit *ett* slags pest, så kunde Kina möjligen ha varit kampen mot densamma vuxen. Menfrån ett tjogtal olika slags smittämnen kunde ingen människa gå fri. De som hade undgått smittkopporna rycktes bort av skarlakansfebern, de som hade sluppit gula febern grepos av koleran, och undsluppo de denna plåga föllo de offer för böldpesten, som rasade utan hejd. Ty det var dessa bakterier, embryos, mikrober och baciller — odlade i Västerns laboratorier — som hade regnat ned över Kina i glastuberna.

All organisation tillintetgjordes. Styrelsen utplånades. Dekreter och proklamationer blevo gagnlösa, ty de som hade utfärdat och underskrivit dem den ena timmen rycktes bort av döden den andra. Icke heller kunde de vettskrämda millioner som sporrades till flykt av liemannen stanna för att lyssna till vad det vara månde. De flydde från städerna ut över landsbygden, och var de kommo förde de smittan med sig. Det var mitt i den heta sommaren — Jacobus Laningdale hade valt sin tid med slug beräkning — och pesten spreds överallt. Mycket av vad som tilldrog sig har man gissat sig till och mycket har man fått veta genom de få överlevandes berättelser. De olyckliga stormade fram över riket i en flykt som räknade många millioner deltagare. De väldiga arméerna som Kina hade samlat vid sina gränser smälte bort. Lantgårdarna utplundrades på föda, ingen ny sådd företogs och den växande grödan stod försummad och blev aldrig skördad. Det märkligaste var kanske att de flyende millionerna vid rikets gränser möttes av Västerns jättearméer och av dem kastades tillbaka. Slaktandet av vanvettiga flyktingar vid gränsen var oerhört. Allt emellanåt måste bevakningslinjen dra sig tjugu eller trettio mil tillbaka för att undgå smittan från massorna av döda.En gång bröt pesten igenom och angrep de tyska och österrikiska soldater som bevakade Turkestans gränser. Man hade berett sig på en sådan möjlighet, och ehuru sextiotusen europeiska soldater skördades av pesten, lyckades den internationella läkarekåren isolera smittan och hindra den från att tränga vidare. Det var under denna kamp mot pesten som den tanken framkastades att ett nytt pestembryo hade uppstått — att på ett eller annat sätt en hybridisering mellan smittofrön hade ägt rum, varigenom ett nytt och fruktansvärt giftigt embryo hade uppkommit. Misstanken därom uppstod först hos Vomberg, som blev smittad av det nya giftet och dog. Det blev sedan isolerat och studerades av Stevens, Hazenfelt, Norman och Landers.

Så tillgick det exempellösa härjningståget mot Kina. För denna milliard människor fanns intet hopp. Inneslutna i sitt stora förgiftade benhus utan all organisation och sammanslutningskraft, kunde de ej göra någonting annat än dö. De kunde icke komma undan. Liksom de kastades tillbaka vid rikets landgränser, kastades de också tillbaka utmed kusten, där sjuttiofemtusen fartyg patrullerade. Om dagarna låg röken från fartygens skorstenar som en dimma över vattnet och nattetid genomträngde deras strålkastare mörkret och gjorde det omöjligt för minsta djonk alt undgå upptäckt. De försök till flykt som det oaktat gjordes av den oerhörda massan av kinesiska båtar voro ömkliga att bevittna. Icke en enda av dem släpptes fram av väktarna utanför kusten. De moderna krigsredskapen höllo Kinas desorganiserade massor instängda medan pesten fullbordade sitt verk.

Men den forntida krigföringen blev härefter ettföremål för skämt. Ingenting av den utom patrulleringstjänsten behövdes numera. Kina hade skrattat åt hotet om krig, och krig hade det fått — men ett ultramodernt krig, det tjugonde århundradets krig, vetenskapsidkarens och laboratoriets krig, Jacobus Laningdales krig. Hundratonskanoner voro endast leksaker i jämförelse med de mikro-organiska projektiler som slungades ut från laboratorierna — dessa dödens sändebud, dessa förstörelsens änglar som vandrade fram över det stora kejsarriket med dess befolkning av en milliard själar.

Under hela sommaren och hösten 1976 var Kina ett sannskyldigt inferno. Det fanns ingen möjlighet att undgå de mikroskopiska projektilerna som hade trängt in i de allra avlägsnaste gömslen. Hundratals millioner döda lågo

obegravda, och mot slutet dogo millioner människor dagligen av hunger. Dessutom försvagades offren av svält, och detta gjorde dem motståndslösa mot de härjande sjukdomarna. Kanibalism, mord och vansinne härskade. Och så förgicks Kina.

Icke förrän året därpå i februari, då vädret var som kallast, företogos de första expeditionerna inåt landet. Dessa expeditioner voro små och bestodo av vetenskapsidkare åtföljda av truppavdelningar. De inträngde i Kina från alla sidor. Trots de utomordentligaste försiktighetsmått mot smitta blevo likväl ett antal soldater och några läkare angripna. Men forskningstågen fortsattes modigt. Man fann Kina ödelagt — en tjutande vildmark, där flockar av ursinniga hundar och horder av vilda banditer ännu levde kvar. Alla dessa kvarlevande dödades var de anträffades. Och så begynte det stora rensnings- och sundhetsarbetet i Kina. Det tog fem år och hundratals millioner i pengar, ochsedan flyttade folk från nästan hela världen dit in — icke i skilda zoner, som baron Albrecht föreslog, utan så som det föll sig, enligt demokratiskt amerikanskt program. Det var en rikhaltig och lycklig blandning av nationaliteter som slog sig ned i Kina 1982 och de närmast följande åren — ett storartat och framgångsrikt experiment i fråga om kroasering. Vi känna numera väl till det kolossala uppsving i mekaniskt, intellektuellt och konstnärligt avseende som blev följden därav.

År 1987, sedan det stora fredsförbundet hade blivit upplöst, började den gamla tvisten mellan Frankrike och Tyskland om Elsass och Lothringen att röras upp på nytt. I april blevo krigsmolnen allt mera mörka och hotande, och den 17 april inkallades en konvention i Köpenhamn. Sedan representanter för alla världens nationer hade samlats, förbundo sig samtliga stater högtidligt att aldrig mot varandra begagna sig av de krigsmetoder som de hade använt vid sitt härjningståg mot Kina.

DEN STARKES STYRKA.

Liknelser ljuga icke, ehuru lögnare tala i liknelser. Lip-King.

Gamle Långskägg gjorde ett uppehåll i sin historia, slickade sina flottiga fingrar och torkade av dem på den nakna delen av sidorna, som hans enda raggiga björnhud icke räckte till att skyla. Omkring honom sutto tre unga män på huk — hans sonsöner Snabbfot, Ljushår och Mörkrädd. Till det yttre voro de alla mycket lika varandra. Kropparna skyldes delvis av vilddjurshudar. Alla voro de magra och torra, hade smala höfter och krökta ben, starkt utvecklade bröstkorgar, kraftiga armar och ofantliga händer. Mycket hår växte på deras bröst och skuldror, likaså på utsidorna av deras armar och ben. Huvudena hade en tjock betäckning av hoptovat hår, varifrån långa slingor ofta föllo ned över ögonen, vilka voro runda, svarta och glittrande som fågelögon. Avståndet mellan ögonen var smalt och mellan kindknotorna brett, underkäkarna kraftiga och långt framskjutande.

Det var en klar och stjärnljus kväll och framför de församlade sträckte sig långt åt fjärran den ena skogklädda bergskedjan ovanför den andra. På avståndfärgades himmelen röd av skenet från en vulkan. Bakom dem gapade den svarta mynningen av en håla, varifrån vindpustar emellanåt trängde ut. Strax framför dem flammade en eld. Vid ena sidan låg det delvis förtärda kadavret av en björn och på aktningsfullt avstånd därifrån ett antal stora, raggiga, varglika hundar. Var och en av männen hade båge, pilar och en väldig klubba bredvid sig, och vid hålans mynning stodo skrovliga spjut lutade mot klippan.

»På det viset var det som vi flyttade från hålorna till träden» utlät sig Långskägg.

De skrattade bullersamt, likt stora barn, vid tanken på en föregående historia, varom hans yttrande påminde. Långskägg skrattade också, så att den fem tum långa bensylen som var instucken genom brosket på hans näsa hoppade och dansade, vilket gav hans utseende en ännu vildare prägel. Han hade nu icke precis sagt de ord vi nyss nämnde, men ur hans mun hade trängt djuriska läten som hade samma betydelse.

»Och detta är det första jag kan påminna mig om Havsdalen», fortsatte Långskägg. »Vi voro mycket enfaldiga. Vi visste ingenting om styrkans hemlighet. Ty, se och besinna — varje familj levde för sig själv och tog vård om

sig själv. Där fanns trettio familjer, men vi hämtade ingen styrka av varandra. Vi levde hela tiden i fruktan för varandra. Ingen gick någonsin på besök till de andra. I toppen på ett träd byggde vi vårt hus av gräs, och på planen utanför det staplade vi upp stenar, avsedda att slungas i huvudet på dem som möjligen kunde försöka komma oss nära. Vi hade ju också våra spjut och pilar. Aldrig gingo vi heller under de andra familjernas träd. Min brodergjorde det en gång — han gick under gamle Uff-uffs träd, och han fick huvudskålen krossad och det blev hans ändalykt.

Gamle Uff-uff var mycket stark. Det sades att han kunde vrida huvudet av en vuxen man. Men jag hörde aldrig att han gjorde det, därför att ingen ville ge honom tillfälle till det. Min far ville det inte heller. En dag, när far var nere vid strandbädden, satte Uff-uff av efter mor. Hon kunde inte springa fort, därför att hon dagen förut hade blivit klöst i benet av en björn, när hon var uppåt bergen och plockade bär. Så att Uff-uff fick tag i henne och bar henne upp i sitt träd. Far fick aldrig igen henne. Han var rädd. Gamle Uff-uff grinade illa åt honom.

Men far lade det inte på sinnet. Där fanns en annan duktig man som hette Armstark. Han var en av de bästa fiskarne. Men då han en dag klättrade efter havsmåsägg föll han utför en klippa. Efter det fallet blev han aldrig stark igen. Han hostade mycket och hans bröst sjönk in. Så att far tog Armstarks hustru. När han kom och hostade under vårt träd, skrattade far ut honom och kastade sten på honom. Vi gjorde så på den tiden. Vi förstodo oss inte på att förena vår styrka och bli starka.»

»Kunde en broder ta sin broders hustru?» frågade Snabbfot.

»Ja, om han hade flyttat till ett annat träd, så att han bodde för sig själv.»

»Men så gör man inte nu för tiden», invände Mörkrädd.

»Det är därför att jag har lärt edra fäder bättre än så.»Långskägg grep med sina håriga fingrar i björnköttet och slet löst ett stycke njurtalg, som han sög i sig med begrundande min. Han torkade återigen av händerna på sina nakna sidor och fortsatte sedan: »Det jag berättar för er har hänt för längesedan, innan vi förstodo bättre.»

»Ni måste ha varit mycket enfaldiga, eftersom ni inte gjorde det», anmärkte Snabbfot, och Ljushår lät höra en instämmande grymtning.

»Det voro vi, men vi blevo ännu dåraktigare, som ni snart ska’ få höra. Vi lärde emellertid åtskilligt, och detta gick så till. Vi Fiskätare hade icke lärt oss att förena vår styrka, så att allas styrka blev allas. Men Köttätarna, som bodde på andra sidan bergen i Stordalen — de höllo tillsammans. De jagade tillsammans, fiskade tillsammans och slogos tillsammans. En dag kommo de in i vår dal. Alla våra familjer begåvo sig in i sina egna hålor och träd. Det var endast tio Köttätare, men de slogos tillsammans och vi slogos var familj för sig.»

Långskägg räknade länge och fundersamt på fingrarna.

»Vi voro sextio män», lyckades han slutligen räkna ut med tillhjälp av både fingrar och läppar. »Och vi hade en ansenlig styrka, men det förstodo vi inte. Vi sågo hur de tio anföllo Uff-uffs träd. Han kämpade en god kamp, men han hade ingen möjlighet att segra. Vi sågo på. När några av Köttätarna försökte klättra upp i trädet, måste Uff-uff komma i sikte för att slunga ned stenar i huvudet på dem, och då passade de övriga Köttätarna — som just avvaktat detta tillfälle —på att skjula honom, kroppen full med pilar. Och detta blev Uff-uffs bane.

Därnäst vände sig Köttätarna mot Enöga och hans familj i deras håla. De gjorde upp eld i hålans öppning och rökte ut honom, så som vi nu för tiden röka ut björnar. Sedan klättrade de upp till Sexfinger i hans träd, och medan de dödade honom och hans vuxna son, sprungo vi andra vår väg. Fienderna togo några av våra kvinnor, och de dödade två gamla män som inte kunde springa fort och dessutom många barn. Kvinnorna buro de med sig till Stordalen.

Efteråt smögo de övriga av oss tillbaka igen, och hur det nu var — kanske därför att vi voro uppskrämda och kände att vi behövde varandra — talade vi gemensamt om saken. Det var vårt första rådslag, vår allra första verkliga rådplägning. Och under denna rådplägning bildades vår första stam. Ty vi hade tagit lärdomen i akt. Av de tio Köttätarna hade var och en haft tio mans styrka, därför att de tio hade kämpat som *en* man. De hade

förenat sin styrka. Men bland våra trettio familjer med deras sextio män hade vi endast haft *en* mans styrka, därför att var och en hade kämpat ensam.

Det var ett långvarigt rådslag vi hade, och det var svårt också, ty vi hade inte då som nu lämpliga ord att uttrycka oss med. Vägglusen hittade på många ord långt efteråt och andra ibland oss hittade på nya med tiden. Men till slut kommo vi överens att förena vår styrka och stå som *en* man mot Köttätarna, när de kommo över bergen för att stjäla våra kvinnor. Och detta var stammens uppkomst.

Vi satte två män uppe vid bergsryggen, en om dagenoch en om natten, och de skulle vakta på om Köttätarna kommo. De skulle göra tjänst som stammens ögon. Dag och natt skulle också tio män finnas vakande och färdiga till strid med sina klubbor, spjut och pilar till hands. Förut, när en man gick ut för att ta fisk eller musslor eller måsägg, bar han sina vapen med sig, och halva tiden kunde han använda för att skaffa föda, men den andra hälften av tiden måste han vaka över att ingen kom för att överfalla honom. Nu var allt detta förändrat. Männen gingo ut vapenlösa och kunde hela tiden syssla med att skaffa föda. Och när kvinnorna gingo inåt bergen efter rötter och bär, följde fem av de tio männen med för att beskydda dem. Och under hela tiden vakade natt och dag stammens ögon från bergets topp.

Men ofrid kom. Som vanligt för kvinnornas skull. Män utan hustrur fingo begär efter andra mäns hustrur, och det blev mycken strid mellan männen och en och annan fick huvudskålen krossad eller kroppen genomstungen av ett spjut. Medan en av väktarna på bergstoppen befann sig däruppe, stal en annan man hans hustru, och den bestulne kom ned för att slåss. Så blev den andre väktaren rädd att någon skulle beröva honom hans hustru, och då kom också han ned. De tio som ständigt buro vapen råkade även i gräl med varandra och slogos fem mot fem, tills somliga flydde nedåt kusten och de andra följde efter dem.

Och nu blev det så att stammen var utan både spejare och beskyddare. Vi hade inte sextio mans styrka. Vi hade egentligen ingen styrka alls. Och höllo ett nytt rådslag och stiftade våra första lagar. Jag var bara en liten parvel på den tiden, men jag kommerihåg alltsammans. Vi sade, att om vi skulle äga någon styrka, så kunde vi inte få strida med varandra, och vi stiftade en lag, att om någon man dödade en annan inom stammen, skulle stammen ta hans liv. Vi sade, att om en man hade för mycken styrka och använde denna styrka till att skada sina bröder inom stammen, skulle vi döda honom för att hans styrka icke vidare skulle lända stammen till skada. Ty om vi läte den göra det, skulle de övriga gripas av fruktan och stammen splittras, och vi skulle bli lika svaga som när Köttätarna först kommo över oss och dödade Uff-uff.

Benknota var en stark man, en mycket stark man, och han visste ingenting om lag. Han kände bara till sin egen styrka, och i dess fulla kraft gick han ut och tog Limspös hustru. Limspö försökte slåss med honom, men Benknota krossade hans huvudskål med sin klubba. Nu hade Benknota emellertid glömt att vi män alla hade förenat vår styrka för att lagen som vi stiftat skulle upprätthållas, och vi dödade honom vid foten av hans träd och hängde upp hans kropp på en gren till ett vittnesbörd att lagen var starkare än någon man. Ty vi alla gemensamt voro lagen, och ingen var större än den.

Flera stridigheter uppkommo, ty ni måste veta, o Snabbfot och Ljushår och Mörkrädd, att det ingalunda är lätt att bilda en stam. Det var många saker, små saker, som gjorde oss stort besvär därigenom att vi måste sammankalla alla till rådslag. Vi måste hålla rådslag både morgon, middag och kväll och mitt i natten. Vi hade föga tid att gå ut och skaffa föda, bara för våra rådslag, ty alltid var det någon småsaksom skulle ordnas — som till exempel att välja ett par nya väktare som skulle ersätta de bägge förra uppe på berget, eller bestämma hur stor andel föda som skulle tilldelas de män, vilka ständigt gingo med vapen i hand och icke kunde själva skaffa sig något att leva av.

Vi behövde mycket väl en främste man, som skulle ombesörja allt detta och vara vårt språkrör och redogöra inför rådsförsamlingen för vad han gjorde. Och vi valde Itsch-itsch till vår förtroendeman. Han var också en stark man och mycket slug, och när han var ond fräste han *»itsch-itsch»* alldeles som en vildkatt.

De tio männen som voro stammens skydd sattes till arbetet att uppföra en stenmur tvärs över den smalaste delen av dalen. Kvinnorna och de större barnen hjälpte till, och så gjorde även en del män, så att muren snart blev

stark. Efter detta kommo alla familjerna ut ur sina hålor och ned ur sina träd och uppförde hus av torv åt sig innanför muren. Dessa hus voro stora och mycket bättre än hålorna och träden, och alla hade det bättre därför att männen hade slagit tillsammans sin styrka och bildat stam. Muren och våra försvarare och spejare gjorde att vi hade mera tid till jakt och fiske, att samla rötter och plocka bär. Där fanns mera föda än förut och bättre föda, och ingen behövde gå hungrig. Och Tre-ben — som kallades så därför att han hade fått sina ben skadade då han var pojke och måste gå med käpp — Tre-ben tog frö av vild säd och sådde i dalen omkring sitt hus. Han försökte också att odla mustiga rötter och annat som han fann i dalarna bland bergen.

Därför att det numera rådde trygghet i Havsdalen, vilket kom sig av att vi hade mur och väktare ochförsvarare, och därför att där fanns föda i överflöd för alla utan att man behövde slåss om den, flyttade många familjer in från kustdalarna på ömse sidor och från de höga bergen bakom oss, där de snarare hade levat som vilda djur än som människor. Och det dröjde inte länge förrän Havsdalen var full med inbyggare och där fanns otaliga familjer. Men innan det kom därhän hade jorden, som förut var fri och tillhörde alla, blivit uppdelad. Tre-ben begynte med det när han sådde säd. Men de flesta av oss frågade inte efter att ha jord. Vi tyckte att den där indelningen med stenmurar var en dårskap. Vi hade rikligt med föda och vad behövde vi mer? Jag kommer ihåg att min fader och jag satte stenmurar åt Tre-ben och fingo säd i utbyte.

På det sättet kom det sig att några få fingo all jorden, och Tre-ben fick det mesta. Somliga som hade tagit emot jord överlämnade den till de få, och dessa behöllo den. överlämnarna togo i utbyte säd och mustiga rötter och björnhudar och fisk som jordbrukarna hade bytt sig till för säd av dem som fiskade. Och rätt som det var hade all jorden blivit ett fåtals tillhörighet.

Vid den tiden dog Itsch-itsch, och hans son Hundtand blev hans efterträdare. Hundtand begärde att utan vidare bli korad till vår hövding, därför att hans far hade varit hövding förut. Och han ansåg sig som en förnämligare hövding än fadern. I början var han ett gott överhuvud och arbetade strängt, så att rådsförsamlingen fick allt mindre och mindre att göra. Så höjde sig en ny stämma i Havsdalen. Det var Vridläpps. Vi hade aldrig tänkt mycket på honom förrän han började tala med de avlidnas andar. Längre framkallade vi honom Isterbuk, därför att han åt så förskräckligt mycket och arbetade inte och blev tjock och grov. En dag sade han till oss att de dödas hemligheter blivit uppenbarade för honom och att han var Guds språkrör. Han blev mycket god vän med Hundtand, och Hundtand befallde att vi skulle bygga ett torvhus åt Isterbuk. Och Isterbuk fridlyste en sträcka runt omkring sitt hus och behöll Gud därinne.

Allt mer och mer blev Hundtand mäktigare än rådet, och när rådsförsamlingen knotade och sade att den ville välja en ny hövding, talade Isterbuk med Guds röst och sade nej. Och Tre-ben och de andra som hade jord höllo också med Hundtand. Och för övrigt var Sjölejon den starkaste mannen inom rådsförsamlingen, och honom hade jordägarna i hemlighet givit både jord och en hop björnskinn och säd. Så att Sjölejon sade att Isterbuks röst med all säkerhet var Guds röst och måste åtlydas. Och snart därefter blev Sjölejon utnämnd till Hundtands språkrör och talade nästan alltid i hans ställe.

Så fanns där en liten man som hette Tom-tarm, och han var så tunn på mitten att det såg ut som om han aldrig hade tillräckligt att äta. Innanför flodmynningen, där sandvallen hade brutit styrkan hos bränningarna, satte han upp en stor fälla för fiskarna. Ingen hade någonsin förut sett eller drömt om en sådan fälla. Han arbetade på den i vecktal tillsammans med sin son och sin hustru, och vi andra skrattade åt dem och deras arbete. Men när fällan var färdig, tog han första dagen mera fisk i den än hela stammen kunde fånga på en vecka, och så blev där stor fröjd och förnöjelse. Det fanns endast ett ställe till i floden där en fällakunde byggas, men när min far och jag och ett dussin andra män begåvo oss på väg dit för att bygga en mycket stor fälla, kom vakten ut från det stora torvhuset som vi hade byggt åt Hundtand. Och vakten motade oss med sina spjut och befallde oss att vända om, därför att Tom-tarm skulle själv bygga en fälla på den platsen. Sjölejon hade lovat honom det och Sjölejon förde ju Hundtands talan.

Det blev mycket knotande och min fader sammankallade rådsförsamlingen. Men när han reste sig för alt tala, stack Sjölejon ett spjut genom hans hals och han dog. Och Hundtand och Tom-tarm och Tre-ben och alla som

hade jord sade att det var bra gjort. Och Isterbuk sade att det var Guds vilja. Och efter detta voro alla rädda för att stiga upp och tala inom rådsförsamlingen och rådet samlades icke mera.

En annan man, Svinkäft, började så hålla getter. Han hade hört talas om det bland Köttätarna, och det dröjde inte länge förrän han hade många flockar. Somliga män, som varken hade jord eller fiskfälla och eljest skulle ha fått gå hungriga, voro glada att få arbeta åt Svinkäft genom att vakta hans getter, skydda dem mot vilda hundar och tigrar och driva dem till betesmarkerna bland bergen. Till gengäld gav Svinkäft dem getkött att äta och gethudar att skyla sig med, och ibland bytte de bort getköttet mot fisk och säd och mustiga rötter.

Då var det som penningen kom i bruk. Den som först kom på den tanken var Sjölejon, och han talade om saken med Hundtand och Isterbuk. Ser ni, dessa tre voro de enda som skulle ha sin givna andel av allt i vår dal. Var tredje korg säd var deras, var tredje fiskoch var tredje get. Till gengäld underhöllo de spejarna och försvaret och behöllo sedan resten för egen del. Ibland, när fisket var synnerligen rikligt, visste de inte vad de skulle göra med all sin fisk. Och nu satte Sjölejon kvinnorna till att göra mynt av musselskal — små runda tingestar med ett hål i och alla filades släta och fina. De träddes upp på snören och dessa snören kallades för pengar.

Varje myntsnöre hade samma värde som trettio fiskar eller fyrtio fiskar, men kvinnorna som tillverkade ett snöre om dagen fingo två fiskar var. Deras fisk togs av den som Hundtand, Isterbuk och Sjölejon ej kunde äta upp, så att alla pengarna voro deras. Sedan sade de till Tre-ben och de andra jordägarna, att de ville ha sin andel av säd och rötter i pengar, av Tom-tarm ville de ha sin andel av fisken i pengar och av Svinkäft andelen i getter och ost i pengar. Den som ingenting hade fick arbeta för den som hade något och fick sin betalning i pengar. För dessa köpte han säd, fisk, kött och ost. Och Tre-ben och alla andra ägare av någonting betalade Hundtand, Sjölejon och Isterbuk deras andelar i pengar. Och spejare och försvarare fingo sin betalning i pengar, och de köpte sedan sin föda för pengar. Och eftersom pengar voro så lätta att få, gav Hundtand många flera anställning vid försvaret. Och eftersom pengar voro lätta att göra, begynte somliga bland männen att själva göra pengar av musselskal. Men då stack vakten dem med sina spjut och sköt dem fulla med pilar, därför att de försökte åstadkomma splittring inom stammen. Det vore illa att åstadkomma en sådan splittring, ty då skulleKöttätarna komma från andra sidan om bergen och döda oss alla.

Isterbuk var Guds språkrör, men han tog Krokrygg och gjorde honom till präst, så att han blev Isterbuks språkrör och mestadels förde hans talan. Och bägge togo andra män till tjänare åt sig. Och Tom-tarm och Tre-ben och Svinkäft togo också andra män som lågo i solen utanför deras torvhus och ombesörjde budskap åt dem och gåvo befallningar. Och allt flera och flera togos bort från arbetet, så att de som voro kvar måste arbeta hårdare än någonsin förut. Det såg ut som om männens önskningar gingo ut på att slippa allt arbete och fundera ut nya sätt att förmå andra att arbeta för dem. Skelöga hittade på ett sådant sätt. Han bryggde den första elddrycken av säd. Och sedan arbetade han inte längre, ty han talade i hemlighet med Hundtand och Isterbuk och de andra som hade makten, och det överenskoms att han skulle vara den ende som fick brygga eldvatten. Men Skelöga arbetade inte själv. Andra bryggde för hans räkning, och han ersatte dem med pengar. Sedan sålde han eldvatten för pengar och alla köpte av honom. Och Hundtand och Sjölejon och alla de där fingo många myntsnöre av honom.

Isterbuk och Krokrygg stodo på Hundtands sida när han tog en andra och tredje hustru. De sade att Hundtand var olik andra människor och att han icke behövde böja sig för någon annan än Gud, som Isterbuk höll innesluten i sitt fridlysta hus. Och Hundtand sade detsamma och ville bara veta vad de andra hade att göra med hur många hustrur han tog. Hundtand lät också göra en stor kanot åt sig, och sedan tog han många flera män från arbetet och lät dem ligga i solen, utomnär han ville ut i sin kanot, då de paddlade åt honom. Han satte Tigerklo till hövding för krigsmännen, så att Tigerklo blev som hans högra arm, och när Hundtand fattade misshag till någon, dödades denne av Tigerklo. Och sedan gjorde Tigerklo en annan till sin högra arm, och denne gav befallningar och dödade för hans räkning.

Men *det* var det besynnerliga, att allt som dagarna gingo måste vi andra arbeta hårdare och hårdare, och ändå hade vi allt mindre och mindre att äta.»

»Nå, men getterna och säden och de mustiga rötterna och fiskfällan då?» sade Mörkrädd. »Hur var det med allt

detta? Fanns där inte längre föda att förtjäna genom arbete?»

»Det fanns det», medgav Långskägg. »Tre män vid fiskfällan fångade mera fisk än hela stammen hade kunnat ta innan det fanns någon fiskfälla. Men har jag inte redan sagt er att vi voro enfaldiga? Och ju mera föda vi voro i stånd att skaffa, desto mindre hade vi att äta.»

»Men då var det väl klart, att de många som inte arbetade åto upp alltsammans?» frågade Ljushår.

Långskägg nickade sorgset.

»Hundtands hundar voro proppade med kött och männen som lågo i solen utan att arbeta rullade sig i flott, men samtidigt fanns det små barn som gräto sig till sömns därför att de gnagdes av hunger.»

Talet om hungersnöd drev Snabbfot att slita till sig ett stycke björnkött, som han rostade på en käpp över kolen, varefter han smackande åt upp det medan Långskägg fortsatte:

»När vi knotade reste sig Isterbuk och talade somGuds röst och sade att Gud hade utvalt de visa männen bland oss till ägare av jorden och getterna och fiskfällan och eldvattnet — och att vi utan dessa visa män skulle stå på samma djuriska ståndpunkt som när vi bodde i träden.

Och så dök där upp en som började sjunga sånger för vår konung. Honom kallade de för Vägglusen, därför att han var liten och otymplig både till ansikte och gestalt och inte utmärkte sig i något slags arbete. Han tyckte om att skaffa sig de fetaste märgpiporna, den finaste fisken, den spenvarma getmjölken, den först mognade säden och den bästa platsen vid elden. Och genom alt bli konungens sångare fann han en utväg att fetma utan att göra någonting. När nu folket knölade mer och mer och somliga kastade stenar på konungens torvhus, sjöng Vägglusen en sång om hur härligt det var att vara Fiskätare. I denna sång förkunnade han att Fiskätarna voro Guds utvalda och de bästa människor Gud har skapat. Han sjöng också om Köttätarna och kallade dem svin och kråkor, och han sjöng om hur vackert och gott det var för Fiskätarna att kämpa och dö under det att de utförde det värv som Gud ålade dem, nämligen att slå ihjäl Köttätarna. Orden i den sången brände oss som eld, och vi larmade och skreko att man skulle föra oss till strid mot Köttätarna. Och vi glömde att hungern gnagde oss och varför vi hade knotat; och vi voro glada över att Tigerklo förde oss över bergen till Köttätarna, där vi slogo ihjäl många och voro nöjda.

Men tillståndet i Havsdalen blev alls icke bättre. Den enda utvägen att skaffa sig föda var att arbeta åt Tre-ben eller Tom-tarm eller Svinkäft, ty där fanns juingen jord att tillgå numera. Och det hände ofta att där fanns flera arbetssökande män än Tre-ben och de andra hade arbete åt, så att dessa måste gå hungriga — och det gjorde även deras hustrur och barn och deras gamla mödrar. Tigerklo sade att männen kunde ju bli krigare om de ville, och många gjorde så, och därefter arbetade de icke på annat sätt än att de stucko sina spjut i män som arbetade knotande över att de skulle föda så många lättingar.

Så snart vi knorrade sjöng Vägglusen nya sånger för oss. Han sade att Tre-ben och Svinkäft och de andra voro starka män, och att det var därför de ägde så mycket. Han sade också att vi skulle vara glada över att ha starka män ibland oss, emedan vi i annat fall skulle förgås genom vår egen värdelöshet gent emot Köttätarna. Vi borde med glädje låta dessa starka män få allt vad de kunde lägga händerna på. Och Isterbuk och Svinkäft och Tigerklo och alla de andra sade att det var sanningens ord.

»Nå, det är bra», sade Långkäft, »då vill också jag bli en stark man.» Och han skaffade sig säd och började brygga eldvatten och sälja det för pengar. När Skelöga beklagade sig över det, sade Långkäft att *han* nu också var en stark man, och att om Skelöga bråkade vidare, skulle han slå in skallen på honom. Då blev Skelöga rädd och gick och talade med Tre-ben och Svinkäft. Och alla tre gingo och talade inför Hundtand. Varpå Hundtand talade till Sjölejon och Sjölejon sände en löpare med budskap till Tigerklo. Och så skickade Tigerklo ut sina krigsmän, som brände upp Långkäfts hus och allt det eldvatten han hade bryggt. De dödade honom också och hela hans familj.Och Isterbuk sade att det var bra gjort, och Vägglusen sjöng en ny sång om hur gott det var att lagarna blevo åtlydda och om hur härlig Havsdalen var, samt att var och en av oss som älskade sin dal borde gå

ut och slå ihjäl de usla Köttätarna. Och återigen brände oss hans sång som eld och vi glömde att knota.

Det var mycket underligt. När Tom-tarm fick för mycket fisk, så att man kunde sälja många fiskar för litet pengar, kastade han en hel mängd fisk tillbaka i havet för att det skulle betalas mera för det som blev kvar. Och Tre-ben lät ofta många stora fält ligga osådda för att han skulle få mera betalt för sin säd. Och då kvinnorna gjorde mycket pengar av musselskal och det behövdes mycket pengar att köpa med, lät Hundtand inställa penningtillverkningen. När nu kvinnorna inte hade något arbete, togo de männens platser. Jag hade arbete vid fiskfällan och fick var femte dag ett myntsnöre till ersättning. Men så tog min syster samma arbete för ett myntsnöre var tionde dag. Kvinnorna arbetade för lägre avlöning än vi, och så blev det ännu sämre tillgång till föda, och Tigerklo förehöll oss att vi kunde gå in vid försvaret. Men jag kunde inte bli antagen därför att jag var lam i ena benet och Tigerklo ville inte ta emot mig. Och många voro i samma belägenhet som jag. Vi voro brutna män och dugde inte till annat än att tigga om arbete eller att ta vård om småbarnen medan kvinnorna arbetade.»

Ljushår hade nu också blivit hungrig genom att höra på, och han rostade ett stycke björnkött åt sig på kolen.

»Men varför reste ni er inte allesammans och dödade Tre-ben och Svinkäft och Isterbuk och de andraoch lagade att ni fingo tillräckligt att äta?» frågade Mörkrädd.

»Därför att vi inte kunde begripa hur det hängde ihop», svarade Långskägg. »Det var för mycket att grubbla över, och så var det också krigsmännen med deras spjut, som de hotade oss med, och Isterbuk med sitt tal om Gud, och Vägglusen som sjöng nya sånger. Och när någon av oss kom på riktiga tankar och talade om dem, togo Tigerklo och hans män fatt på honom och bundo honom fast därute vid klipporna under ebbtiden, så att han dränktes när floden kom.

Det var någonting märkvärdigt med de där pengarna. Nästan likadant som med Vägglusens sånger. Alltsammans föreföll så rätt och riktigt, men det var det ändå inte, fastän det gick trögt för oss att begripa det. Hundtand började samla ihop pengar. Han stuvade in dem i en väldig hög i ett torvhus, som natt och dag bevakades av krigsmän. Och ju mera pengar han hopade där i huset, desto dyrare blevo de, så att man måste arbeta längre tid än förut för ett myntsnöre. Nu var det också ett ständigt tal om krig mot Köttätarna, och Hundtand och Tigerklo proppade många hus fulla med säd och torkad fisk och rökt getkött och ost. Och med alla dessa matförråd hopsamlade där i bergen hade folket inte tillräckligt att äta. Men vad betydde det? Så snart folket knotade för högt sjöng Vägglusen en ny sång, och Isterbuk sade att det var Guds vilja att vi skulle slå ihjäl Köttätarna, och Tigerklo förde oss över bergsryggen för att döda och dödas. Jag var inte god nog att komma in bland våra försvarare under fredstid och få ligga och frodas i solskenet, men när det blev krig var Tigerklo glad att få mig med. Och när vi såhade förtärt alla de livsmedel som förvarats i förrådshusen, upphörde vi att slåss och vände om för att samla ihop mera föda.»

»Då va’ ni ju bra galna allesammans», förklarade Snabbfot.

»Ja, vi va’ verkligen galna», medgav Långskägg. »Alltsammans var mycket märkvärdigt. En av oss hette Krossnos. Han sade att allting var på tok. Han sade också, att det var mycket riktigt att vi blevo starka genom att förena allas styrka. Och han sade, att då vi först bildade stammen var det rätt att de män som med sin styrka blevo stammen till skada skulle berövas sin styrka — män som krossade sina bröders huvudskålar och stulo sina bröders hustrur. Och nu, sade han, tillväxte stammen inte i styrka, utan den blev i stället svagare, därför att där fanns män med ett annat slags styrka som var till skada för stammen — män, vilka hade sin styrka i jord liksom Tre-ben, eller i fiskfällor liksom Tom-tarm, eller i getkött liksom Svinkäft. Vad som skulle göras, sade Krossnos, vore att beröva dessa män deras olycksbringande styrka. Man skulle tvinga dem alla till arbete och icke låta någon äta som inte ville arbeta.

Och så kom Vägglusen och sjöng en ny sång. Om sådana män som Krossnos, vilkas åstundan var att gå tillbaka till samma levnadssätt som då vi bodde i träden.

Men Krossnos sade nej. Han ville inte gå tillbaka utan framåt. Han blev stark endast genom att förena sin styrka med andras — och om Fiskätarna ville slå tillsammans sin styrka med Köttätarnas, skulle det inte bli någon strid

dem emellan vidare, och inga spejareoch krigsmän behövdes, och om alla män arbetade, skulle det hopas så mycken föda att ingen behövde arbeta mer än två timmar om dagen för sitt uppehälle.

Men Vägglusen sjöng igen, och han förklarade att Krossnos var en lätting, varefter han också sjöng »Biens sång». Det var en besynnerlig sång och de som hörde på den blevo alldeles yra i huvudet, som om de hade druckit starkt eldvatten. Sången handlade om en bisvärm och om en rovgirig geting som hade kommit in bland bien och stal all deras honung. Getingen var lat, och han sade till dem att det alls inte vore nödvändigt att arbeta. Han sade också att de borde stifta vänskapsförbund med björnarna, som alls inte voro honungstjuvar, utan mycket vänskapsfulla varelser. Och Vägglusen sjöng med listiga ord, så att de som hörde honom mycket väl kunde förstå, att det var folket i Havsdalen som han menade med bisvärmen, och att björnarna skulle vara Köttätarna och den late getingen var Krossnos. Och när Vägglusen sjöng att bien lyssnade till getingen tills svärmen var nära att förgås, började folket grymta och brumma — och när han så sjöng att de rättänkande bien reste sig och stungo getingen till döds, tog folket upp stenar från marken och stenade Krossnos tills han dog och ingenting syntes av honom för den massa stenar som de hade kastat över honom. Och det var många fattiga, som hade arbetat länge och hårt utan tillräcklig föda, som hjälpte till att kasta sten på Krossnos.

Efter hans död var det bara en enda man som vågade resa sig och säga ut sina tankar, och den mannen hette Hårrik.

'Var är de starkas styrka?' frågade han. 'Vi tillhöraju alla de starka, och *vi* äro starkare än Hundtand och Tigerklo och Tre-ben och Svinkäft och alla de andra som göra ingenting och äta mycket och försvaga oss genom den skada deras styrka, som är en olycksbringande styrka, tillfogar oss. Män som äro slavar äro icke starka. Om den man som först upptäckte eldens kraft och nytta hade brukat sin styrka, skulle vi ha varit hans slavar, alldeles som vi nu äro slavar under Tom-tarm sedan han upptäckt fiskfällans värde och nytta, och under de män vilka insett det värde och den nytta som ligger i jord och getter och i att brygga eldvatten. I forna tider bodde vi i träd, mina bröder, och ingen var säker för sitt liv. Men vi strida inte längre mot varandra. Vi ha slagit tillsammans vår styrka. Låt oss upphöra att kämpa mot Köttätarna. Låt oss i stället sammanslå vår styrka med deras. Då bli vi verkligen starka. Och då skola vi gå ut tillsammans — Fiskätare och Köttätare — och vi skola döda tigrar och lejon och vargar och vilda hundar och föra våra getter på bete på alla backsluttningar och odla vår säd och våra mustiga rötter i alla bergsdalar. På detta sätt skola vi bli så starka att alla vilda djur skola fly för oss och bli utrotade. Och ingenting skall stå emot oss, därför att varje mans styrka blir detsamma som hela mänsklighetens styrka.'

Så talade Hårrik, och de dödade honom. Därför sade de, att han var en vilde och ville återvända till livet i träden. Det var mycket egendomligt. Så snart en man reste sig och ville gå framåt, sade alla de som stodo stilla att han gick bakåt och måste dödas. Och det fattiga folket hjälpte till att stena honom och voro mycket enfaldiga. Och enfaldiga voro vi alla, utom de somvoro tjocka och feta och ingenting gjorde. De dåraktiga kallades för visa män och de visa männen stenades. Män som arbetade hade inte tillräckligt att äta, och de som inte arbetade åto för mycket.

Och stammen fortfor att förlora i styrka. Barnen blevo svaga och sjukliga. Och därför att vi inte hade tillräckligt att äta uppstodo underliga sjukdomar ibland oss och vi dogo som flugor. Så kommo Köttätarna över oss. Vi hade för ofta följt Tigerklo över bergsryggen och dödat deras bröder. Och nu kommo de för att öva en blodig vedergällning. Vi voro för svaga och sjuka att kunna hålla den stora muren bemannad. Och de dödade oss nästan till sista man, men några av kvinnorna togo de med sig. Vägglusen och jag kommo undan, och jag gömde mig på de otillgängligaste platser och började jaga villebråd och behövde inte längre gå hungrig. Jag stal mig en hustru från Köttätarna och levde sedan i bergshålor där de inte kunde finna mig. Vi hade tre söner, och var och en av dem stal sig hustru från Köttätarna. Det övriga är er väl bekant, ty äro ni icke mina söners söner?»

»Men Vägglusen?» frågade Snabbfot. »Vad blev det av honom?»

»Han begav sig till Köttätarna och sjöng sånger för deras konung. Nu är han en gammal man, men han sjunger samma gamla sånger ännu. Och så snart någon reser sig och vill framåt, sjunger han att den mannen vill tillbaka

till att leva i träden.»

Långskägg gjorde ett grepp i björnkadavret och slet till sig en handfull fett, som han stoppade i sin tandlösa mun.

»Men en gång skola alla fånar vara döda», sade han,sedan han torkat av sina händer på kroppen, »och då skola alla kvarlevande gå framåt. Den starkes styrka skall vara deras, och de skola förena sin styrka, så att ingen man i världen skall vilja slåss mot den andre. Det skall inte finnas några krigsmän och inga spejare på murarna. Och alla rovdjur skola vara dödade och — som Hårrik sade — på alla backsluttningar skola getter beta och i alla dalar skall säd och mustiga rötter växa. Och alla män skola vara bröder, och ingen skall ligga fåfäng i solskenet och ta sin föda av andra. Och allt detta skall inträffa då fånarna äro döda och det inte längre finns några sångare som stå stilla och sjunga 'Biens sång'. Bin och människor är icke detsamma.»

SÖDER OM »SKREVAN».

Gamla San Francisco — vilket också var sena tiders San Francisco och varade ännu dagen före jordbävningen — var avdelat mitt igenom av »Skrevan». Och »Skrevan» var en djup järnränna som löpte på mitten av Market Street, och ur den hördes det skorrande ljudet från den ändlösa kabeln, som efter behag fasthakades vid de vagnar som den släpade upp och ned. Egentligen var del två skrevor, men på Västerns manér sparade man tid genom att kalla både dem och mycket mera som de fingo stå för med benämningen »Skrevan». Norr om Skrevan voro teatrarna, hotellen och de slora butikerna, bankerna och de solida och respektabla affärshusen belägna. Söder om Skrevan lågo verkstäderna, fattigkvarteren, tvättinrättningarna, ångkokeri-erna och arbetarbostäderna.

»Skrevan» var den metafor som betecknade samhällets klyvning, och ingen passerade med mera utbyte denna metafor fram och tillbaka än Freddie Drum-mond. Han experimenterade med att leva i bägge dessa världar, och i bägge levde han synnerligen väl. Freddie Drummond var lärare inom den sociologiska avdelningen vid California-universitetet, och det var som professor i sociologi han först begav sig över Skrevan, levde ett halvår i den stora arbetarghetton och skrev»Grovarbetarens liv» — en bok som överallt hälsades som ett kraftigt bidrag till framstegslitteraturen och som ett glänsande svar på missnöjeslitteraturen. I politiskt och ekonomiskt avseende var den fullkomligt ortodox. Direktörer för stora järnvägsbolag köpte hela upplagor för att skänka till sin personal. Ensamt Fabriksidkarnas förening lät utdela femtiotusen exemplar. På sätt och vis var den nästan lika omoralisk som den vitt beryktade boken »Budskap till Garcia», medan den i fråga om ett fördärvligt predikande av sparsamhet och förnöjsamhet kom »Mrs Wiggs och hennes kåltäppa» mycket nära.

I början fann Freddie Drummond det oerhört svårt att komma tillrätta med sin nya omgivning. Han var icke van vid arbetarnas sätt, och de voro helt visst icke vana vid hans. De betraktade honom misstänksamt. Han hade inga föregåenden. Han kunde icke tala om något arbete som han haft förut. Hans händer voro mjuka. Hans ovanliga hövlighet var olycksbådande. Hans första uppfattning av den roll han hade att spela var att han skulle uppträda som en fri och oberoende amerikan, som hade valt att arbeta med sina händer, men icke gav några vidare förklaringar. Han upptäckte emellertid mycket snart att detta icke var lämpligt. I begynnelsen togo de honom tillsvidare för en konstig kurre. Litet längre fram, då han började finna sig bättre tillrätta bland dem, drevs han omärkligt in i den roll som han rätteligen borde antaga — nämligen som en man den där hade sett bättre dagar, mycket bättre dagar, men som nu hade råkat i obestånd, vilket dock endast vore tillfälligt.

Han fick lära sig många saker och teoretiseradeмycket och ofta på tok, vilket allt man kan finna i »Grovarbetarens liv». Han skyddade sig emellertid på det betryggande och konservativa manér som tillhör män av hans kaliber, genom att beteckna sina resonemanger som »försöksstudier». En av hans första erfarenheter kom honom till del i Wilmax's stora konservfabrik, där han sattes till styckarbete och fick slå ihop små packlådor. Delarna till dessa lådor levererades av en fabrik, och allt vad Freddie Drummond hade att göra var att passa tillsammans delarna likformigt och driva in trådspik med en lätt hammare.

Till detta arbete behövdes ingen särskild skicklighet, men det var styckarbete. De ordinarie arbetarna vid

konservfabriken hade en och en halv dollar om dagen. Freddie Drummond såg att andra som hade samma arbete som han med mycket måttlig ansträngning förtjänade en dollar och sjuttiofem cents om dagen. Tredje dagen kunde han förtjäna lika mycket som de. Men han var ärelysten. Han arbetade flitigt och utan att lata sig, och fjärde dagen förtjänade han två dollars. Dagen därpå drev han upp sig till att arbeta för verkligt högtryck och förtjänade två och en halv dollar. Hans kamrater gåvo honom mörka blickar och gjorde föraktfulla miner och kastade ut spetsiga anmärkningar på ett slangspråk, som Drummond icke begrep — de talade om att »smila sej in hos» gubben och »dra' in muggan och stoppa pipan i säcken när det börjar regna». Han förvånades över deras ovilja mot styckarbetet, noterade grovarbetares lättja som en allmän nedärvd egenskap och hamrade följande dag ihop lådor så att han förtjänade tre dollars.

När han den kvällen kom ut från konservfabrikenblev han ansatt av sina arbetskamrater, som voro ursinniga och överöste honom med de obegripligaste skällsord. Han kunde omöjligt förstå motivet till deras handlingssätt. De uppträdde med mycken energi. Då han vägrade att sakta sina steg och började tala om frihet från kontrakt, om oberoende amerikanism och den värdighet som grovarbetet medför, hindrade de honom från att gå vidare. Det blev en hård strid, ty Drummond var en stor och stark karl och dessutom atlet, men kampen slutade emellertid så att de andra hoppade på hans revben, trampade på hans ansikte och stampade på hans fingrar, så att han först efter att ha legat en vecka till sängs var i stånd att stiga upp och se sig om efter annat arbete. Hela denna tilldragelse är vederbörligen relaterad i hans första bok, i ett kapitel som han benämnt »Tyranniet bland arbetarna».

En liten tid därefter fick han plats som sjåare vid samma fabrik och skulle bära omkring fruktlådor till kvinnorna. Han försökte bära två i sänder och fick genast förebråelser av de andra fruktsjåarna. Det var icke kamratligt, påstodo de. Men han förklarade, att han var där för att göra iakttagelser och icke för att ändra förhållandena. Och därför tog också han därefter icke mer än en låda i sänder, och han studerade så väl skolkandets konst, att han skrev ett särskilt kapitel därom, vars avslutning ägnades åt »försöksvist» teoretiserande.

Under dessa sex månader arbetade han inom många olika fack och utvecklade sig till en mycket god imitation av en verklig arbetare. Han var av naturen lingvist, använde ivrigt sina annotationsböcker och ägnade ett vetenskapligt studium åt arbetarnas slang, tills hankunde tala deras språk fullkomligt begripligt. Kunskapen om detta språk satte honom också i stånd att göra sig mera förtrogen med deras själsliv och därigenom samla stoff till ett kapitel i en ny bok, som han ämnade kalla »Syntes av arbetsklassens psykologi».

Innan Drummond åter höjde sig till ytan efter detta första neddykande i den undre världen, upptäckte han att han var en god skådespelare och ådagalade bildbarheten av sin natur. Han var själv förvånad över sin egen elasticitet. Sedan han väl en gång blivit herre över språket och övervunnit en massa kräsna kväljningssymptom, fann han att han kunde glida in i varenda skrymsla av arbetsklassens liv och lämpa sig därefter så fullständigt att han där kände riktig hemtrevnad. Som han sade i företalet till sin bok numro två »Våra arbetare», försökte han verkligen lära känna det arbetande folket — och enda möjligheten att komma därhän var att arbeta tillsammans med dem, äta deras mat, sova i deras bäddar, roa sig med deras nöjen, tänka deras tankar och dela deras känslor.

Drummond var ingen djupsinnig tänkare. Han hade ingen tro på moderna teorier. Alla hans regler och kriterier voro konventionella. Hans »Avhandling om franska revolutionen» var någonting anmärkningsvärt i de akademiska annalerna, icke allenast för dess grundliga och utförliga noggrannhet, utan därför att den var det torraste, livlösaste, mest formella och mest ortodoxa som någonsin skrivits i ämnet. Han var en mycket reserverad man, och hans medfödda självbehärskning var stor till kvantiteten och stållik till kvaliteten. Han hade blott ett fåtal vänner. Han var för stilla och för stel. Han hade inga laster, och ingen hade någonsinmärkt att han haft några frestelser. Tobak avskydde han, för öl hyste han en avgjord avsmak och man visste att han aldrig drack någonting starkare än möjligen ett lätt vin till middagen.

Som nybliven student hade han blivit döpt till »Isblocket» av sina mera varmblodiga kamrater. Som medlem av fakulteten kallades han »Köldmagasinet». Han hade en enda sorg och det var namnet »Freddie». Han hade fått det då han lekte »hoppa bock» i läroverkets första klass, och med all sin stela formlighet hade han aldrig lyckats

göra sig kvitt förvrängningen. Han skulle ständigt förbli »Freddie», utom då hans namn skrevs officiellt, och som en nattmara plågade honom tanken på att han i framtiden skulle av sin bekantskapskrets omtalas som »gamle Freddie».

Ty han var mycket ung för att ha tagit doktorsgraden i sociologi. Endast tjugusju år och såg ut att vara yngre. Till sitt yttre var han en ovanligt stor och stark skolfux med skägglöst ansikte och lugna manér, prydlig, enkel och sund, känd för att vara en duktig sportsman och äga ett synnerligt stort förråd av torra och tråkiga kunskaper. Han talade aldrig i sina ämnen utanför klass- och kollegierum förrän längre fram, då hans böcker förskaffat honom en obehaglig offentlig uppmärksamhet och han nedlät sig ända därhän att läsa upp en och annan uppsats inför vissa litterära och nationalekonomiska föreningar.

Han gjorde allting regelrätt — alldeles för regelrätt — och i fråga om klädsel och skick var han oeftergivligt korrekt. Men han var ingen sprätt. Långt därifrån. Han var en sannskyldig akademisk lärare, till dräkt och hållning så lik som ett bär den typ desenare åren bragt oss från våra högre läroanstalter. Hans handtryckning var lagom fast och kraftig, hans blåa ögon kallsinnigt blåa och övertygande uppriktiga. Hans fasta, manliga stämma med sitt klara och raska uttal var behaglig för örat. Freddie Drummonds enda fel var hans strama kallblodighet. Den slappades aldrig. På den tiden då han spelade fotboll brukade han bli allt kallblodigare ju mera spännande spelet var. Han var en framstående boxare, men betraktades som en automat, som med en maskins okänsliga precision bedömde avstånd och utdelade stötar, garderade, blockerade och clinchade. Han blev sällan hårt slagen själv, därför att han sällan gav sin motståndare någon hård tuktan. Han var för skicklig och behärskad att tillåta sig lägga ett enda skålpunds större tyngd i ett slag än han från början ämnat. För honom var det hela endast en kroppsövning som höll honom spänstig.

Med tiden fann sig Freddie Drummond allt oftare på väg över Skrevan och bortåt staden söder om densamma. Där tillbragte han sina lediga dagar både sommar och vinter, och antingen detta inträffade under veckans lopp eller vid dess slut, ansåg han den tid han tillbragte där för både värdefull och nöjsam. Där fanns så mycket material att samla. Hans bok numro tre »Massan och dess ledare» blev antagen som lärobok vid Amerikas högskolor — och nästan innan han själv visste det var han i färd med att skriva en fjärde, nämligen »Oduglighetens bedräglighet».

Någonstädes i hans karaktär måste det emellertid ha funnits en besynnerlig förvridning eller tvär omkastning. Antingen det nu berodde på inverkan från omgivning och träning eller det var något arv från förfäderlångt borta i tiden — under senare mansåldrar hade de ständigt varit studerade män — fann Freddie Drummond ett verkligt nöje i att vistas bland arbetsklassen. Inom sin egen sfär var han »Köldmagasinet», men därnere var han helt enkelt »stora» Bill Totts, som kunde dricka och röka och slåss och tala slang och var allas favorit. Alla människor tyckte om Bill, och mer än en av flickorna gav honom kärliga ögonkast. Från början hade han endast spelat en roll och gjort det väl, men så småningom blev denna roll för honom en andra natur. Det behövdes icke längre någon aktörstalang, och han åt med förtjusning fläsk och korv, vilket han i sin egen sfär ansåg som en vedervärdig föda.

Från att göra saken för nödvändighets skull kom han därhän alt göra den för dess egen skull. Han överraskade sig med att känna saknad när det klockslag nalkades då han måste återvända till lärosalarna och återtaga sin behärskning. Och ofta fann han sig tankspridd och ivrigt väntande att tiden skulle gå, tills han återigen kunde få ge sig av över Skrevan och »leva rackare». Han gjorde sig icke skyldig till några dåligheter, men som »stora» Bill Totts gjorde han otaliga saker som Freddie Drummond aldrig skulle ha tillåtit sig. För övrigt skulle Freddie Drummond aldrig ha haft någon lust att göra sådana saker. Detta var det allra märkvärdigaste av hans upptäckt. Freddie Drummond och Bill Totts voro totalt olika varandra. Deras böjelser, smak och impulser gingo i fullkomligt motsatta riktningar. Bill Totts kunde med lugnt samvete skolka vid sitt arbete, medan Freddie Drummond dömde ett dylikt beteende som dåligt, oamerikanskt och rent av brottsligt, och hade skrivit hela kapitel för attuttala sitt fördömande av denna last. Freddie Drummond hade ingen smak för dans, men Bill Totts försummade aldrig att tillbringa sina kvällar på en eller annan dansklubb, till exempel »Magnolia», »Västerns

stjärna» eller »Eliten». Han hade vunnit en fotshög massiv silverbägare för att han visat sig vara den bästa karaktärsmasken på Slaktarnas och Charkuteriarbetarnas stora årliga maskeradbal. Och Bill Totts tyckte om flickor och flickorna tyckte om honom, då däremot Freddie Drummond njöt av att spela asket i detta avseende, öppet uttalade sin opposition mot lika rösträtt och var cyniskt bitter i sitt hemliga fördömande av samundervisning.

Freddie Drummond bytte utan någon ansträngning manér på samma gång som han bytte dräkt. Då han steg in i det anspråkslösa lilla rum, som han använde vid förvandlingen av sin yttre människa, var hans sätt ännu en smula för stramt. Han var för rak i ryggen, hans axlar voro en tum för långt tillbakadragna, hans ansikte var allvarligt, nästan strävt och faktiskt uttryckslöst. Men sedan han dragit på sig Bill Totts' kläder blev han en helt annan människa. Bill Totts gick icke och hängde med huvudet, men hela hans gestalt hade en viss ledighet som föreföll behaglig. Till och med ljudet av hans röst var förändrat och hans skratt var hjärtligt och högljutt. Frispråkigt tal och tillfälliga lätta svordomar gingo helt naturligt över hans läppar. Dessutom var Bill Totts en smula benägen för »nattsöl» och kunde emellanåt på utskänkningsställen visa sig godlynt stridslysten mot andra arbetare. Under söndagsutflykter eller vid hemkomsten från biografer och dylikt förrådde hans armar en viss vana vid attförtroligt smyga sig omkring flickornas midjor, medan han förde ett så skämtsamt, småkvickt och flirtmässigt samtal med dem som man någonsin kunde vänta av en hygglig ung man inom arbetsklassen.

Och Bill Tolts var så fullkomligt sig själv, en så genuin arbetare och medborgare från trakten söder om Skrevan, att han också var lika klassmedveten som de flesta av hans kamrater. Hans hat mot strejkbrytare överträffade kanske till och med det som jäste inom en vanlig lojal föreningsmedlem. Under hamnarbetarestrejken var Freddie Drummond någorlunda i stånd att hålla sig objektiv och med kalla och kritiska ögon se på hur Bill Totts gladeligen piskade upp strejkbrytare. Ty Bill Totts var betalande medlem av Sjåareföreningen och hade rättighet att vara »arg» på dem som gjorde intrång i hans arbete. Och »stora» Bill Totts var så riktigt stor och så väldigt stark, att han också visade sig som en storhet vid hamnen, när det blev gurgel av. Genom att låtsa sig vara förfördelad kom Freddie Drummond därhän att under sin andra roll känna sig verkligt kränkt, och det var först då han återvände till universitetets klassiska atmosfär som han var i stånd att betryggande och konservativt teoretisera om sina erfarenheter från den undre världen och nedskriva dem så som det anstod en tränad sociolog. Att Bill Totts saknade vyer för att höja sig över klassmedvetandet insåg Freddie Drummond tydligt och klart. Men Bill Totts kunde icke se det. När han såg en strejkbrytare ta hans arbete, såg han rött för ögonen och såg just icke mycket annat. Det var Drummond i sin otadliga dräkt och med sina korrekta manér, som när han satt vid sitt skrivbord eller inför sinlärjungekrets i »Sociologiklassen 17», klart såg Bill Totts och allt omkring Bill Totts och överskådade hela strejkbrytare- och fackföreningsproblemet och dess betydelse för Förenta staterna i kampen om världsmarknaden. Bill Totts var verkligen icke i stånd att se längre framåt än till nästa måltid eller till prisboxningen följande kväll i »Muntra Atletklubhen».

Det var medan han samlade material för »Kvinnan och arbetet» som Freddie fick sin första varning för den fara vari han råkat. Han hade för stor framgång i sitt företag att leva i två skilda världar. Den säregna dualism han hade utvecklat var när allt kom omkring någonting mycket ohållbart, och medan han satt i sitt arbetsrum och funderade, insåg han att det icke kunde fortgå. Det var i själva verket som att spela två roller i samma pjäs, och han insåg, att om han fortsatte därmed, måste han likväl till sist oundvikligen överge den ena eller den andra. Han kunde icke fortfara att leva i bägge dessa världar. Och när han så fäste blicken på den rad av volymer som prydde översta hyllan i hans boksamling — hans egna disputationsarbeten som begynte med hans avhandling och slutade med »Kvinnan och arbetet» — fick han klart för sig att detta var den värld han avgjort skulle hålla sig till och hålla fast vid. Bill Totts hade varit honom till gagn, men han hade blivit för farlig som medhjälpare. Bill Totts måste upphöra att finnas till.

Den fruktan som gripit Freddie Drummond hade väckts genom Mary Condon, ordförande i Internationella handsksömmareföreningen numro 974. Han hade sett henne första gången från åhörareläktaren vid Nordvästliga Arbetarförbundets kongress, och han hade setthenne med Bill Totts' ögon, och bemälde individ hade fått det mest gynnsamma intryck av henne. Hon var icke alls av den sortens kvinnor som kunde behaga Freddie

Drummond. Vad betydde det för *honom* att hon hade en kunglig gestalt, behagfull och smidig som en panter, eller att hon hade ett par underbara, svarta ögon som kunde blixtra av harm eller stråla av kärleks-skratt, allt efter som hennes sinnesstämning bjöd? Han avskydde kvinnor med för översvallande liv och hrist på — nåja, brist på behärskning. Freddie Drummond gillade evolutionsläran därför att den över hela världen hyllades av de lärda, och han hyste en obestämd tro på att människan hade så småningom klättrat uppför livets stege från en vältrande röra av lägre, oformliga organiska ting. Men han skämdes så smått över denna genealogi och föredrog att icke tänka på den. Och därför var det antagligen som han använde sin järnhårda behärskning och predikade den för andra och föredrog kvinnor av sin egen typ — kvinnor som kunde skaka av sig detta bestialiska och beklagliga släktregister och genom disciplin och självkontroll understryka vidden av den klyfta som skilde dem från vad deras dimhöljda urfäder hade varit.

Bill Totts hyste inga dylika konsiderationer. Han hade tyckt om Mary Condon från första ögonblick han såg henne i kongress-salen, och han föresatte sig genast att ta reda på vem hon var. Nästa gång träffade han henne av en händelse, då han körde en transportvagn åt Pat Morrissey. Det var till ett hus med möblerade rum att hyra som han blivit kallad för att köra en koffert till ett magasin. Värdinnans dotter hade tillkallat honom och förde in honom i ett litet rum, varsinnehavare — en handsksömmare — nyss hade flyttats till ett sjukhus. Bill visste ingenting om detta. Han lutade sig ned, reste upp kofferten, som var ganska stor, fick den över axlarna och reste sig stapplande upp igen med ryggen vänd mot den öppna dörren. I samma ögonblick hörde han en kvinnas röst bakom sig.

»Hör väl till föreningen?» var den fråga som framställdes.

»Va’ rör det er?» svarade Bill. »Unnan me’ er nu — kila på bara! För ja’ ska’ vända mej om.»

I nästa ögonblick kände han sig — stor som han var — kringvriden ett halvt slag och knuffad bakåt, så att han tog överbalansen med kofferten och slog med en duns mot väggen. Han skulle just ge luft åt en svordom, men i detsamma råkade han se in i Mary Condons av vrede blixtrande ögon.

»Naturligtvis hör ja’ te föreningen», sade han. »Ville bara retas me’ er.»

»Var har ni ert medlemskort?» frågade hon i affärsmässig ton.

»I fickan. Men ja’ kan inte ge er’et nu. Kofferten ä’ så förbaskat tung. Kom med mej ner te vagnen, så ska’ ja’ visa det för er.»

»Sätt ner kofferten!» kommenderade hon.

»Varför det?» Ja’ har kort, säjer ja’ er.»

»Sätt ner kofferten, hör ni! Ingen strejkbrytare kommer att få röra vid den. Ni borde skämmas, ni stora ynkrygg, att vilja ta arbetet från hederligt folk. Varför går ni inte in i föreningen och blir människa?»

All färg hade försvunnit ur Mary Condons ansikte, och det märktes tydligt att hon var alldeles ursinnig.»Att tänka sig att en stor och stark karl som ni kan vara förrädare mot sin egen klass! Jag förmodar ni brinner av längtan att få göra gemensam sak med milisen och få tillfälle att skjuta ned föreningsmedlemmar under nästa kuskstrejk. Ni hör kanske för resten redan till milisen... Ni ser mej just så ut...»

»Nej, hör ni — nu går ni allt lite för långt!» Bill slängde kofferten i golvet med en skräll, rätade upp sig och stack handen i en ficka på insidan av rocken. »Ja’ sa’ ju att ja’ bara skoja’ med er. Se här — se på det där.»

Det var mycket riktigt ett medlemskort.

»Det ä’ i sin ordning», förklarade Mary Condon. »Men bry er inte om att skoja en annan gång.»

Hennes uppsyn blev blidare medan hon lade märke till den lätthet varmed han kastade upp den stora kofferten på sina skuldror, och hennes ögon glänste då hon betraktade hans vackra manliga gestalt. Men det såg inte Bill. Han var upptagen med kofferten.

Nästa gång han såg Mary Condon var under Tvätteriarbetarnas strejk. Tvätteriarbetarnas fackförening var nyss bildad, dess medlemmar voro oerfarna i strejkfrågor och hade bett Mary Condon organisera deras strejk. Freddie Drummond hade en aning om vad som skulle hända, och han hade skickat Bill Totts att gå in i föreningen och göra efterforskningar. Bill fick arbete i tvättrummet. Männen blevo först utkommenderade den morgonen för att stärka flickornas mod, och Bill befann sig händelsevis nära dörren till mangelrummet när Mary Condon beredde sig att gå in där. Föreståndaren, som var både stor och grov, stängde vägen för henne. Han ville inte ha sina flickor uppviglade, ochhan ämnade lära henne att sköta sina egna affärer. När Mary försökte tränga sig förbi honom, stötte han henne tillhaka och grep henne i axeln med sin ena klumpiga hand. Hon såg sig om och fick se Bill.

»Hitåt, mr Totts!» ropade hon. »Ge mig en handräckning. Jag vill komma in.»

Bill erfor en känsla av värmande överraskning. Hon kom ihåg hans namn från medlemskortet. I nästa ögonblick var föreståndaren borta från ingången, ursinnigt mumlande om sin rättighet att anställa lagligt åtal, och strax därefter övergåvo tvätterskorna sina maskiner. Under återstoden av denna korta och lyckade strejk gjorde Bill självmant tjänst som Mary Condons drabant och budbärare, och när strejken var över, återvände han till universitetet för att bli Freddie Drummond och undra över vad Bill Totts kunde finna för behag hos en sådan kvinna.

Freddie Drummond var fullkomligt utom fara, men Bill var förälskad. Det var ingen möjlighet att förneka detta faktum, och det var *det* som gav Freddie Drummond den nämnda varningen. Nå — han hade fullgjort sitt värv och hans äventyr kunde nu vara slut. Han behövde inte alls gå över Skrevan vidare. Förutom de tre sista kapitlen i hans senaste bok »Arbetets taktik och strategi» var alltsammans färdigt, och han hade tillräckligt material samlat för att kunna behörigen avsluta dessa kapitel.

Han kom även till den slutledningen, att han för att bli grundfast som Freddie Drummond måste skaffa sig starkare band och förbindelser inom sin egen sociala sfär. Det var i alla händelser på tiden att han gifte sig, och han var fullkomligt övertygad att om FreddieDrummond icke gifte sig, så skulle Bill Totts med säkerhet göra det, och de förvecklingar som därigenom skulle uppstå voro för hemska alt ens tänka på. Och så gjorde Catherine van Vorst sitt inträde på scenen. Hon tillhörde också universitetet; hennes far var den ende förmögne medlemmen av sin fakultet och var præses i filosofiska fakulteten. Det skulle i alla hänseenden vara ett klokt giftermål, resonerade Freddie Drummond, och förlovningen ingicks och tillkännagavs. Till sitt yttre kall och reserverad, aristokratisk och sunt konservativ, ägde Catherine van Vorst, oaktat en viss inre värme, en behärskning jämförlig med Drummonds.

Allt föreföll nu vara gott och väl, men Freddie Drummond kunde icke fullkomligt skaka av sig dragningen till den undre världen, lockelsen till det fria och öppna, okonstlade och ansvarslösa livet söder om Skrevan. Då den utsatta tiden för giftermålet nalkades, kände han med sig att han visserligen hade rasat ut ordentligt, men att det också skulle vara härligt att få roa sig grundligt en enda gång till — uppträda som muntergök och leva rövare — innan han blev uteslutande hänvisad till gråa lärosalar och ett sansat äktenskap. Ytterligare en frestelse låg däri, att det allra sista kapitlet av »Arbetets taktik och strategi» ännu var oskrivet på grund av att han saknade några särskilt viktiga data som han försummat att skaffa sig.

Och så begav sig Freddie Drummond för en sista gång ned på andra sidan om Skrevan, skaffade sig de data han behövde och sammanträffade olyckligtvis med Mary Condon. Då han åter befann sig i sitt arbetsrum, var det ingalunda angenämt för honom att tänka tillbaka på vad som hänt. Det gjorde varningen dubbelttvingande. Bill Totts hade uppfört sig alldeles avskyvärt. Han hade icke allenast gått och mött Mary Condon utanför Arbetareföreningens stora samlingslokal, utan han hade också gått med henne till ett matställe och bjudit henne på ostron. Och innan de skildes utanför hennes dörr hade han slagit sina armar omkring henne och kysst hennes läppar och gjort om det gång på gång. Och de sista ord hon viskade honom i örat med en röst, som dallrade av ingenting mer eller mindre än kärlek, voro: »Bill — min dyre, älskade Bill!»

Freddie Drummond ryste vid denna hågkomst. Han såg en avgrund gapa framför sig. Han var icke av naturen

polygamist, och han förfärades över de möjligheter som situationen kunde medföra. Det måste bli ett slut på detta, och det kunde icke sluta på mer än två sätt. Antingen skulle han bli helt och hållet Bill Totts och gifta sig med Mary Condon, eller också skulle han helt och hållet förbli Freddie Drummond och gifta sig med Catherine van Vorst. I annat fall vore hans uppförande lågt och föraktligt.

Under många följande månader rasade häftiga arbetarestrider i San Francisco. Fackföreningar och arbetsgivareföreningar satte hårt mot hårt med en beslutsamhet som antydde att de nu tycktes ha för avsikt att på ett eller annat sätt få saken uppgjord för alla tider. Men Freddie Drummond korrigerade uppsatser, höll föreläsningar och rörde sig icke ur fläcken. Han ägnade sig ihärdigt åt det dagliga umgänget med Catherine van Vorst och fann ständigt mer och mer att högakta och beundra hos henne — ja, till och med att älska. Spårvägsstrejken frestade honom visserligen,men icke så starkt som han kunde ha väntat, och för den stora charkuteriarbetarestrejken kände han sig fullkomligt likgiltig. Bill Totts tycktes vara lyckligt besegrad och med nyväckt iver högg Freddie Drummond i med arbetet på en länge planerad broschyr med titel »Avtagande vinst».

Vigseln skulle försiggå om fjorton dagar, då Catherine van Vorst en eftermiddag i San Francisco tog honom med på en biltur för att se på en ynglingaklubb, som nyligen uppförts av en arbetarkoloni, för vilken hon hyste ett visst intresse. Automobilen tillhörde hennes bror, men det unga paret åtföljdes endast av chauffören. Vid Kearny Street korsa Market och Geary Street varandra i form av ett »V» med skarp vinkel. Bilen kom utför Market Street för att passera den skarpa vinkeln och fortsätta uppför Geary Street. Men de åkande visste icke vad som var på väg utför Geary Street och som av ödet var bestämt att möta dem just vid kröken. Ehuru man genom tidningarna visste, att charkuteriarbetarestrejken pågick och fördes med största bitterhet, var varje tanke på den i detta ögonblick fullkomligt fjärran från Freddie Drummonds sinne. Satt han icke brevdvid Catherine? Och för övrigt var han upptagen av att detaljerat utveckla sina åsikter om koloniseringsarbete för henne — åsikter, vilka delvis hade sin grund i Bill Totts' erfarenhet.

Sex lastvagnar med kött kommo rullande utför Geary Street, körda av strejkbrytare. Bredvid var och en av dessa satt en poliskonstapel. Framför och bakom och på bägge sidor marscherade en skyddseskort av hundra polismän. Efter polistruppen följde på aktningsvärt avstånd en ordnad, men något högröstadfolkmassa, som sträckte sig förbi flera kvarter och fyllde gatans bredd från den ena trottoaren till den andra. Kött-trusten gjorde en ansträngning att förse hotellen med kött och på samma gång begynna kväva strejken. Hotell St. Francis hade redan blivit försett med vad det behövde, ehuru detta hade kostat en massa krossade fönsterrutor och dito huvudskålar, och expeditionen var nu på väg för att undsätta Palace Hotel.

I sorglös okunnighet om allt detta satt Drummond bredvid Catherine och talade om koloniarbete, då bilen, som dunkande färdades framåt trotsande all trafik, gjorde en stor sväng för att komma omkring hörnet. En stor kolvagn, lastad med väldiga kolstycken och dragen av fyra stora hästar, kom i detsamma ut från Kearny Street som det tycktes på väg nedåt Market Street och stängde vägen för bilen. Karlen som körde lastvagnen såg villrådig ut och chauffören saktade farten, men utan att ge akt på den varning som polisen tillropade honom, svängde han bilen åt vänster, tvärt emot trafikreglerna, för att gå rakt förbi framför lastvagnen.

I detta ögonblick avbröt Freddie Drummond sitt anförande. Och han fortsatte det icke vidare, därför att situationen utvecklade sig med samma snabbhet som bilderna växla i ett kaleidoskop. Han hörde folkmassans tjut där bakom och uppfångade en glimt av den hjälmprydda polisen och de krängande köttvagnarna. I samma ögonblick gav kolköraren sina hästar ett par duktiga piskrapp, reste sig och körde blixtsnabbt sin vagn på tvären framför den annalkande kött-transporten, varefter han plötsligt höll in hästarna och bromsade. Sedan fastgjorde han tömmarna vidhandtaget till bromsinrättningen och satte sig ned med en uppsyn som om han hade stannat för att bli där han var. Bilen hade också bragts att stanna därigenom att de stora flämtande förhästarna hade trängts emot den.

Innan chauffören hann gå klar genom att backa hade en gammal irländare som körde en rankig expressvagn piskat sin enda häst i galopp och låst ihop sina hjul med bilens. Drummond kände igen både hästen och vagnen, ty han hade ofta kört dem själv. Irländaren var Pat Morrissey. På andra sidan körde en bryggarvagn sina hjul ihop

med kolvagnens, och från en spårvagn som skulle österut från Kearny Street slogs vilt på gongongen, medan föraren under trotsiga rop till polisen körde på med ursinnig fart för att göra blockaden fullständig. Och vagn efter vagn låstes ihop med varandra och blockerade vägen. Förvirringen tilltog. Köttvagnarna måste stanna. Polisen var instängd som i en fälla. Tjutet från folkmassan tilltog i den mån som den närmade sig till anfall, medan polisen högg in på de barrikaderande vagnarna.

»Vi ha råkat fast här», sade Drummond lugnt till Catherine.

»Ja», sade hon och nickade med samma lugn. »Vad de ä’ för ena vildar!»

Hans beundran för henne fördubblades. Hon var sannerligen av *hans* sort. Han skulle ha varit belåten med henne, om hon också hade skrikit och klängt sig fast vid honom, men detta — ja, detta var rent av storslaget. Hon satt där mitt i detta stormcentrum lika lugn som om de endast hade befunnit sig i en vagnsstockning utanför operan.

Polisen strävade att göra vägen fri för köttvagnarna.Körkarlen på kolvagnen, en stor och grov man i skjortärmarna, tände en pipa och satt där och rökte. Han tittade med välvillig uppsyn ned på en poliskapten, som rasade och svor åt honom, och hans enda svar var att han ryckte på axlarna. Bakifrån hördes batongernas »tram-ta-tam», då de träffade huvudskålar, och dessutom en avgrundskör av svordomar, skrik och tjut. En våldsam stegring i detta oväsen förkunnade att massan hade brutit sig igenom och höll på att dra ned en strejkbrytare från en vagn. Poliskaptenen fick förstärkning från sin förtropp och folkmassan stöttes tillbaka. Under tiden hade det ena fönstret efter det andra slagits upp i den höga kontorsbyggnaden till höger, och de klassmedvetna biträdena kastade en hel skur av kontorstillbehör ned i huvudena på polismän och strejkbrytare. Papperskorgar, bläckbuteljer, pappersvägar, skrivmaskiner — allt som var till hands därinne flög genom luften.

En poliskonstapel klättrade på befallning av sin kapten upp till den höga kuskbocken på kolvagnen för att arrestera körkarlen. Denne reste sig lugnt och ledigt för att möta sin angripare, slog plötsligt armarna om honom och kastade ned honom på kaptenen. Kolköraren var stor och stark som en jätte, och då han klättrade upp på sitt lass och slungade ned ett stycke kol med bägge händerna, släppte en polis, som höll på att klättra upp på vagnen från sidan, sitt tag och föll till marken. Poliskaptenen befallde ett halvt dussin av sina män att bemäktiga sig vagnen. Men kolköraren klev över sitt lass från den ena sidan till den andra och bombarderade dem alla med stora kolstycken.

Folkmassan på trottoarerna och kuskarna på dehopkopplade vagnarna gåvo uttryck åt sin förtjusning genom uppmuntrande tjut. Spårvagnskonduktören, som riktade slag på slag åt polishjälmar med en käpp, blev slagen medvetslös och drogs ned från sin plattform. Poliskaptenen var utom sig över det nederlag hans manskap hade lidit och anförde själv nästa angrepp mot kolvagnen. Ett tjogtal polismän svärmade uppför fästningens höga sidor. Men kolköraren tycktes ha sju mäns styrka. Det hände att sex eller åtta polismän rullade samtidigt ned på stenläggningen och under vagnen. Upptagen av att slå tillbaka ett angrepp bakifrån på fästningen, vände sig kolköraren om och fick se poliskaptenen i begrepp att svinga sig upp till kuskbocken från vagnens framsida. Han befann sig ännu i en högst vansklig ställning, då kolbäraren slungade ett trettioskålpunds stycke kol emot honom och det träffade honom mitt i bröstet. Poliskaptenen störtade baklänges, slog emot ryggen på en av stånghästarna, tumlade ned på marken och trängdes in mot bilens bakhjul.

Catherine trodde att han var död, men han reste sig igen och högg i på nytt. Hon sträckte ut sin behandskade hand och klappade den frustande och skälvande hästen på sidan. Men Drummond lade icke märke till vad hon gjorde. Han hade icke ögon för någonting annat än kampen på kolvagnen, emedan en viss Bill Totts någonstädes i hans komplicerade psykologi började röra på sig i ett bemödande att åter komma till liv. Drummond höll på lag och ordning och vidmakthållande av det bestående, men den upproriske barbaren inom honom ville icke veta av någonting i den vägen. Nu om någonsin uppkallade Freddie Drummond allsin järnhårda behärskning för att den skulle rädda honom. Men det är skrivet att det hus som söndras mot sig självt måste falla. Och Freddie Drummond fann att han hade delat all sin vilja och kraft med Bill Totts, och genom denna delning hade den individualitet som funnits hos dem blivit sliten i två delar.

Freddie Drummond satt fullkomligt sansad i bilen bredvid Catherine van Vorst. Men genom Freddie Drummonds ögon skådade också Bill Totts, och någonstädes bakom dessa ögon voro Freddie Drummond — den förnuftige och konservative sociologen — och den klassmedvetne och stridslystne medlemmen av arbetareföreningen Bill Totts inbegripna i kamp mot varandra om herraväldet över deras gemensamma kroppshydda. Det var Bill Totts som genom de där ögonen såg det oundvikliga slutet på striden uppe på vagnen. Han såg en polisman lyckas komma dit upp, och så kom en andra och en tredje. De raglade osäkert på den ostadiga grunden, men deras långa upprorsbatonger voro i verksamhet. Kolköraren träffades lätt av ett slag i huvudet. Ett nytt slag undvek han genom att ta emot det med skuldran. För honom var tydligen leken slut. Plötsligt rusade han emot sina angripare, slog armarna omkring två av dem och störtade sig som fånge ned på gatan utan att släppa taget om de bägge poliserna.

Catherine van Vorst kände sig sjuk och nära att svimma vid åsynen av all denna brutala strid och blodsutgjutelse. Men ur detta svaghetstillstånd väcktes hon plötsligt genom en sensationell och högst oväntad händelse. Mannen bredvid henne uppgav ett hemskt och ociviliserat tjut och reste sig upp. Honsåg honom springa över framsätet, ta ett hopp upp på stånghästens breda bakdel och därifrån upp på kolvagnen. Han for fram som en virvelvind. Innan den förbluffade polismannen uppe på kollasset kunde gissa sig till vad den ytterst välklädde, men synbart upprörde herrn hade i sinnet, hade han fått en puff som skickade honom med flygande fart ned på stenläggningen. Medelst en spark i ansiktet bragtes en uppklättrande poliskonstapel att göra samma färd. Tre andra lyckades emellertid komma upp, och det uppstod ett ursinnigt slagsmål mellan dem och Bill Totts, varunder han fick ett kross-sår i huvudet, varjämte rock, väst och halva stärkskjortan slets av honom. Men de tre poliserna slängdes undan åt alla håll och Bill Totts behöll valplatsen, varifrån han kastade ned massor av stora kolklumpar.

Poliskaptenen satte sig modigt i spetsen för ett nytt anfall, men han mottogs med en kolklump, som splittrades mot hans huvud i ett svart regn av kolpartiklar. Vad polisen åtrådde var att kunna bryta igenom blockaden framför innan folkmassan hann bryta sig in bakifrån, och vad Bill Totts åtrådde var att hålla kolvagnen i dess dåvarande position tills folkmassan hade brutit sig igenom. Den ursinniga kolstriden fortsattes.

Och arbetarna hade känt igen sin förkämpe. »Store» Bill hade som vanligt ställt sig i fronten, och Catherine van Vorst blev alldeles förvirrad av att höra ropas från alla håll: »Bill! Å — ä' det du, Bill!» Pat Morrissey hoppade i vagnssätet där han satt och skrek i extas: »Klå dom, Bill! Klå dom bara! Ät opp dom levande!» Och från trottoaren hörde hon en kvinnoröst ropa: »Se opp, Bill — där åt framsidan!» Bill togvarningen i akt och med välriktade svarta projektiler rensade han vagnens främre sida från angripare. Catherine van Vorst vände på huvudet och såg vid kröken av trottoaren en kvinna med glödande kinder och strålande, svarta ögon stirra oavlåtligt på den som för endast ett par minuter sedan hade varit Freddie Drummond.

Från de öppna fönstren i kontorsbyggnaden ljödo smattrande applåder. En ny skur av kastvapen — kontorsstolar och dokumentskrin — regnade ned därifrån. Folkmassan hade på ena sidan brutit sig igenom linjen av köttvagnar och kom närmare — varje poliskonstapel var i ett nu omgiven av en klunga angripare. Många polismän sökte skydd under kolvagnen, och deras lösa hästar — en och annan med sin ryttare på ryggen eller strävade att komma dit — satte av över trottoaren på motsatta sidan och inåt Market Street.

Catherine van Vorst hörde den kvinnliga stämman ropa en ny varning. Hon såg återigen kvinnan därborta vid hörnet och hörde henne ropa:

»Slå till nu, Bill! Nu är det lämpligt för dig! Slå till!»

Polisen var för tillfället så gott som bortsopad. Och Bill Totts hoppade ned på gatan och banade sig väg bort till kvinnan på trottoaren. Catherine Van Vorst såg henne slå armarna omkring honom och kyssa honom på munnen; och Catherine Van Vorst gav undrande akt på honom medan han gick nedåt trottoaren med sin ena arm omkring kvinnans liv — bägge pratande och skrattande, *han* med en livlighet och en iver som hon aldrig skulle ha drömt om att han ägde.Polisen kom tillbaka och klarade skockningen, medan den väntade på förstärkningar och på nya hästar och körare. Folkmassan hade gjort sitt och skingrades, och Catherine Van Vorst satt där fortfarande och

såg efter den hon hade känt som Freddie Drummond. Han var huvudet längre än alla de övriga. Hans arm famnade fortfarande den där kvinnan. Och hon — Catherine — satt där i bilen och såg paret gå över Market Street och över Skrevan och försvinna nedåt Tredje gatan i arbetarghetton.

***

Under de följande åren höllos inga föreläsningar vid California-universitetet av någon Freddie Drummond, och inga böcker i ekonomiska frågor eller i arbetarefrågan kommo ut signerade med namnet Frederick A. Drummond. Däremot fick man snart höras talas om att arbetarna hade fått en ny ledare vid namn William Totts. Det var han som ingick äktenskap med Mary Condon, ordförande i Internationella handsksömmareföreningen numro 974. Och det var han som satte i gång de beryktade kokerske- och uppassarestrejkerna, vilka före sin lyckade avslutning ledde till strejker inom tjogtals andra fackföreningar, bland vilka Hönsplockarnas och Begravningsentreprenörernas voro de fjärmast stående bland de allierade.

DEBS' DRÖM.

Jag vaknade en hel timme före min vanliga tid. Detta var i och för sig anmärkningsvärt, och jag låg där klarvaken och funderade över det. Det var någonting som var på tok — jag visste inte vad. Jag hade en tryckande förnimmelse av att någonting förskräckligt hade hänt eller just skulle hända. Men vad var det? Jag försökte orientera mig. Jag kom ihåg att många efter den stora jordbävningen 1906 påstått, att de hade vaknat några ögonblick innan den första jordstöten kom och under dessa sekunder haft en besynnerlig känsla av skräck. Skulle San Francisco hemsökas av en ny jordbävning?

Jag låg en hel minut i stel förväntan, men det inträffade icke att väggarna vacklade, lika litet som det hördes något buller av ramlande murbruk. Allt var tyst. Ja — *där* hade jag det! Tystnaden! Det var icke underligt att jag hade känt mig bragt ur mitt esse. Den stora stadens buller var så besynnerligt avstannat. Så där dags brukade spårvagnarna passera min gata var tredje minut. Kanske hade vi fått spårvägsstrejk, var min första tanke, eller kanske någonting hade hänt kraftledningen, så att den elektriska strömmen var bruten. Men det var nog inte bara det — tystnaden var alldeles för djup. Jag hörde intetbuller av vagnshjul, intet stampande av järnklädda hovar mot den branta stenläggningen.

Jag tryckte på ringledningsknappen bredvid min säng och försökte lyssna efter klockans ljud, fastän jag mycket väl visste att det var omöjligt för detta ljud att tränga tre våningar högt, om också klockan ringde. Det måste den emellertid ha gjort, ty efter ett par minuter kom Brown in med kaffebrickan och morgontidningen. Hans ansikte var lika uttryckslöst som vanligt, men jag såg en skymt av häpenhet och oro i hans blick. Jag såg också att det icke fanns grädde på brickan.

»Mejeriet har inte levererat någonting i dag», förklarade Brown, »och inte bageriet heller.»

Jag såg på brickan om igen. Där fanns inga färska franska bröd — endast några skivor torrt grahamsbröd sedan gårdagen, i mitt tycke det avskyvärdaste bröd man kan få.

»Ingenting alls har levererats i dag, sir», började Brown förklara till sin ursäkt, men jag avbröt honom.

»Än tidningen då?»

»Ja, sir, den har kommit, men det är också det enda — och sista gången var det också. Till i morgon ha de inte något tryckpapper. Så står det i tidningen. Skall jag skicka ut någon och försöka skaffa kondenserad mjölk.»

Jag skakade på huvudet, drack svart kaffe och tog tidningen. Rubrikerna i den förklarade allting — förklarade naturligtvis egentligen *för* mycket, ty tidningen gick så långt i pessimism att det var rent av löjligt. Generalstrejk hade proklamerats över hela Förenta staterna, stod där, och den mest olycksbådande oroúttalades angående de stora städernas möjligheter att erhålla livsförnödenheter.

Jag läste hastigt igenom alltsammans — mycket av detsamma helt flyktigt — och jag påminde mig en hel del angående forna tiders arbetaroroligheter. Under en hel generation hade en generalstrejk varit de organiserade arbetarnas dröm. Denna dröm hade ursprungligen uppstått hos Debs, en av arbetarnas framstående ledare för trettio år sedan. Jag kom ihåg, att jag under min första studietid vid universitetet hade skrivit en avhandling över detta ämne för en av våra tidskrifter och kallat den för »Debs' dröm». Och jag måste tillstå, att jag hade behandlat hans idé på ett mycket övermodigt och akademiskt manér som en dröm och ingenting mer. Tiden och världen hade skridit vidare, Gompers var borta, Amerikanska arbetarförbundet var upplöst och borta var Debs med alla sina vilda revolutionära idéer — men drömmen levde kvar, och här hade man den nu slutligen realiserad. Men vid läsningen av tidningens dystra förutsägelser skrattade jag högt. Det där visste jag bättre. Jag hade sett arbetarföreningar lida nederlag i för många konflikter. Det hela skulle vara i ordning igen om några dagar. Det var ju en nationalstrejk, och regeringen skulle icke behöva lång tid för att undertrycka den.

Jag kastade ifrån mig tidningen och började kläda mig. Det skulle verkligen bli intressant att komma ut på San Franciscos gator och icke se eller höra ett enda åkdon rulla, men finna hela staden försänkt i påtvingad overksamhet.

»Ber om ursäkt, sir», sade Brown då han räckte migcigarrlådan, »men mr Hammond har bett att få säga några ord innan ni går ut.»

»Skicka in honom», svarade jag.

Hammond var min hovmästare. När han kom in, kunde jag märka att han led av med möda behärskad sinnesrörelse. Jag fick genast del av orsaken.

»Vad ska' jag göra, sir? Här kommer att behövas livsmedel och alla utkörare ha strejkat. Och de elektriska ledningarna ä' avstängda — de strejka väl där också.»

»Ä' butikerna öppna?» frågade jag.

»Bara de små, sir! Biträdena ä' ute, så att de stora måste hållas stängda, men i de små expediera ägarna själva och deras familjer.»

»Tag då bilen», sade jag, »och far omkring och gör uppköp! Köp stora förråd av allt som behövs eller kan komma att behövas. Köp en låda stearinljus — nej, ett halvt dussin lådor. Och när ni har slutat edra uppköp, skall ni säga till Harrison att han kör mig till klubben — senast klockan elva.»

Hammond skakade på huvudet med allvarlig min.

»Mr Harrison har gått med i strejken inom Chaufförföreningen, och jag förstår mig inte på att sköta bilen.»

»Åhå — har han det?» sade jag. »Nå, ifall *mr* Harrison råkar komma i er väg, så kan ni säga honom, att han får se sig om efter plats på annat håll.»

»Ja, sir.»

»Ni tillhör väl inte händelsevis någon Hovmästarförening, Hammond? Säg?»

»Nej, sir», blev svaret. »Och om jag också gjordedet, skulle jag inte överge min arbetsgivare i en sådan kris som denna. Nej, jag skulle...»

»Gott, tack så mycket», sade jag. »Gör er nu i ordning att följa med. Jag kör bilen själv och vi ska' förse oss med tillräckliga förråd för att kunna uthärda en hel belägring.»

Det var en vacker första maj, alldeles som majdagar bruka vara. Himlen var utan moln, icke en fläkt rörde sig, och luften var varm, nästan balsamisk. Många bilar voro ute, men ägarna körde dem själva. Gatorna vimlade av folk, men allt var lugnt. Arbetsklassen klädd i söndagskläder var ute för att hämta frisk luft och ge akt på vad strejken gjorde för effekt. Alltsammans var så olikt det vanliga och på samma gång så fridfullt, att jag överraskade mig med att finna det behagligt. Mina nerver voro angenämt berörda. Det var ett slags lugnt och

stilla äventyr. Jag mötte miss Chickering. Hon satt vid ratten i sin lilla bil. Och hon svängde runt och kom efter mig, hann upp mig vid nästa hörn.

»Å, mr Corf», ropade hon, »vet ni var man kan få köpa ljus? Jag har hört efter i ett dussin butiker, men det var utsålt överallt. Det är alldeles förskräckligt, eller hur?»

Men hennes glänsande ögon sade någonting helt annat. Hon som vi andra njöt av situationen. Det var ju ett riktigt äventyr detta — att ej kunna skaffa sig ljus. Icke förrän vi hade begivit oss tvärs över staden och ner i arbetarkvarteren söder om Market Street kunde vi finna några små kryddbodar, där ljusen ännu icke voro slutsålda. Miss Chickering ansåg att *en* låda vore nog, men jag intalade henne att köpa fyra.Min bil var rymlig och jag försåg mig med tolv lådor. Ingen visste vad som kunde fördröja uppgörelsen med de strejkande. Och därför fyllde jag min bil med mjölpåsar, jästpulver, konserver och alla de vanliga livsförnödenheterna föreslagna av Hammond, som fjäskade omkring med det uppköpta skrockande som en orolig gammal höna.

Det märkvärdiga med denna första strejkdag var att ingen egentligen hade en tanke på att ta saken allvarligt. Samtliga fackföreningars tillkännagivande i morgontidningarna, att de voro beredda att hålla ut en månad eller tre månader om så behövdes, skrattade man åt. Och likväl borde man redan denna första dag ha förstått att detta var allvar, därför att arbetsklassen faktiskt icke deltog i den stora rusningen för inköp av livsmedel. Naturligtvis icke. Under veckor och månader hade hela denna arbetsklass listigt och hemlighetsfullt samlat massor av förråd. Det var därför man kunde låta oss komma ned och tömma de små kryddbodarna i arbetarkvarteren.

Det var icke förrän jag kom till klubben på eftermiddagen som jag kände den första skymten av oro. Där var allting i olag. Det fanns inga oliver till cocktails och med serveringen var det si och så. De flesta gästerna voro förargade och alla sågo misslynta ut. Ett riktigt Babel av röster mötte mig vid mitt inträde. General Folsom, som slagit sin omfångsrika lekamen till ro på en fönsterplats i rökrummet, höll på att försvara sig mot ett halvt dussintal upprörda herrar, som fordrade att han skulle göra någonting.

»Vad kan jag göra mer än jag har gjort?» sade han. »Inga order ha kommit från Washington. Om ni, minaherrar, kunna laga så att telegram gå fram skall jag sedan göra allt vad jag får order att göra. Men jag kan inte inse vad som kan göras. Så fort jag i morse fick kännedom om strejken var det första jag gjorde att inkalla trupper från depån — tretusen man. De hålla vakt vid banker, myntverk, postkontor och offentliga byggnader. Inga oordningar någonstädes. De strejkande förhålla sig fullkomligt lugnt. Ni kan väl inte begära, att jag skall skjuta ned dem för att de vandra omkring på gatorna i helgdagsstass med hustrur och barn.»

»Jag skulle vilja veta hur de ha det vid Wall Street», hörde jag Jimmy Wombold säga då jag kom närmare. Jag kunde tänka mig hans oro, ty jag visste att han var djupt intresserad i Consolidated Westerns omfattande affärer.

»Hör du, Corf», ropade Atkinson emot mig, »hur är det med din bil? Går den?»

»Ja», svarade jag, »och hur är det med din?»

»Knäckt — och alla garager stängda. Och min hustru befinner sig någonstädes omkring Truckee, antar jag, lämnad på landsvägen. Kan omöjligt få ett telegram till henne — varken för kärlek eller pengar. Hon skulle ha kommit hem i kväll. Och nu sitter hon där kanske och svälter. Låna mig din bil!»

»Det går inte att få den över viken», inföll Halstead. »Färjbåtarna gå inte. Men jag ska’ säga dig vad du kan göra. Å, se där är Rollinson — hallå, Rollinson, kom hit ett ögonblick! Atkinson behöver få en bil över viken. Hans hustru sitter fast någonstans där borta vid Truckee. Kan ni inte ta *Lurlette* hit över från Tiburon och hjälpa honom över med bilen?»*Lurlette* var en oceangående yacht på tvåhundra ton.

Rollinson skakade på huvudet.

»Man skulle inte kunna få en enda sjåare till hjälp att föra bilen ombord, om jag också kunde föra hit *Lurlette,* vilket jag alls inte kan, därför att hela besättningen hör till Kustbefolkningens sjömansförening och har strejkat som alla andra.»

»Men min hustru sitter där kanske och svälter», hörde jag Atkinson klaga då han gick vidare.

I andra ändan av rökrummet råkade jag på en grupp upprörda och förargade herrar som skockat sig kring Bertie Messener. Och Bertie retade och förargade dem på sitt vanliga kalla och cyniska sätt. Bertie frågade inte ett dugg efter strejken. Han frågade inte egentligen efter någonting alls. Bertie var blaserad — åtminstone i fråga om allt som var rent här i livet. Det smutsiga hade icke den ringaste dragningskraft för honom. Han var värd tjugu millioner — alltsammans i säkra inteckningar — och han hade aldrig i hela sitt liv rört ett finger för att utföra något lönande arbete, utan ärvt alltsammans efter sin far och två farbröder. Överallt hade han varit, allting hade han sett och allting hade han gjort utom tagit sig hustru — detta sistnämnda trots de mest energiska och beslutsamma attacker från några hundra ärelystna mammors sida. Under åratal hade han varit den förnämsta guldfisken på äktenskapsmarknaden, men hittills hade han undgått alla snaror. Han var riktigt skamligt eftersträvansvärd. Förutom sin stora rikedom var han också ung, vacker och — som jag nyss sade — ren till sin smak och sina böjelser. Framstående atlet var han också — en ung, ljushårig gud som utförde allting regelrätt ochbeundransvärt med ett enda undantag, nämligen att träda i äktenskap. Men han frågade icke efter någonting, hade ingen ärelystnad, inga passioner, intet begär att utföra saker som han skulle kunnat göra så mycket bättre än andra.

»Det här är uppstudsighet mot överhet», förklarade någon i gruppen. En annan kallade det för revolt och revolution, och en tredje talade om anarki.

»Jag kan inte inse det», sade Bertie. »Jag har varit ute på gatorna hela förmiddagen. Fullkomlig ordning överallt. Aldrig har jag sett en mera lugnt avvaktande folkmassa. Ingen anledning till fula benämningar. Det är ingenting av vad ni nyss sade, utan det är precis vad de ha förklarat att det är — en generalstrejk — och nu är det er tur att spela ut, mina herrar!»

»Och det ska' vi göra med kraft!» skrek Garfield, en av millionärerna. »Vi ska' visa mobben dess rätta plats — de kreaturen! Vänta bara tills regeringen griper in!»

»Men var ha vi den?» sade Bertie. »För er kunde den lika gärna befinna sig på havets botten. Ni vet inte vad som kan vara å bane i Washington. Ni vet inte om vi ha någon styrelse alls.»

»Å — oroa er inte för det!» fräste Garfield.

»Jag försäkrar er att jag inte är det minsta orolig.» Bertie smålog matt. »Det förefaller mig däremot som om ni vore ganska upprörda, mina herrar. Se er i spegeln, Garfield.»

Garfield såg icke dit, men hade han gjort det, skulle han ha skådat bilden av en mycket upprörd man med tillrufsat järngrått hår, högrött ansikte, butter och hämndlysten min och ursinnigt glimmande ögon.»Det är alls inte *rätt,* säger jag er», förklarade lille Hanover, och av hans ton hörde jag att han bestämt hade sagt detsamma en hel massa gånger.

»Det är att gå alldeles för långt, Hanover», sade Bertie. »Det är verkligen tröttsamt att höra. Ni ä' allesammans mot fackföreningsidén. Ni ha nött ut mina örhinnor med ert ändlösa tjut om denna idé och om människans rätt att få arbeta. Dessa riktlinjer ha ni hållit haranger om i åratal. Nåväl — jag anser att arbetarna inte göra någonting orätt genom att ställa till generalstrejk. Det är varken att förgripa sig mot Guds eller människors lagar. Säg ingenting, Hanover. Ni ha för länge ringt i klockor för den gudagivna rätten att få arbeta — eller inte arbeta. Ni kan inte komma undan följdsatsen. Det är ett obehagligt litet mothugg, det är alltsammans. Ni ha förut haft makten och lurat och misshandlat arbetarna — nu misshandla de er, och det skriker ni för.»

Hela gruppen brast ut i ett uppbragt förnekande att arbetarna någonsin blivit misshandlade eller bedragna.

»Nej, sir», skrek Garfield. »Vi ha sannerligen gjort vårt bästa för dem. Vi ha tvärtom givit dem tillfälle att skaffa sig livsuppehälle. Vi ha anordnat arbete åt dem. Hur skulle arbetarna ha haft det, om inte vi hade funnits?»

Åtskilligt bättre än nu, tänker jag», sade Bertie i gäckande ton. »Ni ha förtryckt och misshandlat dem så snart ni haft tillfälle till det, och ni ha till och med gått omvägar för att skapa sådana tillfällen.»

»Nej! Nej!» skreks det från alla håll.

»Tänk på körkarlarnas strejk här i San Francisco»,fortsatte Bertie orubbligt. »Det var arbetsgivarnas förbund som framkallade den i otid. Det vet ni. Och ni vet också, att jag vet det, ty jag satt just här i dessa rum och hörde vad som talades er emellan om kampen. Först påskyndade ni strejken, sedan mutade ni magistraten och polischefen och tillintetgjorde den. Ett vackert skådespel då ni filantroper hade fått körkarlarna i stoftet och tryckte in ögonen på dem!... Vänta litet, jag är inte färdig med er ännu. Förra året hade arbetarna i Colorado övertaget vid valet av guvernör. Deras val blev aldrig sanktionerat. Ni vet varför. Ni vet hur edra herrar bröder filantroper och kapitalister i Colorado gick till väga. Det var odisputabelt ett fall då arbetarna förtrycktes och misshandlades. Ni höll ordföranden i Gruvarbetarnas sydvästra förbund i fängelse under tre år för en obevisad anklagelse för mord, och medan han var ur vägen passade ni på och sprängde föreningen. Ni måste väl medge att också detta var att misshandla arbetarna. Ett tredje fall var då den graderade inkomstskatten förklarades icke vara konstitutionell. En fjärde då åttatimmarsbillen blev strypt under den senaste kongressen... Och av alla oblidkeliga och omoraliska misshandlingar var väl ert fördärvande av fackföreningsprincipen det första. Ni vet hur det gick till. Ni köpte Farburg, den siste ordföranden i det gamla Amerikanska arbetarförbundet. Han blev ert kreatur — eller alla trusters och arbetsgivareförbunds kreatur, vilket är alldeles detsamma. Ni påskyndade den stora fackföreningsstrejken, som Farburg hade förrått. Ni segrade och det gamla Amerikanska arbetarförbundet splittrades i smulor. Det var ni som gjorde det, och därmed gjorde ni ris åt er själva. Ty justdå begynte organisationen av I. L. W. — den mest omfattande och den solidaste arbetarorganisation som Förenta staterna någonsin skådat, och det är ni som ä’ ansvariga för dess tillvaro och för den nuvarande generalstrejken. Ni krossade alla de gamla sammanslutningarna och drev arbetets män in i I. L. W., och I. L. W. proklamerade generalstrejk i sitt ihärdiga arbete för den gamla idén. Och så ä’ ni ändå nog fräcka att stå här ansikte mot ansikte med mig och prata om att ni aldrig ha misshandlat eller bedragit arbetarna — bah!»

Denna gång hördes ingen kör av protester. Men Garfield utbrast till självförsvar:

»Vi ha inte gjort någonting som vi inte ha varit tvungna till, om vi ville segra.»

»Jag säger ingenting om detta», svarade Bertie. »Vad jag klagar på är att ni skriker nu, då ni måste smaka på er egen medicin. Hur många strejker ha ni inte kuvat genom att svälta arbetarna till undergivenhet? Och nu ha arbetarna gjort upp en plan att svälta er till undergivenhet. De vilja ha sina fackföreningar i fred, och om de kunna få det genom att svälta er, så få ni svälta.»

»Jag antar, att också ni genom forna tiders förvärv har dragit nytta av just de misshandlingar av arbetets män ni nu har anfört», framkastade Brentwood, en av våra illfundigaste och mest förslagna jurister. »Den som tar emot tjuvgods är lika dålig som själva tjuven», tillade han hånfullt. »Ni deltog inte personligen i misshandlingen, men ni har tagit er andel av vinsten.»

»Det där hör alls inte till vad det nu är fråga om, Brentwood», sade Bertie med släpig ton. »Ni misstarer lika mycket ni som Hanover, när ni ger er in på moralens område. Jag har inte sagt att någonting är rätt eller orätt. Jag tycker att alltsammans är ruttet, och det enda som retar mig är att ni jämra er nu när ni ligger under och arbetarna i sin tur misshandla er. Naturligtvis har jag haft nytta av de begångna misshandlingarna, och tack vare er, mina herrar, har jag inte behövt smutsa mina egna händer med det ruskiga arbetet. Det ha ni gjort i mitt ställe, inte därför att jag är bättre än ni, utan därför att min gode far och hans bröder ha efterlämnat en massa pengar åt mig att betala er med för detta smutsiga hantverk.»

»Om det är er mening att insinuera . . .» började Brentwood med hetta.

»Akta er — ni vill väl inte ha allting i uppror», avbröt Bertie övermodigt. »Det tjänar till ingenting att uppträda som hycklare i den här tjuvhålan. Det stora och upphöjda kan passa för tidningar, ynglingaklubbar och söndagsskolor — där hör det till spelet. Men låt oss för himlens skull låta bli att spela den rollen inför varandra. Ni vet, och ni vet också att jag vet vilket jobberi som bedrevs under byggnadsarbetarnas strejk förra hösten — vem som bar upp pengarna, vem som utförde arbetet och vem som drog vinsten av det hela.» Här blev

Brentwood mörkröd i ansiktet. »Men vi ä' alla lika goda kålsupare, och det bästa vi kan göra är att lämna moralen åsido under våra debatter. Jag upprepar vad jag sagt förut — fortsätt spelet, håll ut till sista möjlighet, men skrik för all del inte när det gäller eget skinn.»

När jag avlägsnade mig från dem, hade Bertie slagit in på en ny kurs och plågade sin omgivning medden hotande situationen. Han påpekade den brist på förnödenheter som redan hade gjort sig kännbar och frågade, vad de ämnade ta sig till. En stund senare träffade jag honom i kapprummet, vi ämnade båda gå vår väg och jag bjöd honom att åka i min bil.

»Det är ett storartat drag, den här generalstrejken», sade han, medan vi färdades fram genom de till trängsel folkfyllda, men det oaktat fullkomligt lugna gatorna. »Det är ett slag som kommer att kännas. Arbetarna ha överrumplat oss och träffat vår ömtåligaste punkt, magen. Jag tänker ge mig av från San Fransisco. Lyd mitt råd och gör detsamma, Corf! Bäst att styra kurs utåt landsbygden — vart som helst. Där måste utsikterna vara bättre. Samla ihop en massa förråd och slå er ned i ett tält eller en koja någonstans. Snart kommer det inte att finnas annat än svält här i staden för sådana som oss.»

Hur rätt Bertie Messener hade i sin förutsägelse kunde jag aldrig tänka mig. Jag ansåg honom vara en skränfock. Vad mig beträffar var jag nöjd med att stanna kvar och bevittna skämtets utveckling. Sedan jag hade lämnat av Messener for jag icke direkt hem, utan fortsatte jakten efter föda. Till min överraskning fick jag höra att de små butikerna där jag hade gjort mina inköp på morgonen hade sålt slut på allt. Jag utsträckte nu min forskningsfärd till Potrero och hade den goda turen att komma över en låda ljus till, två påsar vetemjöl, tio skålpund grahamsmjöl — vilket ju kunde duga åt tjänarna — en låda konserverat oxkött och två lådor konserverade tomater. Det såg ut som om det åtminstone skulle bli en tillfällig brist påmatvaror, och jag lyckönskade mig till det präktiga förråd jag hade anskaffat.

Följande morgon fick jag mitt kaffe på sängen som vanligt, och jag saknade tidningen i högre grad än grädden. Det var denna brist på kännedom om vad som försiggick ute i världen som jag kände svårast. Nere på klubben hade man mycket litet att förtälja. Rider hade kommit över från Oakland i sin barkass och Halstead hade rest till San José och tillbaka igen i sin bil. De berättade att på bägge dessa håll rådde samma tillstånd som i San Fransisco. Allting var hämmat genom strejken. Alla de små butikernas förråd hade länsats av överklassen. Och fullkomlig ordning rådde. Men vad tilldrog sig väl i övriga delar av landet? I Chicago? I Newyork? I Washington? Antagligen precis detsamma som hos oss, tänkte vi — men att vi icke visste det med säkerhet var irriterande.

General Folsom hade emellertid någonting nytt att berätta. Man hade gjort ett försök att placera armételegrafer på telegrafstationerna, men trådarna hade blivit avskurna åt alla håll. Detta var den enda olagliga handling som de strejkande hittills hade begått, och att den var avtalad mellan dem var han fullt övertygad om. Han hade genom trådlös telegrafi satt sig i förbindelse med arméposteringen i Benicia, och linjerna bevakades genast hela vägen till Sacramento. En enda gång hade man också för något ögonblick lyckats komma fram till Sacramento, men så hade trådarna åter blivit avskurna. General Folsom antog att dylika försök att öppna förbindelser hade gjorts överallt av myndigheterna, men han aktade sig för att säga huruvida han trodde att försöket skulle lyckas eller ej.Vad som bekymrade honom var trådarnas avskärning — han kunde icke tro annat än att detta var ett viktigt led av en djupgående arbetarekonspiration. Han var också ledsen över att styrelsen icke för längesedan hade gjort allvar av det föreslagna inrättandet av en kedja trådlösa stationer.

Dagarna kommo och gingo och en tid framåt voro de ganska långtråkiga. Ingenting hände. Spänningen hade slappats. Gatorna voro icke längre så fulla med folk. Arbetsklassen brydde sig icke längre om att komma uppåt staden för att se hur vi togo strejken. Och man såg icke till så många automobiler. Alla reparationsverkstäder och garager voro stängda och när en bil blev skadad kunde den ej användas vidare. På min gick kopplingen sönder och jag kunde omöjligt få den lagad, varken för goda ord eller pengar. Jag måste gå till fots, jag som andra. San Francisco låg som dött och vi visste ingenting om vad som tilldrog sig i den övriga delen av landet. Men just på grund av att vi ingenting visste om detta kunde vi dra den slutsatsen att den övriga delen av landet låg lika död

som San Francisco. Tid efter annan var staden fullsatt med plakat — proklamationer från arbetarförbundet. Dessa plakat hade blivit tryckta månader förut och utgjorde bevis för hur genomgående I. L. W. hade förberett sig för strejken. Varenda detalj hade blivit utarbetad långt före strejkens utbrott. Ännu hade inga våldsgärningar förekommit, med undantag av att några trådskärare skjutits av soldaterna, men fattigkvarterens invånare svälte och började bli olycksbådande oroliga.

Affärsmännen, millionärerna och bildningens representanter höllo sammankomster, och resolutioneruppsattes, men det fanns ingen möjlighet att bringa dessa till allmänhetens kännedom. De kunde icke ens få dem tryckta. Ett resultat av sammankomsterna blev emellertid att general Folsom övertalades att lägga militäriskt beslag på alla grosshandelsaffärer och på alla mjöl-, gryn- och matvarumagasin. Det var hög tid att detta blev gjort, ty bristen på födoämnen började bli kännbar i de rikas hem, och det blev nödvändigt att anordna utdelning av matvaror. Jag visste att mina tjänare började se misslynta ut — och det var förvånande vilka hål de gjorde i mina förråd. Efteråt upptäckte jag att de alla hade stulit från mig, och att var och en hade gömt undan en god del proviant för egen räkning.

Men med utportioneringen kom det nya bekymmer. Det fanns ej mer än så och så mycket födoämnen i reserv i San Francisco, och i bästa fall kunde de inte räcka länge. Arbetarförbundet hade sin särskilda tillförsel, det visste vi, men hela arbetsklassen infann sig det oaktat vid utdelningen. Följden blev att de av general Folsom beslagtagna förråden smälte ihop med farlig snabbhet. Hur skulle soldaterna kunna skilja mellan en luggsliten medelålders man, en medlem av I. L. W. eller en invånare från fattigkvarteren? De som tillhörde den första eller den sista kategorien skulle ha föda, men soldaterna kände icke alla stadens medlemmar av I. L. W. och ännu mindre deras hustrur, söner och döttrar. Arbetsgivarna togos till hjälp och en del kända fackföreningsmedlemmar blevo avvisade, men detta betydde icke mycket. Vad som gjorde saken än värre var att regeringens bogserbåtar, som forslat livsmedel från arméns depåer på Mare Island till Angel Island, snart gjorde den upptäckten att där icke fannsmera att forsla. Soldaterna måste nu erhålla sina rationer från de konfiskerade förråden, och till dem utdelades allting först.

Början till slutet var i sikte. Våld började framträda. Lag och ordning begynte försummas, och jag måste tillstå att det skedde först bland fattigkvarterens befolkning och bland de högre klasserna. Arbetarorganisationen lät ingenting komma sig till last i delta avseende. Och den kunde ju också mycket väl hålla sig till ordning — den hade tillräckligt att äta. Jag kommer ihåg en eftermiddag på klubben, då jag fann Halstead och Brentwood viskande med varandra i ett hörn. De togo mig med i spekulationen. Brentwoods automobil var ännu i full ordning och de ämnade sig nedåt landsbygden att stjäla kreatur. Halstead hade en lång slaktarkniv och en köttyxa. Vi begåvo oss utom stadens utkanter. Här och där gingo kor på bete, men de vaktades alltid av sina ägare. Vi fortsatte vår spaningsfärd utmed stadsområdet åt öster, och på höjderna nära Hunter’s Point träffade vi på en ko som vaktades av en liten flicka. En kalv följde efter kon. Vi slösade icke bort någon tid på preliminärer. Den lilla flickan sprang skrikande sin väg medan vi slaktade kon. Jag utelämnar detaljerna, ty de voro ingalunda behagliga — vi voro ovana vid dylikt arbete och vi utförde det som klåpare.

Men mitt under det att vi arbetade med den raskhet som fruktan förlänar, hörde vi höga rop och sågo en hop karlar komma springande emot oss. Vi lämnade vårt rov i sticket och togo till fötterna. Till vår förvåning blevo vi icke förföljda. Då vi sågo oss om, upptäckte vi att de nykomna skyndsamt skuro upp kon.De hade varit ute i samma ärende som vi. Men nu beräknade vi att rovet kunde räcka till åt oss alla och rusade genast tillbaka. Vad som följde trotsar all beskrivning. Vi slogos och sletos om köttstyckena som vildar. Jag kommer ihåg att Brentwood visade sig som ett rikligt vilddjur — han fräste och gläfste och hotade att mord inte skulle vara långt borta, om vi inte finge vår andel i bytet.

Och vi höllo just på att få den, då vi överraskades av ett nytt våldsamt avbrott. Denna gång var det I. L. W:s fruktade ordningsmän som störde oss. Den lilla flickan hade hämtat dem. Det var ungefär ett tjogtal män väpnade med piskor och knölpåkar. Och flickan hoppade upp och ned i förargelse, och tårarna strömmade utför hennes kinder medan hon skrek:

»Ge dom bara! Klå dom! Den där fulingen med glasögonen — det va' han som gjorde't! Slå'n på käften! Ge honom grundligt!»

»Fulingen med glasögonen» var jag, och nog fick jag också åtskilliga »slag på käften», men jag hade nog sinnesnärvaro att stoppa glasögonen i fickan först. Säkert är att vi fingo ordentligt med smörj innan vi skingrades åt olika håll. Brentwood, Halstead och jag satte i väg bortåt automobilen. Brentwoods näsa blödde, och tvärs över ena kinden hade Halstead ett eldrött märke efter ett piskrapp.

Och se — när det var slut med förföljelsen och vi hade hunnit fram till bilen, stod den förskrämda kalven gömd bakom den. Brentwood vinkade åt oss att vara försiktiga och smög sig på honom som en varg eller en tiger. Kniven och köttyxan hade lämnats kvar under slagsmålet, men Brentwood hade ju alltid sinahänder, och han rullade flera gånger runt med den stackars lilla kalven innan han lyckades strypa den. Vi slängde upp kadavret i bilen, höljde över det med en filt, och styrde kurs hemåt. Men våra olyckor hade endast begynt ännu. En hjulring sprang för oss. Det fanns ingen möjlighet att laga den och det började bli skumt. Vi lämnade bilen åt sitt öde, och Brentwood stapplade pustande i spetsen för oss med kalven, insvept i filten, slängd över axlarna. Vi måste tura om att bära kalven, och det var nära att ta livet av oss. Så upptäckte vi att vi hade gått vilse. Och efter flera timmars mödosam vandring, råkade vi ut för en flock kringstrykare. De tillhörde icke I. L. W. och jag antar att de voro lika hungriga som vi. I alla händelser togo de kalven och trakterade oss i stället med smörj. Brentwood svor om en galning hela den återstående vägen hem, och han såg icke heller bättre ut än en sådan med sina sönderslitna kläder, sin uppsvällda näsa och sina nästan igenmurade ögon.

Efter detta förekom det inga kreatursstölder vidare. General Folsom skickade ut sitt krigsfolk för att konfiskera alla kor, och hans krigsfolk åt upp det mesta köttet med tillhjälp av milisen. Man kan icke klandra general Folsom för det. Det var hans skyldighet att upprätthålla lag och ordning, och detta gjorde han genom att använda soldaterna, varför han naturligtvis var tvungen att först och främst ge dem vad de behövde för att kunna leva.

Vid denna tid var det som den stora paniken inträffade. De förmögna klasserna begåvo sig skyndsamt på flykt från staden och de fattigaste smittades av exemplet och rusade i vild förskräckelse utåt landsbygden.General Folsom var helt belåten. Det ansågs att minst 200,000 människor hade övergivit San Francisco och därigenom blev problemet om de återståendes underhåll ansenligt förenklat. Jag kommer mycket väl ihåg den där dagen. På morgonen hade jag ätit en brödkant. Halva eftermiddagen hade jag stått i kö och väntat på min andel av utportioneringen, och sedan det blivit mörkt kom jag hem trött och olustig, medförande ett fjärdedels skålpund ris och en bit fläsk. Brown mötte mig vid ingången. Hans ansikte hade djupa fåror och han såg mycket uppskrämd ut. Allt det övriga tjänstfolket hade flytt, berättade han. Han var ensam kvar. Jag blev rörd av hans trofasthet, och när jag hörde att han icke hade ätit någonting på hela dagen, delade jag min föda med honom. Vi kokade hälften av risgrynen och halva fläskbiten, delade anrättningen i två lika stora delar och gömde det övriga till morgondagen. Jag gick hungrig till sängs och kastade mig oroligt av och an i sängen hela natten. På morgonen fann jag att Brown nu också hade övergivit mig och — vad värre var — han hade stulit det som fanns kvar av risgrynen och fläsket.

Den handfull män som möttes på klubben denna förmiddag hade en dyster uppsyn. Där fanns ingen servering alls. Den siste av tjänarna var försvunnen. Jag lade också märke till att allt silver var borta, och jag fick veta vart det hade tagit vägen. Tjänarna hade icke tagit det, som jag förmodar av det skälet att klubbmedlemmarna kommit dem i förväg. Deras sätt att realisera det var helt enkelt. Söder om Market Street, där I. L. W. hade sina bostäder, lämnade husmödrarna präktiga måltider i utbyte mot silvret. Jag gicktillbaka hem. Ja — mitt silver var också försvunnet — allt utom en massiv bägare. Jag svepte in den och bar den dit bort, söder om Market Street.

Jag kände mig bättre sedan jag ätit och vände om till klubben för att få höra om man visste någonting nytt om situationen. Hanover, Collins och Dakon skulle just gå sin väg då jag kom. Det fanns ingen kvar därinne, berättade de, och de frågade om jag ville göra dem sällskap. De tänkte bege sig från staden, sade de, på Dakons hästar, och det fanns även en häst åt mig. Dakon hade nämligen fyra präktiga vagnshästar som han ville rädda, och general Folsom hade givit en vink om att nästa förmiddag skulle alla hästar som funnos i staden konfiskeras

till föda. Där fanns icke många kvar, emedan tiotusental hade släppts lösa utåt landsbygden redan de första dagarna då hö och havre började tryta. Jag kommer särskilt i håg att Brindall, som hade en stor transportaffär, då hade släppt trehundra draghästar lösa. Beräknar man dessa djurs värde i medeltal till femhundra dollars, så representerade de en summa av 150,000. Först hade han hoppats att kunna få tillbaka de flesta av hästarna efter strejkens slut, men det slutade så att han aldrig fick igen en enda. Allesammans blevo dödade och uppätna av flyktingarna från San Francisco. Och vad det beträffar, så hade man redan begynt slakta arméns mulor och hästar till människoföda.

Lyckligt nog för Dakon hade han haft ett rikligt förråd av hö och havre förvarat i sin stallbyggnad. Vi lyckades få tag i fyra sadlar och funno hästarna livliga och i god kondition, men egentligen ovana att bära ryttare. Jag kom ihåg hur det såg ut i San Francisco dåvi färdades genom gatorna efter jordbävningen, men det nuvarande San Francisco var oändligt bedrövligare. Det var ingen naturrevolution som hade förorsakat detta, utan det var det tyranni som utövades av arbetarföreningarna. Vi redo förbi Union square och genom de distrikt där teatrar, hotell och stora affärshus voro belägna. Gatorna lågo öde. Här och där stod en automobil som lämnats där den hade gått sönder eller där benzinen tagit slut. Intet tecken till liv syntes förutom en och annan passerande poliskonstapel och soldaterna som stodo på vakt vid banker och offentliga byggnader. En gång råkade vi på en medlem av I. L. W., som klistrade upp deras senaste proklamation. Och vi stannade för att läsa den.

»Vi ha iakttagit fullkomlig ordning under vår strejk», lydde plakatet, »och vi skola upprätthålla samma ordning ända till slutet. Detta slut kommer då våra krav blivit tillfredsställda, och det skola de bli då vi genom svält ha tvingat våra arbetsgivare till underkastelse, så som vi under det förflutna ofta ha genom svält tvingats till underkastelse.»

»Alldeles vad Messener sagt», förklarade Collins. »Och jag för min del är färdig att ge mig när som helst, om de bara ville unna mig tillfälle till det. Jag har inte ätit ett ordentligt mål på en hel evighet! Undrar just hur hästkött kan smaka?»

Efter en stund stannade vi för att läsa ett annat plakat.

»När vi antaga att våra arbetsgivare äro villiga att ge sig, komma telegraflinjerna åter att öppnas och sättas i förbindelse med Förenta staternasarbetsgivarassociation. Men inga andra meddelanden än sådana som röra fredsbestämmelser bli expedierade.»

Vi fortsatte över Market Street och färdades sedan genom arbetarklassens distrikt. Här voro gatorna ingalunda öde. Där stodo medlemmar av I. L. W. i grupper ute på gatan eller lutade över gårdsgrindarna. Glada, välfödda barn lekte överallt och fylliga husmödrar sutto och pratade på yttertrapporna. Alla betraktade oss med road uppsyn. Småbarn sprungo efter oss skrikande: »Hej, hej — ä' ni inte hungriga nu?» Och en kvinna som satt med dibarn vid bröstet ropade till Dakon: »Hör på, Tjockis — av mej kan ni få ett gott mål för skridskorna ni har där — fårstek och potatis, vinbärsgelé, vitt bröd, konserverat smör och ett par koppar kaffe.»

»Har ni märkt de senaste dagarna», sade Hanover och vände sig till mig, »att man inte har sett en enda hund ströva omkring på gatorna?»

Jag hade lagt märke till det, men icke reflekterat vidare över det förut. Det var verkligen hög tid att komma ifrån den olyckliga staden. Slutligen lyckades vi komma ut på San Bruno Road och fortsatte sedan söderut. Jag ägde ett lantställe i närheten av Menlo, och det var dit vi ämnade oss. Men snart gjorde vi den upptäckten, att landsbygden var värre däran och vida farligare än staden. I San Francisco upprätthölls ordningen av soldater och av I. L. W., men på landsbygden rådde fullständig anarki. Tvåhundratusen människor hade flytt från San Francisco, och vi sågo otaliga bevis på att de hade farit fram likt en här av gräshoppor. De hade sopat totalt rent efter sig. Och de hade övat våld och dråp där de gått fram. Här och därlågo lik vid vägkanterna och man såg svartnade ruiner efter lantliga bostäder. Gärdesgårdarna voro nedbrutna och den växande grödan var nedtrampad av otaliga fötter. Alla grönsaksland hade blivit skövlade av utsvultna horder. Alla höns och kreatur hade fått sätta till livet. Och på samma sätt såg det ut i närheten av alla vägar som ledde ut från San Francisco. Längre bort från

vägarna hade lantmän försvarat vad de ägde med bössor och revolvrar och gjorde det fortfarande. De varnade oss för att komma dem nära och vägrade att inlåta sig i underhandlingar med oss. All förstörelse och alla våldsdåd hade begåtts av fattigkvarterens befolkning och av överklassen. Medlemmarna av I. L. W. hade allt vad de behövde till livets nödtorft, och de stannade helt lugnt kvar i sina hem i städerna.

Det dröjde icke länge förrän vi fingo ett påtagligt bevis på hur förtvivlad situationen var. Till höger om oss hörde vi skrik och gevärsskott. Kulor kommo vinande i farlig närhet. Så hördes ett knastrande bland småskogen och en präktig, svart häst bröt fram tvärs över vägen framför oss och försvann. Vi hunno nätt och jämnt lägga märke till att han blödde och haltade. Tre soldater följde efter honom och jakten gick vidare bland träden till vänster om oss. Vi hörde soldaternas rop till varandra. En fjärde soldat kom nu linkande ut på vägen från högra sidan, satte sig på en stor sten och torkade svetten ur ansiktet.

»De höra till milisen», viskade Dakon. »Måste ha deserterat.»

Karlen grinade belåtet när han fick se oss och bad om en tändsticka. Till svar på Dakons fråga efter lösen svarade han, att milistrupperna hade deserterat.»Fick ingen mat», förklarade han. »Alltsammans går åt till de reguliära.» Han berättade också att alla militära fångar hade blivit frigivna från Alcatraz Island därför att man icke kunde föda dem längre.

Aldrig skall jag glömma den syn som sedan uppenbarade sig för oss. Vi råkade på den helt plötsligt vid en krökning av vägen. Trädgrenarna bildade en valvbåge över våra huvud. Solskenet silade fram mellan löven, fjärilar fladdrade omkring och utifrån fälten hördes lärkornas sång. Bilen svängde kring kröken — där stod en stor automobil avsedd för långturer. Omkring den och inuti den lågo åtskilliga döda. Synen berättade tillräckligt tydligt sin egen historia. De åkande hade varit stadda på flykt från staden och blivit överfallna av ett band kringstrykare från fattigkvarteren. Det måste ha skett under det senast förflutna dygnet. Kringströdda, nyligen uppslagna konservlådor som innehållit kött eller frukt utgjorde förklaring på varför de resande blivit överfallna. Dakon såg på de döda.

»Jag kunde just tro det», sade han. »Jag kände genast igen vagnen. Det är Perritons — hela familjen. Härefter få vi vara på vår vakt.»

»Men vi ha inga livsmedel som kunde locka till överfall», invände jag.

Dakon pekade på hästen som jag red, och jag förstod honom.

Tidigt på förmiddagen hade Dakons häst tappat en sko. Djurets ömtåliga hov hade farit illa och vid middagstiden började hästen halta. Dakon ville inte rida den längre och ville inte heller lämna den efter sig. På hans enträgna uppmaning fortsatte vi utan honom. Han ämnade gå och leda hästen och hinna upp oss varhan kunde. Vi sågo honom aldrig mer och fingo aldrig veta vad som blev hans öde.

Ungefär klockan ett kommo vi till staden Menlo eller rättare till den plats där Menlo hade legat, ty nu fanns där ingenting annat än ruiner. Döda kroppar såg man överallt. Såväl affärskvarteret som en del av husen vid de bättre gatorna voro härjade av eld. Här och där hade ett och annat bostadshus undgått förstörelsen, men det var ingen möjlighet att komma dem nära. Då vi nalkades, sköt man på oss. Vi träffade på en kvinna som petade med en spetsig påk i de rykande ruinerna efter sin hydda. Hon berättade att det första angreppet hade gällt hennes matförråd, och då hon skildrade det, kunde vi mycket väl föreställa oss hur den rasande, tjutande och utsvultna mobben störtade sig över en handfull stadsbor. Tiggare och millionärer hade kämpat sida vid sida om föda och slagits med varandra sedan de väl hade fått den. Vi hörde att staden Palo Alto och Stanfords universitet hade blivit plundrade på samma sätt. Framför oss låg en skövlad ödemark och vi ansågo det klokt att styra kurs till mitt lantställe. Det låg tre mil åt väster, inne bland de första kullarnas våglinjer.

Men medan vi färdades framåt upptäckte vi, att förödelsen icke hade inskränkt sig till trakterna omkring de stora farvägarna. De flyendes förtrupper hade hållit sig till dessa vägar och plundrat småstäderna, men de skaror som följde efter hade spritt sig och sopat över hela landsbygden likt en kolossal kvast. Mitt boningshus var uppfört av beton, murbruk och tegel och hade därigenom undgått att bli bränt, men dess inre var fullständigt utplundrat.

Trädgårdsmästarens lik funno vii väderkvarnen, omgivet av en hel mängd tömda patronhylsor. Han hade tydligen kämpat en hård strid. Men icke ett spår kunde vi upptäcka efter de bägge italienska trädgårdsarbetarna, lika litet som efter hushållerskan och hennes man. Där fanns icke ett levande liv. Kalvar, föl, den präktiga hönsgården och raskreaturen — allt var borta. I köket och eldstäderna där pöbeln hade stekt och kokat såg det hemskt ut, och spår efter en mängd lägereldar strax utanför buro vittne om att massor av folk hade ätit och tillbragt natten på platsen. Och vad de icke ätit upp hade de tagit med sig. Där fanns icke ett grand åt oss.

Kvällen förgick under fåfäng väntan på Dakon, och på morgonen körde vi med våra revolvrars hjälp bort ett halvt dussin marodörer. Sedan slaktade vi en av Dakons hästar och gömde för framtida behov det vi icke genast åto upp. På eftermiddagen gick Collins ut för att se sig om, men kom icke tillbaka. Detta var sista droppen för Hanover. Han ville nödvändigt ge sig av därifrån på fläcken, och det var med stor svårighet jag kunde övertala honom att vänta tills det blev dager igen. Vad mig beträffade var jag övertygad om att generalstrejken snart skulle ta slut, och jag beslöt att återvända till San Francisco. Vi skildes således åt på morgonen. Hanover red söderut med femtio skålpund hästkött fastsurrat vid sadelknappen, och jag styrde kurs åt norr lastad på samma sätt. Lille Hanover slog sig mycket riktigt fram, och jag vet att han i hela sitt liv skall envisas att tråka ut varenda människa med att berätta de äventyr han upplevde på vägen.

Jag hade kommit så långt på återvägen som till Belmont, då jag blev berövad vad jag hade kvar avhästköttet av tre män tillhörande milisen. Det hade icke inträffat någon förändring i situationen, sade de, utom att den blev allt värre. I. L. W. hade rikligt med livsmedel undangömda och kunde hålla ut i månader. Jag fortsatte och kom till Baden, men där togs hästen ifrån mig av en hop karlar. Två av dem voro polismän från San Francisco och de övriga tillhörde reguliära armén. Detta var olycksbådande. Situationen måste helt visst vara ytterligt svår eftersom till och med de reguliära börjat desertera. När jag begav mig därifrån till fots, hade de redan gjort upp eld, och den siste av Dakons hästar låg slaktad på marken.

Så råkade jag skada min ena fot och förmådde icke gå längre än till Södra San Francisco. Den natten låg jag i ett uthus. Jag skälvde av köld på samma gång som jag var brännhet av feber. Två dagar låg jag där, för sjuk att kunna röra mig, och tredje dagen stapplade jag matt och yr i huvudet, stödd på en improviserad krycka, fram emot San Francisco. Jag var mycket svag, ty tre dagar hade gått sedan jag smakat någon föda. Den dagens vandring står för mitt minne som en plågsam mardröm. Som i en dimma såg jag hundratals soldater tåga framåt i motsatt riktning, ävenså en hel mängd poliser med deras familjer, samlade i stora grupper till ömsesidigt beskydd.

När jag kom in i staden, påminde jag mig arbetarhemmet där jag hade köpt mat för min silverbägare, och hungern drev mig åt det håll där det huset låg. Det började skymma då jag kom dit. Jag gick runt om hörnet och kravlade mig uppför trappan till köksingången, men där föll jag omkull. Jag lyckades sträcka ut kryckan och knacka på dörren med den. Sedanmåste jag ha förlorat medvetandet, ty då jag blev redig igen befann jag mig inne i köket, mitt ansikte var alldeles vått av vatten och någon hällde i mig whisky, så att jag tyckte jag höll på att kvävas. Jag spottade och stretade emot och försökte tala och började med att säga någonting om att jag inte hade några flera silverbägare, men att jag skulle göra upp med dem efteråt, om de ville ge mig något att äta. Husmodern avbröt mig.

»Å — men vet ni det då inte, stackars man!» utbrast hon. »Har ni inte hört det? Strejken har blivit avlyst i eftermiddag. Naturligtvis vill vi ge er mat.»

Hon började ivrigt syssla i sitt kök, slog upp en konservlåda med frukostskinka och beredde sig att steka av dess innehåll.

»Ack, var så snäll och låt mig få litet som det är», bad jag. Och jag åt det råa fläsket på en brödskiva, medan mannen i huset berättade för mig att I. L. W. hade fått sina krav uppfyllda. Telegraflinjerna hade öppnats tidigt på eftermiddagen och arbetsgivarnas förbund hade givit med sig utefter hela linjen. Ingen enda arbetsgivare hade funnits kvar i San Francisco, men general Folsom hade fört deras talan. Bantåg och ångare skulle börja gå på morgonen och allt skulle komma i sin ordning så fort som möjligt.

Och så var det generalstrejken slutade. Jag vill aldrig vara med om någon mer. Det är värre än krig. En generalstrejk är någonting grymt och omoraliskt, och människohjärnan borde vara i stånd att kunna hålla den industriella verksamheten i gång på ett mera rationellt sätt. Harrison är fortfarande min chaufför. Det ingick i I. L. W:s villkor att alla dess medlemmarskulle få tillbaka sina forna anställningar. Brown kom aldrig igen, men de övriga tjänarna ha gjort det. Jag hade inte hjärta att avskeda dem — stackars människor, de voro nog hårt ansatta av hunger när de rymde med mina livsmedel och mitt silver. Och nu *kan* jag inte avskeda dem. De ha allesamman blivit indragna i I. L. W. Arbetsorganisationens tyranni går verkligen utöver allt vad mänsklig förmåga att uthärda kan stå ut med. Någonting måste göras.

OCEANPLÖJAREN.

»Det där måste vara doktorsbåten», sade kapten Mac Elrath.

Lotsen grymtade smått och kaptenen tog med sin kikare en titt över båten bortåt stranden och bortom den till Kingston, varefter han långsamt riktade kikaren åt inloppet till Howth Head på norra sidan.

»Tidvattnet ä’ all right och vi ska’ ha er i docka inom tre timmar», förklarade lotsen självmedvetet och försökte se glad ut. »I Ring’s End Basin, eller hur?»

Denna gång var det kaptenen som grymtade.

»Otäckt väder därinne i Dublin.»

Kaptenen grymtade på nytt. Han var trött efter den stormiga natten på Irländska kanalen, varunder han oavbrutet hade tillbragt timme efter timme på kommandobryggan. Och han var trött efter hela den långa resan — två år och fyra månader mellan avgång från hemlandshamn och återkomst till densamma, enligt hans loggbok åttahundrafemtio dagar.

»Ordentligt vinterväder», svarade han efter en stund. »Går knappt att urskilja sta’n. Kommer att regna duktigt hela da’n.»

Kapten Mac Elrath var en kortväxt man, han räckte alldeles lagom upp för att kunna titta över smertingskyddet på kommandobryggan. Lotsen och tredje manvoro betydligt längre än han, och så var även mannen vid ratten, en välfödd tysk, som deserterat från ett krigsfartyg och tagit hyra i Rangoon. Men de tum som fattades i kapten Mac Elraths längd förringade icke hans duglighet. Åtminstone var detta bolagets uträkning, och han själv skulle ha kunnat räkna på samma sätt, om han haft tillfälle att genomse de omsorgsfullt förda detaljerade anteckningar om hans verksamhet, som hamnat i bolagets arkiv. Men bolaget hade aldrig med en vink låtit honom förstå att det hyste tillit till honom. Det var icke bolagets sätt; ty bolaget handlade efter den principen att man aldrig skulle ge ett biträde orsak att tro sig vara oumbärligt eller ens synnerligen nyttigt — och i följd därav hade man aldrig långt efter klander, men däremot gavs aldrig beröm. Och vad var för resten kapten Mac Elrath annat än en av bolagets skeppare — en bland de mer än åttio skeppare som förde bolagets mer än åttio lastbåtar, vilka korsade oceanens större och mindre stråkvägar.

Nere på däcket kommo ett par kinesiska eldare bärande sin frukost och trampande på de rostiga järnplåtarna, som täljde sin egen historia om tung lastning och överspolande vatten. En av besättningen höll på att ta ned livlinan som sträckte sig från skansen förbi skeppsluckorna och vindspelen fram till lejdaren vid kommandobryggans däck.

»Svår resa?» framkastade lotsen.

»Joo, stygg nog emellanåt, men det värsta va’ att vi förlora’ tid. Hatar ingenting så mycke’ som att förlora tid.»

Med dessa ord vände kapten Mac Elrath sig om och kastade en blick akterut på sitt fartyg, både uppåt ochnedåt. Och när lotsen följde den blicken, såg han med detsamma en stum, men övertygande förklaring på orsaken till

tidsförlusten. Den nedtill läderfärgade skorstenen var vit av salt och visselpipan glittrade som kristalliserad i det ryckvis framträngande solskenet, som för ögonblicket bröt sig igenom rämnan i ett moln. Livräddningsbåten i babord var borta och dess förvridna dävertar vittnade om vilken väldig stöt som där måste ha träffat gamla *Tryapsic.* Styrbords dävertar voro likaledes tomma. Vrakspillror efter den dithörande livräddningsbåten lågo på däcket bredvid det krossade skylightet till maskinrummet, som var övertäckt med en presenning. Nedanför, åt styrbord till, såg lotsen den bräckta dörren till messrummet, grovt och klumpigt tillyxad för att kunna stå emot de tunga slagen från väldiga sjöar. Vid sidan om den hängde på skorstenens gajar det stora kvadratformiga nätverket av rep, som ej hade lyckats bryta styrkan av sjöarnas slag och nu togs ned av högbåtsmannen och en av besättningen.

»Två gånger förut har jag talat med båtens ägare om den där dörrn», sade kapten Mac Elrath. »Men de ha sagt att den dugde. Det va' väldiga sjöar den här gången. Otroligt stora. Och den väldigaste bräckte dörren där. Den rent av slet bort'en och kasta'n på bordet i messrummet. Förstörde också skylightet. Det va' lite tråkigt.»

»Det måste ha varit en väldig en», sade lotsen med tydligt intresse.

»Va' nog det. Gick livligt till ombord en stund. Blev styrmans död. Han va' på bryggan hos mej och fick befallning att se till kilarna på skeppsluckannumro ett. Vi tog in bra med vatten, och jag va' inte säker på den luckan. Tyckte inte om utseendet på den och fundera' just på att dreja bi tills det blev måron, när den där vågen kom drivande akter om bryggan. Det *va'* en väldiger en. Vi fick med av'et uppe på bryggan. Först sakna' jag inte styrman därför att vi hade göra med att få undan bråte och ta reda på dörrn där och lägga presenning över skylightet. Men han syntes inte till nånstans. Rorgängarn sa' att han sett honom på väg utför lejdarn nyss innan sjön drev till oss. Vi titta' efter i fören, vi titta' efter i hans hytt, vi titta' efter i maskinrummet och vi sökte i aktern på nedre däcket — och där låg han på ömse sidor om ångröret till aktervinscharna.»

Lotsen svor till av häpnad och förskräckelse.

»Tja», fortsatte skepparen i trött ton, »han låg där på ömse sidor om röret. För han va' klyvd i två delar, precis som en sill. Sjön måste ha gripit honom uppe på övre däcket, fört honom vidare och slängt honom huvudstupa mot ångröret därnere. Det skar igenom honom som om han varit en smörklump — skar itu honom mitt emellan ögonen och sedan vidare, så att ena benet och armen satt fast vid ena halvan och andra benet och armen vid den andra. Det va' riktigt hemskt att skåda. Vi passa' ihop styckena och rulla' in honom i en presenning innan vi sänkte honom.»

Lotsen lät höra en ny svordom.

»Å, det va' just ingenting att gnälla för», försäkrade kaptenen. »Det va' bra att bli av med honom. Va' ingen ordentlig sjöman, den där styrmannen. Va'lämplig för en svinstia egentligen, och då ä' det ingenting att sakna.»

Det påstås att det finns tre slags irländare — katoliker, protestanter och nordirländare — och att nordirländaren egentligen är omplanterad skotte. Kapten Mac Elrath var nordirländare, och ehuru hans dialekt liknade skottarnas, kunde ingenting förarga honom i högre grad än om någon tog honom för att vara från Skottland. Irländare var han, och irländare höll han styvt på att han var — och det var till och med i litet föraktfull ton han talade om sydirländare och orangister.Orangister = medlemmar av en protestantisk politisk orden i Irland. Själv var han presbyterian, och i hans eget samhälle var det aldrig mer än fem män som infunno sig vid sammankomsterna hos orangisterna. Hans hemort var ön Mc Gill, där sjutusen av hans gelikar levde ett så enigt och nyktert liv, att det på hela ön ej fanns mer än en enda polis och intet värdshus.

Kapten Mac Elrath tyckte inte om havet och hade aldrig gjort det. Men han hade sitt uppehälle från det, och *det* var allt vad havet var för honom — hans arbetsplats, alldeles som kvarnen eller verkstaden eller kontoret voro de platser där andra män arbetade. Romantiken hade aldrig sjungit sina sirensånger för honom, och äventyr hade aldrig förmått sätta hans tröga blod i omlopp. Han saknade fantasi. Djupets under voro utan betydelse för honom. Virvelstormar, orkaner, skydrag och flodvågor voro hinder i vägen för ett fartyg till havs och för dess herre på kommandobryggan — detta var vad de betydde och ingenting mer. Han hade på samma gång sett och icke

settundren i främmande länder. Under hans tunga ögonlock hade söderhavets tropiska härlighet återspeglats i brännande glans och norra atlantens och södra oceanens bitande vindar tävlat i skärpa, men hans minnen från alltsammans utgjordes egentligen av söndervräkta dörrar, översköljda däck och dåliga skeppsluckor, otillbörlig kolåtgång, lång tidsutdräkt och nymålning förstörd av oväntade störtregn.

»Jag sköter *mitt»,* brukade han resonera, och utanför det han hade att sköta låg sedan allt som han icke hade någon kännedom om, allt vad han sett med egna ögon och likväl inte hade en aning om att det existerade. Att han skötte sitt åliggande var nog rederiet övertygat om, i annat fall skulle han icke vid fyrtio år ha innehaft befälet över *Tryapsic,* en båt om tretusen netto-ton, med en dräktighet av niotusen ton och värderad till femtiotusen pund.

Han hade icke ägnat sig åt sjömansyrket av ringaste böjelse för det, utan därför att det var hans öde, emedan han var sin fars andre son och ej den äldste. Ön Mc Gill var endast stor nog att kunna underhålla ett visst bestämt antal av dem som hörde dit. Överskottet, som var ganska stort, måste därför söka sin utkomst till sjöss. Så hade det gått till under den ena generationen efter den andra. Äldste sonen tog jordbruket i arv efter fadern och de yngre sönerna måste ge sig ut till sjöss och plöja den salta oceanen. Därav kom det sig att Donald Mac Elrath, jordbrukareson och som gosse använd vid jordbrukaresysslor, hade utbytt jordtorvan, som han älskade, mot havet som han hatade, men vilket det var hans öde att plöja. Och plöjt det hade han nu i tjugu år. Skarpsinnig, kallblodig,nykter, arbetsam och driftig, hade han arbetat sig upp från skeppspojke och besättningskarl till styrman och kapten på segelfartyg, varefter han övergick till ångbåtsflottan och steg även där från mindre befälsposter till större, tills han slutligen hamnat på kommandobryggan på gamla *Tryapsic* — visserligen ett gammalt fartyg, men värt sina femtiotusen pund och fortfarande i stånd att i alla väder transportera sina niotusen tons frakt.

Från *Tryapsics* kommandobrygga, den höga plats han hade nått under sin ävlan inom konkurrensens värld, stirrade han nu på inloppet till Dublins hamn — på staden som låg där fördunklad av den mulna och blåsiga dagens mörka himmel och på det sammantrasslade nätverket av spiror, tackel och tåg inne i hamnen. Han kom tillbaka från en färd så lång som två gånger runt om jorden, och efter oändliga turer av och an på fjärran farvatten skulle han nu komma hem till hustrun, som han icke hade sett på tjuguåtta månader, och till barnet som han aldrig hade sett och som redan kunde både gå och tala. Han såg eldare och stuvare komma uthoppande ur skansöppningen som kaniner ur sin fålla och bege sig akterut över det rostiga däcket för att mönstras av hamndoktorn. Det var idel kineser med uttryckslösa sfinxlika ansikten, och de hade en besynnerlig släpande gång, drogo fötterna efter sig som om de klumpiga skodonen voro för tunga för deras magra läggar.

Han såg dem och såg dem icke ändå, där han stod med handen under sin skärmförsedda mössa och krafsade begrundande i sitt sandfärgade hår. Ty vad han hade för ögonen var för hans hjärna endast enbakgrund till *hans* ideal av frid — en drömbild som ofta stod för honom under långa nätter på kommandobryggan, då gamla *Tryapsic* rullade på den vredgade oceanen med däcken sköljda av vågor och riggen piskad av halvstorm eller snöbyar eller tropiskt regn. Och bilden han såg var en lantgård med halmtäckta uthus, där barn lekte i solen och en god husmor stod i dörren. Och där fanns råmande kreatur och kacklande höns, och hästar stampade i stallet, och hans fars gård låg närmast intill och där bortom syntes de skoglösa tuviga markerna och de inhägnade fälten, som välskötta och ordentligt indelade räckte ända upp till krönet av de jämna kullarna med deras mjuka linjer. Detta var hans framtidsbild och hans dröm, hans romantik och hans sagoäventyr, målet för all hans strävan, den vinkande stora lönen för hans nuvarande arbete — de långa, långa sträckor han gått av och an världen runt som oceanplöjare.

I fråga om smak och böjelse var denne vittbereste man enklare och anspråkslösare än den genuinaste bonde. Sjuttioett år hade hans far fyllt och aldrig sovit en enda natt annorstädes än i sin egen säng i sitt eget hus på ön Mc Gill. Detta var enligt kapten Mac Elraths tanke ett idealiskt liv, och han var färdig att undra över att någon som inte var tvungen till det kunde lämna sin lantgård och fara ut på sjön. För denne vittbereste man var världen ungefär lika bekant som en by kan vara för skoflickaren där han sitter i sin verkstad. För kapten Mac Elraths

uppfattning var världen en by. Han såg dess gator sträcka sig tusen mil långt — ja, ännu längre — och på dem fanns hörn där man vek omkring jordens stormigaste uddareller drog sig in till lugnare vatten. Där fanns tvärgator, som åt ena hållet ledde till blomsterländer och sommarhav och åt det andra mot ändlösa bitande stormar och till möten med farliga drivande isberg. De ljusglimmande städerna tjänstgjorde som salumagasin vid dessa långa gator — platser där man gjorde upp affärer, där man fyllde på sina förråd, där man tog in last eller lossade och där man fick order från rederiet i London att gå vidare åt annat håll, ständigt utåt de långa, långa havsgatorna, för att söka ny last här och lossa annan last där, transportera fraktgods varhelst pengar vore att vinna och assuradörer icke sade nej. Men allt detta var bara ledsamt att tänka på, och förutom att det gav honom hans uppehälle hade det icke det ringaste behag för honom.

När han sist tog avsked av sin hustru — för tjuguåtta månader sedan — skildes de i Cardiff. Han skulle då till Valparaiso med kol — niotusen ton, precis till märket. Från Valparaiso gick han till Australien lätt lastad, en färd på sextusen mil, mot slutet stormig och med hotande kolbrist. Så med kol igen till Oregon, sjutusen mil, och nästan lika lång väg med styckegodslast till Japan och Kina. Därifrån till Java för att lasta socker till Marseille, så tillbaka över Medelhavet till Svarta havet, vidare till Baltimore med full last av malm och utsatt för orkaner. Återigen kolbrist och nödgad att gå till Bermuda för att fylla på. Sedan befraktning på viss tid — Norfolk, Virginia — med hemlighetsfull last av kontraband (kol) och kurs på Sydafrika under order av en mystisk tysk superkarg som befraktarna skickat med ombord. Framåt till Madagaskar med fyra knops fart på superkargens order,och en gryende misstanke att ryska flottan kunde behöva kolen. Trassel och uppskov, långa väntetider ute till havs, internationella komplikationer, hela världen upprörd över gamla *Tryapsic* och dess last av kontraband — och så vidare till Japan och skeppshamnen Sassebo. Tillbaka till Australien, ny befraktning, styckegods upphämtat i Sydney, Melbourne och Adelaide samt överfört till Mauritius, Lorenzo Marques, Durban, Algoa Bay och Kapstaden. Till Ceylon för att få order, och från Ceylon till Rangoon för att lasta ris till Rio Janeiro. Därifrån till Buenos Ayres och lasta majs till Storbritannien och Irland eller kontinenten, uppehåll i S:t Vincent, där order kom att gå vidare till Dublin. Två år och fyra månader, åttahundrafemtio dagar enligt loggboken, hade fartyget ångat av och an på de tusenmilslånga oceanvägarna och tillbaka igen till Dublin. Och nu var kapten Mac Elrath grundligt trött.

En liten bogserbåt hade nu tagit *Tryapsic* om hand, och med buller och slammer och gälla kommandorop, med halv maskin och sakta fart, blev den gamla havsvandraren stött och knuffad och driven genom dockportarna in i Ring’s End Basin. Trossar kastades i land från fören och aktern och en järnkedja hyvades ut midskepps. En liten grupp av glatt väntande människor hade redan samlats vid tilläggsplatsen.

»Signalera!» kommenderade kapten Mac Elraths tjocka långdragna stämma, och tredje man började genast arbeta vid maskinrummets telegraf.

»Landgången ut!» ropade andre man, och när detta var verkställt: »Nu ä’ det bra.»

Det var det sista arbetet som manskapet hade attutföra — att lägga ut landgången. »Nu ä’ det bra!» var detsamma som ett avskedsord. Färden var slut och alla skyndade ivrigt över de rostiga däcken bortåt fören, där de på förhand hade allting packat och färdigt för att genast kunna gå i land. Längtan efter land var stark hos dem alla, och stark var den helt visst hos kapten Mac Elrath då han grymtade fram sitt adjö till lotsen — som nu lämnade båten — och själv gick ned i sin hytt. Uppför landgången kom så en del tulltjänstemän jämte uppsyningsmannen, kommissionärens bokhållare och några bärare. De sistnämnda voro raska i sitt arbete med att klara kaptenens hytt, och kommissionären väntade för att ta honom med till kontoret.

»Skicka’ ni bud till henne?» hade hans hälsning lytt vid sammanträffandet med bokhållaren.

»Ja — ett telegram — så snart er ankomst rapporterades.»

»Då kommer hon nog med morgontåget», hade han muttrat för sig själv och gått in för att tvätta sig och byta om kläder.

Han kastade en sista blick omkring sig i hytten och på de bägge fotografierna på väggen, den ena föreställande

hans hustru och den andra ett barn — hans barn som han aldrig hade sett. Så gick han ut i matsalongen, där väggarna voro panelade med ceder- och lönnträ och det långa bordet stod med platser för tio. Vid detta bord hade han ätit för sig själv under hela denna tråkiga tid. Aldrig hade han tagit del i det skratt och sorl och det meningsutbyte, som vanligen brukar höras i ett dylikt rum. Han hade ätit under en nästan vresig tystnad, som delades av de bägge asiaterna, vilka serverat honom så gott som ljudlöst.Och nu kom det plötsligt över honom en överväldigande känsla av den enslighet, vari han hade levat under dessa två och ett tredjedels år. All oro och alla förtretligheter hade han behållit för sig. Han hade icke delat dem med någon. Hans bägge närmaste män voro för unga och livliga, och styrmannen var för dum. Ingen möjlighet att rådgöra med dem. En enda passagerare hade delat hans hytt — känslan av hans dryga ansvar. De hade ätit tillsammans, vandrat av och an på kommandobryggan tillsammans och gått till sängs tillsammans.

»Uff!» mumlade han vid tanken på denne bistre kamrat. »Nu ä' jag dej kvitt och det lyckligt och väl — för en tid.»

I land gick han förbi de sista av manskapet med deras bagage, och hos kommissionären fick han med sedvanlig senfärdighet sina affärer klarerade. Där bjöds han att »gå med ut och dricka ett glas», men begärde mjölk och soda.

»Ä' visst inte absolutist», förklarade han, »men kan inte för mitt liv tåla öl eller whisky.»

Tidigt på eftermiddagen sedan han slutat avlöna besättningen, skyndade han till det privatkontor, där man sagt att hans hustru väntade på honom.

Hans ögon sökte först henne, ehuru han känt sig starkt frestad att kasta en hastig blick på den lille som satt i stolen bredvid henne. Efter en lång omfamning höll han henne ifrån sig och såg länge och stadigt in i hennes ansikte, liksom för att mätta sina ögon med varje drag och undrande över att han icke i dem kunde märka något spår efter den tid som gått. En varmhjärtad man ansågs han för att vara av sinhustru. Men hade hans närmaste män ombord blivit tillfrågade om deras tanke i detta avseende, skulle de ha svarat, att han var sträv och bister.

»Nå, Annie, hur ä' det med dej?» frågade han och drog henne intill sig på nytt.

Så höll han henne ifrån sig igen och såg på henne som i tio år hade varit hans hustru, och som han likväl kände så litet. Hon var nästan en främling för honom — mera främmande för honom än hans kinesiske steward, och mycket mera främmande än hans närmaste män, som han hade sett varje dag, den ena dagen efter den andra, åttahundrafemtio dagar. Gifta i tio år — och under den tiden hade han varit hos henne sammanlagt nio veckor, knappast en smekmånad. Varje gång han kom hem hade han så gott som fått göra bekantskap med henne på nytt. Det var ett öde som han delade med alla de män som begåvo sig ut för att plöja oceanen. De visste föga om sina hustrur och ännu mindre om sina barn. Tänk bara på hans förste maskinist — den gamle närsynte Mac Pherson — som brukade berätta hur han kom hem en gång och dörren till hans hus stängdes mitt för hans näsa av hans fyraårige pojke, som aldrig hade sett honom förr.

»Och det här ä' pojken, det», sade kaptenen och räckte varsamt ut sin hand för att stryka den lilles kind.

Men gossen drog sig undan och sökte skydd hos modern.

»Usch!» utbrast hon. »Tänk att han inte känner sin egen far.»

»Och inte jag honom. Gud ska' veta, att jag inteskulle kunna peka ut honom bland andra barn, fastän jag tror att han har din näsa, Annie.»

»Och han har dina ögon, Donald. Se på dem! Det ä' ju din pappa, pojke. Ge nu far en kyss, så ä' du en duktig gosse.»

Men barnet drog sig närmare intill henne, det lilla ansiktet fick ett allt starkare uttryck av fruktan och misstro, och när fadern försökte ta honom till sig, såg det ut som om gossen skulle brista i gråt.

Kapten Mac Elrath rätade upp sig, och för att dölja den pinsamma känsla han erfor drog han fram sin klocka och

såg på den.

»Dags att ge oss av nu, Annie», sade han. »Tåget ska' snart gå.»

På tåget satt han tyst i början och betraktade ömsom hustrun med barnet som höll på att somna i hennes armar och ömsom de odlade fälten och de grönskande skoglösa höjderna, som dimmigt och otydligt syntes genom fönstret i det småduggande regnet. De voro ensamma i kupén. När gossen hade somnat lade modern honom på soffan och svepte väl om honom. Och när så Mac Elrath hade fått höra hur släktingar och vänner mådde och vad som under de senaste åren hade tilldragit sig på ön Mc Gill, och de hade talat om vädret och priset på olika sädesslag och på jord, fanns det föga mer att tala om än dem själva. Och då började kapten Mac Elrath berätta historien om sina färder till världens alla ändar för sin kära hustru. Men det var icke någon historia om världens underverk, icke om härliga blomsterländer eller underbara städer i österlandet.

»Hurudant ä' Java?» frågade hon en gång.»Fullt av feber. Hälften av manskapet sjukt och föga uträttat. Bara kinin och kinin hela tiden. Varenda morgon kinin och enbärsbrännvin åt alle man på fastande mage. De som inte va' sjuka låtsa' sej vara lika illa däran som de andra.»

En annan gång frågade hon om Newcastle.

»Kol och koldamm — ingenting annat. Ingen trevlig stad. Där miste jag två stycken eldare — ett par kineser som rymde. Och rederiet fick betala hundra pund i böter för vardera av dem till styrelsen. 'Vi bemärka med saknad', skrevs det till mej — fick brevet i Oregon — 'vi bemärka med saknad förlusten av två kinesiska medlemmar av er besättning i Newcastle, och vi anbefalla noggrannare skötsel för framtiden.' Noggrannare skötsel! Jag kunde inte ha skött dem mera omsorgsfullt än jag gjorde. De hade fyrtiofem pund vardera i hyra, och jag kunde aldrig tro att de skulle rymma.

Men det där ä' just rederiets vanliga sätt. 'Vi bemärka med saknad' eller 'vi utbedja oss att få tillråda' eller 'vi anbefalla' eller 'vi kunna icke förstå' — och så'nt där. Fördömda lastpråm! Tro att jag skulle kunna driva den som om den vore en *Lucania* och det utan kol. Som angående den där propellern. Jag va' efter dom länge nog för den. Den gamla va' av järn och trubbig i kanterna, så att vi kunde inte gå med ordentlig fart. Och den nya va' av brons — kosta' sina modiga niohundra pund — och så ville de ha ränta på den utgiften, och där va' jag ute med dåligt väder och förlorade tid för varenda dag. 'Vi notera med saknad er långsamma färd från Valparaiso till Sydney med i medeltal endasthundrasextiosju per dag. Vi hade förväntat ett bättre resultat med den nya propellern. Ni borde i medeltal ha gått tvåhundrasexton per dag.'

»Och jag ute i vinterväder med halvstorm under halva tiden och orkaner allt emellanåt, och tvungen att dreja bi i sex dagar med maskinerna stoppade och kolförrådet nästan tomt — och med en styrman så dum, att han inte kunde passera en skeppslykta nattetid utan att ropa upp mej på bryggan. Jag skrev alltsammans det där till dom. Och då kom det: »Vår nautiske rådgivare anser, att ni måste ha hållit för långt åt söder», och »vi motse härefter bättre resultat med den nya propellern.» Deras nautiske rådgivare! En sjöman till lands! Jag hade gått den reguliära latituden för vinterpassage från Valparaiso till Sydney.

Och när jag så kom till Auckland med kolbrist, se'n jag hade låtit båten driva sex dagar utan eld för att spara kol och hade bara tjugu ton kvar i mitt förråd, tänkte jag på tidsförlusten och omkostnaderna och gick in utan lots för att spara utgifter för rederiet. Det va' inget tvång att ta lots. Och i Jokohama — vem träffa' jag där, om inte kapten Robinson på *Dyapsic.* Vi börja' tala om hamnar och andra platser nedåt Australiahållet, och nästan det första han sa' va': 'På tal om Auckland — ni ha' naturligtvis aldrig varit där, kapten?' 'Jo', sa' jag, 'där ha' jag varit rätt nyligen.' 'Åhå', sa' han förargad, 'då ä' det väl ni som ha' skaffat mej det där brevet från rederiet. Dom skrev: 'Vi notera vidare femton pund för lots in till Auckland. Ett annat av våra fartyg har nyss varit i Auckland utan att ådraga oss en dylig utgift. Vi få här meddela, att vi således betrakta er lotsning in tillAuckland som en överflödig kostnad, vilken icke bör upprepas vidare.'

»Men tror du att dom sa' ett enda ord till mej för att jag hade sparat in femton pund åt dom? Visst inte. Till kapten Robinson skrev dom för att han inte hade sparat på samma sätt, och jag fick ett annat meddelande: 'Vi

notera vidare en post på två guineas till läkare i Auckland för besättningens räkning. Var god och förklara denna ovanliga utgift.' Det va' för ett par av kineserna. Trodde att de hade beri-beri, och det va' därför jag skicka' efter doktorn. Inte fullt en vecka efteråt begravde jag dom ute på havet. Men det va' bara: 'Var god och förklara denna ovanliga utgift.' Och till kapten Robinson: 'Vi få meddela att vi betrakta denna lotsning som en överflödig kostnad.'

Och telegrafera' jag inte till dom från Newcastle, att den gamla lastpråmen va' så smutsig att den behövde torrdocka. Sju månader utan att ha varit i torrdocka och Västerns kust den som fortast av alla platser i världen lortar ned ett skrov... Men det va' höga frakter och fartyget va' befraktat att gå med kol till Portland. En av Woolinjens båtar — *Arrata* — lämna' hamnen samma dag som vi, och gamla *Tryapsic* gjorde sex knop eller i bästa fall sju. När jag va' inne i Comox för att ta in kol, fick jag brev från rederiet. Det va' undertecknat av själva direktören, och nederst hade han skrivit med egen hand: *'Arrata* slagit er med fyra och en halv dags tidsvinst. Det hade jag icke väntat.' Det hade han inte väntat! När jag hade telegraferat från Newcastle. Och när båten kom i torrdocka i Portland, hade den fotslångt skägg,bromsknölar så stora som min knytnäve och va' fullsatt med snäckor stora som små tefat. Efteråt behövde dom två hela dar för att göra dockan ren från skal och smörja.

Se'n va' det gormet om dom där eldstadsgallerna i Newcastle. Firman där i land hade gjort dom tyngre än ingenjörens specifikation angav och hade glömt debitera för skillnaden. I sista stund, när jag va' i land för att få utklarering, kom dom med räkning på den. 'Misstag vid förut lämnad räkning på eldstadsgaller, sex pund.' Dom hade varit ombord och Mac Pherson hade beriktigat deras fordran. Jag sa' att det va' besynnerligt och ville inte betala. 'Tvivlar ni på överingenjörens ord?' sa' dom. 'Det gör jag inte', sa' jag, 'men jag kan inte inse hur jag ska' skriva på det där papperet. Kom med ombord. Båtfärden ut till fartyget kostar er ingenting och inte återresan heller. Då får vi höra vad Mac Pherson säger.'

Men det ville dom inte. I Portland fick jag räkningen i ett brev. Brydde mig inte om den. I Hongkong fick jag brev från rederiet. Nu hade räkningen skickats till dom. Skrev förklaring till dom från Java. I Marseille kom en skrivelse från rederiet. 'För extra arbete till maskinrummet, sex pund. Maskinisten har intygat räkningens riktighet och ni har inte gjort det. Betvivlar ni maskinistens ärlighet?' Skrev att jag inte betvivla' hans ärlighet — att räkningen va' för extra vikt på eldstadsgaller och att allt va' riktigt. Tror du dom betala det? Visst inte. Saken skulle undersökas närmare. Så blev en bokhållare på kontoret sjuk och räkningen kom bort. Och det kom flera brev. Fick brev från rederiet och brev från firman. 'Misstag ålikvid för eldstadsgaller, sex pund.' Hade det emot mej var jag kom — i Baltimore, Delagoa Bay, Rio och Montevideo. Räkningen ä' inte betald än. Ska' säja dej, Annie — rederiet ä' inte lätt att göra till lags.»

Han satt i egna tankar ett par ögonblick och muttrade sedan: »Misstag å likvid för eldstadsgaller, sex pund...»

»Har du hört någonting om Jamie?» frågade hustrun efter en paus.

Kapten Mac Elrath skakade på huvudet.

»Han sköljdes bort från däck tillsammans med tre av besättningen.»

»Var då?»

»På andra sidan om Kap Horn. Det va' på *Thornsby*.»

»Då va' dom på hemväg?»

»Ja» — hon nickade. »Vi fick inte veta det förrän för tre dagar se'n. Hans hustru sörjer så hon kan dö.»

»En bra pojke, den där Jamie», förklarade Mac Elrath, »men en vilde att vara oförvägen. Kommer ihåg när vi va' kamrater på *Abion.* Så, så — att Jamie ä' borta.»

»Och du har kanske inte heller hört om *Bankshire?* Den har gått förlorad i Magellans sund för Mac Dougall. Det stod i tidningen i går.»

»Ett svårt ställe det där Magellans sund», sade han. »Höll inte min fördömda styrman på att köra på land två

gånger den enda gång vi gick fram där. Han va' en idiot, en riktig galning. Ville inte ha honom på kommandobryggan en enda minut. När vi kom till Narrow Reach i tjock snöyra och jag va' inne och såg på sjökortet, gav jag honom ju kursförändringen.»»Sydost till ost», sa' jag till honom. »Sydost till ost, sir», sa' han. Femton minuter efteråt kom jag upp på bryggan. »Konstigt», sa' styrmanskraken, »jag kom då inte ihåg att några öar fanns vid inloppet till Narrow Reach.» Så kasta' jag en blick omkring mej på de där öarna och skrek till karlen vid ratten: »Hårt styrbord!» Och du skulle ha sett gamla *Tryapsic* göra den skarpaste sväng den nånsin kommit ut med. Vänta' så att snöyran skulle ge med sej, och där låg då Narrow Reach helt vackert i ostvart och öarna vid mynningen till False Bay i sydvart. »Vad styrde ni för kurs förut?» fråga' jag karlen vid ratten. »Syd till ost, sir», svara' han. Jag såg på styrman. Va' kunde jag säja? Va' så arg att jag kunnat mörda honom. Fyra strecks skillnad! Fem minuter till och gamla *Tryapsic* hade gått till botten.

Och va' det inte på samma sätt när vi skulle klara sundet åt öster? På fyra timmar borde det vara gjort. Hade då varit fyrtio timmar på bryggan och gav styrman rätt kurs och utpekade att Askthats fyr låg där akterut. »Låt inte båten gå längre nordvart än väst till nord», sa' jag till honom, »så blir det bra». Och så gick jag in och la' mej. Men kunde inte sova för oro. Efter fyrtio timmar på bryggan ä' ju inte fyra nånting, tänkte jag. Och för dom fyra timmarna borde väl inte styrman få segla pråmen i sank. »Nej, det ska' då inte ske», sa' jag till mej själv. Varpå jag steg upp, tvätta' mej och drack en kopp kaffe, och så gick jag upp på bryggan. Såg bortåt Askthats fyr. Nu låg den nordväst till väst och gamla *Tryapsic* va' på väg rakt åt skären. Det *va'* en idiot, den där styrman. Bara man titta' ned i vattnet såg manfärgförändringen över hällar och grund. Då va' det nära gjort att *Tryapsic* gått under, ska' jag säja dej. Hade jag inte varit till hands, så skulle han ha satt fartyget på grund två gånger inom trettio timmar.»

Kapen Mac Elrath råkade nu med en mild undran i sina små blåa ögon fästa blicken på det sovande barnet, och hustrun försökte dra honom ifrån tanken på sina utståndna förtretligheter.

»Du kommer väl ihåg Jimmy Mac Caul?» frågade hon; »du va' skolkamrat med hans bägge gossar. Gamle Jimmy Mac Caul som äger farmen bortom doktor Haythorns gård.»

»Visst, visst. Och va' ä' det med honom? Ä' han död?»

»Nej, men han kom och fråga din far' när du sist skulle gå till Valparaiso, om du hade varit där förut. Och när då din far svara' nej, så sa' Jimmy: »Hur ska han då kunna hitta dit?» Men din far sa': »Det ä' inte konstigt alls det, Jimmy. Supponera nu att du ville till fastlandet till nå'n som bodde i Belfast. Och Belfast ä' en stor stad, Jimmy — och hur skulle *du* då hitta till den du sökte?» »Skulle ta tungan till hjälp, förstås, och fråga alla jag mötte», sa' Jimmy. »Nå, jag sa' dej ju, att det inte va' konstigt», sa' din far. »Precis på samma sätt hittar min Donald vägen till Valparaiso. Han frågar naturligtvis alla skeppare han möter tills han träffar på nån som har varit i Valparaiso och då visar *den* honom vägen dit.» Och då krafsa' Jimmy sej bakom örat och sa' att han begrep alltihop och förstod att det var den enklaste sak man kan tänka sej.»

Kapten Mac Elrath skrattade åt den skämtsammahistorien och hans trötta blåa ögon hade för ett par sekunder ett muntert uttryck.

»Det va' en mager karl den där styrman — ungefär som du och jag tillsammans», sade han efter en stund med en lustig glimt i ögonen, som underströk hans klumpiga kvickhet. Men glimten försvann hastigt och ögonen fingo ett matt och mulet uttryck. »Hur bar han sej inte åt i Valparaiso, när han lämnade ut sexhundra famnar järnkedjor utan att ta mottagningsbevis av pråmkarlen? Jag va' inne för deklaration just då. Och när vi väl va' ute till sjöss, upptäckte jag att han inte hade något kvitto på kabeln.

»Tog ni inte kvitto av karlen?» sa' jag.

»Nej», sa' han. »Det ska' väl gå direkt till kommissionärerna?»

»Hur länge kan ni ha varit till sjöss», sa' jag, »som inte vet, att det ä' en styrmans skyldighet att aldrig lämna ut last utan att få kvitto för den. Va' kan nu hindra pråmkarlen från att stjäla några längder av kabeln?»

»Och det gick just som jag hade sagt. Vi hade tagit emot sexhundra famnar, men fyrahundranittiofem va' allt vad kommissionärerna fick. Pråmkarlen svor på att det va' allt vad han fått av styrman — fyrahundranittiofem famnar. I Portland kom brev från rederiet. Det va' inte styrman dom klandra' för'et, utan mej — och då hade jag varit i land för båtens affärer när det skedde. Kunde väl inte vara på två ställen på en gång. Brev om den saken får jag ännu, både från rederiet och kommissionärerna.

Han va' inte riktigt pålitlig heller, den där styrman, och alls inte lämplig att arbeta för ett rederi. Tror duinte att han ville sätta mej illa ut för Handelskammaren, för att jag skulle ha gått under märket? Det hade han sagt till vår högbåtsman. Och på hemvägen sa' han mej mitt i ansiktet, att jag hade varit en halvtum under det. Nå, vi va' i Portland och tog in last på sötvatten och gick se'n till Comox för att lasta kol på saltvatten. Jag ska' säja dej, Annie, att det tål noggrann uträkning och jag *va'* en halv tum under lastlinien se'n kolen va' instuvade. Men det vill jag inte säja till nå'n ann' än dej. Och den där styrmansglopen som ville rapportera mej hos Handelskammaren — han blev se'n sliten mitt itu över ångröret.

Han va' verkligen bra enfaldig. Efter att ha lastat i Portland måste jag ta in sextio ton kol för att det skulle räcka för vår egen del till Comox. Avgiften för pråmforsling va' dryg och det fanns intet rum i koldockan. En fransk bark låg utmed dockan och jag tala' med kaptenen där och fråga' va' han skulle ta för att efter slutat dagsarbete hala undan på ett par timmar och släppa mej in. »Tjugu dollars», sa' han. Det va' ju att spara pråmpengarna för rederiet, och jag gav honom pengarna. Se'n det blev mörkt styrde jag in i dockan och tog in kol. Och så skulle jag ut igen och kasta ankar på strömmen — under egen ånga naturligtvis.

Vi måste gå ut med aktern först, och så blev det nånting galet med backapparaten. Gamle Mac Pherson sa' att han kunde arbeta oss ut med handkraft, fastän det skulle gå långsamt. Och jag sa' att det va' bra. Nå, vi satte i gång. Tidvattnet drog småningom utåt, och rakt framför oss, ett stycke nedanför, låg ett fartyg med en pråm på vardera sidan om sig. Såg jufartygets lanternor, men inget ljus fanns på pråmarna. Det va' trångt utrymme för att driva fram ett stort fartyg under ånga och med Mac Pherson bearbetande backapparaten med sina händer. Vi måste gå helt nära intill det där fartyget framför oss innan jag kunde gå framåt och klara oss för fartygen vid dockans slutpunkter. Och vi stötte till pråmen akterut, just då jag ropa' för över till Mac Pherson.

»Va' va' det?» sa' lotsen när vi stötte emot pråmen.

»Vet inte», sa' jag, »men det undrar jag också.»

Lotsen va' inte så värst styv i sin tjänst, ser du. Vi gick vidare till en bra plats och fällde ankar, och allt skulle ha varit gott och bra, om inte vår styrman hade varit så stor idiot.

»Vi stötte till den där pråmen», sa' han, då han kom uppför lejdaren till kommandobryggan — och där stod lotsen med spända öron och hörde på.

»Va' för en pråm?» sa' jag.

»Den som ligger långsides med fartyget där», sa' han.

»Jag ha' inte sett någon pråm», sa' jag och trampa' honom med detsamma eftertryckligt på foten.

Se'n lotsen hade gått sin väg sa' jag till styrman: »Om ni inte vet nånting, styrman, så gör ni bäst i att hålla mun.»

»Men vi stötte i alla fall till den där pråmen, eller hur?»

»Om vi det hade gjort», sa' jag, »så hörde det i alla fall inte er till att pallra om det för lotsen — men kom väl ihåg, att jag inte alls ha' medgett att där va' nå'n pråm.»

Och nästa morgon, just när jag höll på att klä' mej,kommer stewarden in och säjer: »Nå'n som söker er, sir.» »För hit honom», sa' jag. Och han kom. »Sitt ner», sa' jag. Och han satte sej.

Det va' han som rådde om pråmen, och när han hade sagt va' han ville, sa' jag: »Inte såg jag till nå'n pråm.»

»Va' säjer ni, karl?» sa' han. »Inte se en pråm på tvåhundra ton, stor som ett hus, liggande utmed det där fartyget?»

»Jag styrde kurs efter fartygets lanternor», sa' jag, »och jag kom inte fartyget för nära, det ä' vad jag vet.»

»Men pråmen kom ni för nära», sa' han, »och ni bräckte den. Pråmen blev skadad för tusen dollars värde, och jag ska' se till att ni får betala för det.»

»Hör på, mister» sa' jag. »När jag ska' flytta om ett fartyg se'n det har blivit mörkt, så följer jag lagen — och lagen säjer uttryckligen, att jag måste reglera mina manövrer efter fartygets lanternor. Där fanns ingen lanterna på er pråm, och inte heller höll jag utkik efter nå'n pråm utan lanternor, som skulle ha haft så'na.»

»Styrmannen säjer», begynte han.

»Må tusan ta honom», sa' jag. »*Hade* er pråm nå'n lanterna?»

»Nej, det hade den inte», sa' han. »Men det va' en klar kväll och månen lyste.»

»Ni tycks förstå er sak, ni», sa' jag. »Men jag ska säja er att jag förstår min lika bra, och att jag aldrig ser mej om efter pråmar utan lanternor. Om ni anser er ha skäl att klaga, så gör det. Stewarden visar er vägen ut. Adjö!»Och därmed var den saken slut. Men den visar hur enfaldig vår styrman va'. Jag säger att det va' en välsignelse för alla kaptener att han blev ituskuren som en sill. Han hade nå'n gynnare på kontoret, och det va' därför dom behöll honom kvar.»

»Det påstås att Wekley-farm snart blir till salu» framkastade hustrun, slugt avvaktande vilken verkan detta meddelande skulle göra på honom.

Hans ögon fingo genast en livlig glans, och han rätade upp sig som om han stod i begrepp att gripa sig an med någonting mycket angenämt. *Det* var ju alldeles den farm han drömt sig — den låg näst intill hans fars, och Annies föräldragård låg knappt en mil därifrån.

»Då ska' vi köpa den», sade han, »men vi ska' inte tala om det för någon enda människa förrän den väl ä' köpt och betald. Har allt sparat åtskilligt under den här tiden, fastän sportlerna nu inte ä' desamma som förr, och vi ha en vacker grundplåt att börja med. Ska' tala med far och laga att pengarna ligga till hands åt honom, så han kan avsluta köpet, ifall jag ä' ute till sjöss när farmen ska' säljas.»

Han strök bort den kalla imman från fönstrets insida och tittade ut på det strömmande regnet, som hindrade honom från att se någonting annat.

»När jag va' ung va' jag alltid rädd för att rederiet skulle ge mej avsked på grått papper. Och det kan jag ju ännu behöva vara rädd för. Men när en gång den där farmen ä' min — då behöver jag inte vara rädd längre. Det ä' ett skralt yrke att vara oceanplöjare. Jag som har färdats på alla hav i alla väder och trotsat alla djupets faror med ett fartyg värt sina femtiotusen pund och fört last som emellanåt kunnat varavärd femtiotusen till — hundratusen pund eller en halv million dollars som yankeen säjer — är med allt mitt stora ansvar avlönad med tjugu pund i månaden. Vilken lantkrabba som har en affär värd hundratusen pund att sköta skulle avlönas med en så liten summa som tjugu pund? Och med så'na överordnade som en sjökapten tjänar — redare, assuradörer och Handelskammare — alla med olika önskningar. Rederiet vill att resan ska' gå raskt och svär över risken, assuradörerna vill att resan ska' gå säkert och svär över tidsutdräkt, Handelskammaren fordrar försiktighet under resan, och försiktighet betyder alltid detsamma som tidsutdräkt. Tre olika husbönder — och alla tre med makt att vräka en och villiga att göra det om man inte uppfyller deras olika krav.»

Han kände att tågets hastighet minskades och tittade återigen ut genom det dimmiga fönstret. Så steg han upp, knäppte igen överrocken, vek upp kragen och tog tafatt den sovande gossen i sina armar.

»Jag ska' tala med far», sade han, »och laga att pengarna ä' till hands för honom, så vi inte går miste om köpet ifall jag ä' ute till sjöss igen när farmen ska' säljas. Och se'n kan rederiet få avskeda mej så snart dom får lust. Då blir det att få vara inomhus hela natten — och jag får vara hos dig, Annie, och sjön kan gärna få dra åt

helsike.»

Lycka lyste i bägges ansikten vid denna framtidsmålning, och för ett par sekunder hägrade samma drömbild av frid för deras ögon. Annie lutade sig emot sin man, och när tåget stannade kysste de varandra med det sovande barnet emellan sig.

SAMUEL.

Margaret Henan skulle under alla omständigheter ha varit en märklig företeelse, men kanske aldrig i högre grad än när jag första gången råkade få se henne komma gående med säkra ehuru tungt sviktande steg från foderlassets bortre ända till stallet, med en säck havre som vägde drygt sina femtio kilo på ryggen och stannade ett ögonblick nedanför de branta trappstegen till ladan för att samla sina krafter. Trappstegen voro fyra, och hon steg uppför det ena efter det andra långsamt, orubbligt och med en så halsstarrig säkerhet, att det aldrig föll mig in att hennes krafter kunde svika och den tunga säcken falla från ryggen på den magra och vissnade gestalten, som nästan veks dubbel under bördan. Ty Margaret Henan var uppenbarligen en gammal kvinna, och det var hennes ålder som kom mig att stanna invid lasset och se på.

Sex gånger vandrade hon mellan vagnen och stallet, varje gång med en full säck på sin rygg, och förutom det att vi på detta sätt tillbragte en del av dagen tillsammans, tog hon ingen notis om min närvaro. När säden var inburen och vagnen tom, fumlade hon efter tändstickor och tände en kort lerpipa, varvid hon pressade ned den på ytan glödande tobaken med sin valkiga och synbarligen känslolösa tumme. Henneshänder voro särskilt märkvärdiga. De hade stora knogar, grovarbetet hade gjort dem seniga, oformliga och fulla med valkar, och naglarna voro trubbiga och stympade — rispor och sår överallt, läkta och oläkta, så som man ser på manshänder som användas till hårt arbete. På utsidan stora, högt liggande ådror, som vältaligt vittnade om ålderdom och strävsamt arbete. När man såg på dessa händer, var det verkligen svårt att tro att de tillhörde en kvinna som en gång hade varit ön Mc Gills skönhet. Det sistnämnda fick jag naturligtvis veta längre fram. Då jag först såg henne kände jag varken till hennes historia eller vem hon var.

Hon hade tunga mansskor på fötterna. Inga strumpor — under hennes vandringar av och an hade jag sett, att hennes fötter voro instuckna nakna i de oformliga järnhårda skodonen, som glappade om hennes magra fotleder vid varje steg hon tog. Hennes formlösa gestalt, som saknade varje tecken till midja, skyldes av en grov mansskjorta och en nött flanellskjol som en gång hade varit röd till färgen. Men det var hennes fårade, vissnade och väderbitna ansikte, omgivet av en hel gloria okammat och stripigt grått hår, som hade tilltalat mig och höll mig kvar. Varken det orediga håret eller de djupa fårorna kunde dölja den ståtliga välvningen av hennes panna, hög och bred utan att i minsta mån snudda vid det abnorma.

De insjunkna kinderna och den hopknipta näsan vittnade föga om arten av det liv som flämtade bakom hennes klara, blåa ögon. Trots alla de omgivande rynkorna som icke förmått inverka på dem, voro hennes ögon klara som en ung flickas — klara och långsynta, med en öppen och orubblig fasthet i blicken som varrent av förbryllande. Märkligt var avståndet mellan ögonen. Det är gott om en man eller en kvinna har så långt mellan ögonen som ett ögas bredd, men Margaret Henan hade drygt halvtannat. Hennes ansikte var emellertid så symmetriskt format, att detta märkliga drag icke gjorde något obehagligt intryck, utan mycket väl kunde undgå att märkas av en ytlig betraktare. Munnen, ehuru formlös och tandlös med neddragna mungipor och torra pergamentslika läppar, saknade likväl den slapphet i muskler som är så vanlig hos ålderdomen. Läpparna kunde mycket väl ha tillhört en mumie, om de icke haft ett så utpräglat uttryck av oböjlig fasthet. Jag menar icke att de voro skrumpna, utan de tycktes tvärtom vara sammanpressade med både kroppslig och andlig fasthet. Där och i ögonen lästes hemligheten av den säkerhet, varmed hon bar de tunga säckarna uppför den branta trappan utan att stappla eller ta överbalansen och sedan tömde deras innehåll i sädeslåren.

»Ni är bra gammal för att arbeta så här», framkastade jag på försök.

Hon såg på mig med sin egendomligt orubbliga fasthet i blicken, och hon tänkte och talade med den lugna långsamhet som karaktäriserade allt hos henne — som om hon vore fullt medveten om att ha en evighet framför sig där ingen brådska behövdes. Jag kände mig på nytt imponerad av hennes kolossala säkerhet. I den evighet, som tycktes så otvivelaktigt höra henne till, fanns det mer än tillräcklig tid för fasta steg och stadig jämvikt — med ett ord för säkerhet. Lika litet i hennes själsliv som när hon bar de tunga havresäckarna fanns det en möjlighet att hon kunde stiga misteeller ta överbalansen. Detta väckte hos mig en känsla av någonting hemskt. Här hade jag träffat på en mänsklig själ, som utan den mest påtagliga kontakt skulle komma att stå oåtkomlig för min människokännedom. Och ju mera jag under de följande veckorna fick höra om Margaret Henan, desto mera mystiskt fjärranstående föreföll hon mig. Hon var lika främmande som om hon vore en långväga resande från en annan planet, och varken hon själv eller någon i hela orten kunde ge mig en vink om vilka livsnormer, vilka känsloströmmar eller filosofiska betraktelser, som hade lett henne i allt vad hon varit och var.

»Jag blir sjuttiotvå fjorton dar efter långfreda'n», sade hon till svar på min fråga.

»Men ni är för gammal att göra mansarbete — det vill en stark karl till för att bära sådana bördor», envisades jag.

Hon tycktes åter fördjupa sig i sin atmosfär av evighetsbegrundan, och en så säregen inverkan hade detta på mig, att jag icke alls skulle ha blivit överraskad om jag vaknat ett århundrade längre fram i tiden och funnit henne just i begrepp att uttala sitt svar.

»Arbetet måste göras, och jag sörjer för mig själv.»

»Men har ni inga barn — inga släktingar?»

»Åjo — många. Men dom har inte tillfälle att hjälpa mej.»

Hon tog för ett par ögonblick pipan ur munnen och tillade sedan med en nick bortåt byggnaden:

»Jag bor för mej själv.»

Jag betraktade boningshuset. Det var täckt med halm och såg rymligt ut. Sedan föll min blick på detstora stallet och drogs vidare utåt den långa sträckan av odlade fält, som jag kunde förstå hörde till gården.

»Det är ett stort stycke jord ni har att sköta ensam.»

Åja — ett rätt stort stycke — sjuttio acres. Det höll min gubbe i ständigt arbete tillsammans med en son och en lejkarl, för att inte tala om extra hjälp vid skörden och en kvinnlig tjänare inomhus.»

Hon steg upp i vagnen, tog tömmarna och betraktade mig forskande med sina kloka, genomträngande ögon.

»Ni ha' kanske kommit över vattnet, ni — jag menar från Amerika?»

»Ja, jag är yankee», svarade jag.

»Ni har nog inte träffat på många härifrån ön som ha bosatt sig därute i Amerika?»

»Nej. Jag kan inte påminna mig, att jag någonsin träffat på någon härifrån i Förenta staterna.»

Hon nickade.

»Dom ä' hemkära här, fastän jag inte vill säja att dom inte ä' beresta. Men dom kommer alltid hem till sist — dom som inte ha gått förlorade ute till havs eller ha dött i febrar och så'nt i främmande land.»

»Då ha väl också edra söner varit till sjöss och kommit hem igen?» frågade jag.

»Åja — alla utom Samuel som drunknade.»

Då hon nämnde namnet Samuel kunde jag ha svurit på att det kom en säregen glans i hennes ögon, och det föll mig in, som genom en telepatisk gnista, att jag hos henne såg en skymt av oerhörd trånad och längtan. Det föreföll mig som om jag där hade nyckeln till hennes outgrundlighet — en ledtråd, som om den på lämpligt sätt följdes skulle leda till förklaring på allt det som var så märkvärdigt hos henne. Det slogmig att här fanns nu en kontakt, och att jag för ögonblicket såg in i hennes själ. En fråga ville över mina läppar, men hon förekom mig.

Hon smackade åt hästen, och med ett »adjö, sir!» körde hon därifrån.

***

Befolkningen på ön Mc Gill är enkel och anspråkslös, och jag tvivlar på att det finns ett nyktrare, driftigare och arbetsammare folk i hela världen. Träffar man dem på annat håll — det måste i så fall vara ute till sjöss, emedan de som ej bruka den egna jorden på ön osvikligt ägna sig åt sjömansyrket — kan man aldrig tänka sig att de äro irländare. Det göra de emellertid anspråk på att vara. De tala med stolthet om Nord-Irland och småle försmädligt åt sina skotska bröder. Men skottar äro de likväl utan tvivel, visserligen omplanterade för längesedan, men icke desto mindre skottar, därom vittna otaliga karaktärsdrag, för att inte tala om deras mjuka dialekt, vilken ingenting annat än deras rent skotska sammanhållning skulle ha kunnat bevara ända in i våra tider.

Ett smalt sund, knappt en halv mil brett, skiljer ön Mc Gill från det irländska fastlandet, och har man väl passerat detta sund, befinner man sig i ett helt olika land. Det skotska inflytandet är mäktigt på ön och befolkningen är presbyteriansk. Besinnar man så att det icke finns ett enda värdshus på hela ön och att sjutusen själar äro bofasta där, kan man göra sig en föreställning om den nykterhet som är rådande. Man håller där osvikligt fast vid gamla seder, allmännaopinionen och prästerna ha ett kraftigt inflytande, och föräldrar vördas och åtlydas som på få andra platser i vår moderna tid. Ungdomen måste skiljas åt då klockan är tio på kvällarna och ingen flicka går ut med sin fästman utan sina föräldrars vetskap och samtycke.

Öns unga män ge sig ut på havet och så sin vildhavre i syndiga hamnstäder, varefter de periodvis komma tillbaka mellan resorna för att leva efter de gamla intensiva sedereglerna — slå för flickorna till klockan tio, sitta och höra på prästen varje söndag och lyssna i hemmet till samma stränga förmaningar som de äldre predikat för dem sedan de voro barn. Mycket ha nog de sjöfarande sönerna lärt om kvinnor i långt bort belägna delar av världen, men de ha hämtat visdom genom ett sorgligt exempel och föra aldrig hustru med sig hem från främmande land. Det enda bedrövliga undantaget härifrån var skolmästaren, som hade gjort sig skyldig till att ta sig hustru från en plats som var belägen en halv mil in på andra sidan sundet. Detta hade aldrig blivit honom förlåtet, och en djup skugga vilade över honom för alla hans återstående dagar. Efter hans död vände änkan tillbaka till de sina på andra sidan sundet, och så var fläcken på öns vapensköld utplånad. Sjömännen gifte sig sedan alltid med flickor från hembygden och satte bo för att som stadgade män i sin tur utmärka sig för alla de dygder för vilka ön var berömd.

Ön Mc Gill var utan historia. Den kunde icke skryta med någon av de händelser som skapa historia. Där hade ingen burit gröna grenar framför sig i strid, där hade aldrig några fenier konspirerat, aldrig någonpolitisk oro upprört befolkningen. Där hade blott förekommit en enda vräkning och den skedde rent formellt — ett försök, som företogs på inrådan av arrendatorns juridiska biträde. Ön Mc Gill var således utan annaler. Historien hade gått den förbi. Den betalade sina utskylder, erkände sina krönta härskare och lät världen vara i ro. Allt vad den fordrade till gengäld var att världen skulle låta den vara i fred. Världen bestod ju av två delar — ön Mc Gill och det övriga. Och allt som icke var ön Mc Gill var utländskt och barbariskt — det visste man ju där mycket väl, ty de sjöfarande sönerna kunde minsann berätta om världen därutanför och dess ogudaktiga leverne.

***

Det var av kaptenen på en Glasgowbåt som jag under en resa från Colombo till Rangoon första gången hörde talas om att ön Mc Gill existerade, och det var också från honom jag medförde ett brev, som förskaffade mig inträde hos mrs Ross, änka efter en sjökapten. Mrs Ross hade en dotter hos sig, och hon hade dessutom två söner, även de kaptener och ute på havet. Hon tog icke emot inackordenter, och det var uteslutande på grund av det medförda brevet som jag fick tillåtelse att bo och äta hos henne. På kvällen sedan jag sammanträffat med Margaret Henan frågade jag mrs Ross om henne och fann genast att jag här hade stött på ett mysterium.

I likhet med alla andra på ön — vilket jag snart skulle finna — var mrs Ross i början motvillig att ge några upplysningar alls om Margaret Henan. Det äremellertid av henne jag den kvällen fick veta att Margaret en gång hade varit en av öns skönheter. Hon var dotter till en förmögen jordbrukare och hade gift sig med Thomas

Henan, som likaledes var en förmögen man. Utom en husmors vanliga insysslor hade hon aldrig varit van att uträtta någonting — detta i motsats till öns andra kvinnor, som ofta deltogo i arbetet ute på fälten.

»Men vad vet man om hennes barn?» frågade jag.

»Två av sönerna — Jamie och Timothy — ha gift sig och gått till sjöss. Det stora huset bredvid postkontoret ä' Jamies. De av döttrarna som ä' ogifta bo hos sina gifta systrar. Och de övriga barnen ä' döda.»

»Bröderna Samuel», inföll Clara med någonting som jag antog vara ett litet skratt.

Clara var mrs Ross' dotter, en duktig ung flicka med vackra drag och ovanligt vackra, svarta ögon.

»Det ä' ingenting att fnittra åt», sade modern förebrående.

»Bröderna Samuel?» upprepade jag. »Jag förstår inte vad...»

»Det var hennes fyra söner som ha dött.»

»Hette de allesammans Samuel?»

»Ja.»

»Det var märkvärdigt», sade jag, då hon icke fortsatte.

»Mycket märkvärdigt», instämde mrs Ross och ägnade sig enträget åt den stickning hon hade i knäet — ett av de otaliga underplagg som hon i oändlighet förfärdigade åt sina sjöfarande söner.

»Och det var bara dessa gossar Samuel som ha dött?»frågade jag — ett nytt försök att förmå henne att fortsätta.

»De andra ha fått leva», blev svaret. »En vacker familj — finns inte vackrare på hela ön. Och aldrig ha hyggligare gossar seglat ut från Mc Gill — prästen brukade framhålla dem som mönster för de andra. Ingen har heller någonsin haft något ont att säga om flickorna.»

»Men varför ha de lämnat henne ensam nu på hennes ålderdom?» envisades jag. »Varför ta inte hennes barn hand om henne? Varför lever hon ensam? Gå de inte ens till henne och se om henne?»

»Ingen av dem har gjort det nu på mer än tjugu års tid. Hon har det som hon själv ville. Hon drev sina barn ur huset, alldeles som hon drev sin man, gamle Tom Henan, till döden.»

»Dryckenskap?» framkastade jag.

Mrs Ross skakade på huvudet med föraktfull min — som om dryckenskap vore en totalt omöjlig svaghet på ön Mc Gill.

Nu följde en lång tystnad, varunder mrs Ross ihärdigt fortfor att sticka och endast med en nick gav sitt tillstånd, då Claras fästman, som var styrman på ett av Shire-liniens segelfartyg, kom för att hämta sin fästmö ut på en promenad. Jag studerade uppmärksamt det halva dussinet strutsägg som hängde på väggen i ett hörn, likt en klase kolossal frukt. Varje äggskal var prytt med en målning föreställande omöjliga hav på vilka fullriggade skepp rörde upp skum med en brist på perspektiv som endast kunde jämföras med deras tekniska fulländning. På spiselhyllan stodo två stora pärlmusslor, tydligen avsedda att utgöra ett par ochutskurna av missdådares tåliga händer i Nya Caledonien. Mitt på hyllan stod en uppstoppad paradisfågel, och överallt i rummet såg man kringspridda granna musselskal från Söderhaven, förtjusande korallgrenar nedsatta i *pi-pi*skal och förvarade under glas, assegajer från Sydafrika, stenyxor från Nya Guinea, stora tobakspungar från Alaska broderade med pärlor i vapenmönster, en bumerang från Australien, diverse fartyg under glaskupor, en skål för *Kai-Kai* från kannibalerna på Marquesasöarna jämte bräckliga små skåp och skrin från Kina och Indien, inlagda med pärlemo och dyrbara träslag.

Jag såg på alla dessa fynd som hemförts av sjöfarande söner — och under tiden funderade jag oavbrutet på den mystik som omgav Margaret Henan, hon som hade drivit sin man till döden och blivit övergiven av alla sina anhöriga. Det var icke dryckenskap. Men vad var det då? Någon oerhörd otrohet? Någon häpnadsväckande

grymhet? Eller något fruktansvärt brott sådant som förövats av gamla världens bondfolk?

Jag gav luft åt mina antaganden i ord, men mrs Ross skakade på huvudet åt alla mina teorier.

»Det va' ingenting i den vägen», sade hon. »Margaret va' en god hustru och god mor — och jag tvivlar på att hon skulle kunna döda en fluga. Hon uppfostrade sina barn till gudfruktiga och anständiga människor. Felet var att hon blev vriden — att hon blev så gott som idiot.»

Mrs Ross knackade sig betydelsefullt på pannan för att ge eftertryck åt sina ord.

»Men jag talade med henne nu i eftermiddag»,invände jag, »och jag fann henne vara en förnuftig kvinna — märkvärdigt klartänkt för sin ålder.»

»Ja — jag kan gå med på allt vad ni nu har sagt», förklarade mrs Ross lugnt. »Men det ä' inte *det* jag menar. Det ä' hennes syndiga och eländiga halsstarrighet jag talar om. Det har väl aldrig funnits en mera halsstarrig kvinna än Margaret Henan. Och alltsammans kom sej av att hennes äldste och som det påstås mest älskade bror hette Samuel — han som tog sitt eget liv därför att prästen hade begått den försummelsen att inte låta inregistrera den nya kyrkan i Dublin. *Det* va' väl en läxa att namnet förde olycka med sej, men det frågade hon inte efter, och det väckte rätt mycket prat när hon lät döpa sitt första barn till Samuel — den gossen dog i strypsjuka. Och av detta lät hon ändå inte avhålla sej ifrån att ge också den andre i ordningen namnet Samuel — och han va' bara tre år när han föll i en stor balja med kokhett vatten och blev skållad till döds. Jag säjer er, att alltsammans kom av hennes syndiga och eländiga halsstarrighet, för en Samuel måste hon ha, och det namnet blev döden för fyra av hennes söner. Efter den förstes död gick ju hennes egen mor och föll ned i stoftet för hennes fötter och tiggde och bad att hon inte skulle kalla sin nästa son för Samuel. Men ingen kunde förmå henne att ge vika. Margaret Henan va' alltid bestämd i vad hon tog sej för, och först och främst i fråga om namnet Samuel.

Hon va' alldeles vriden i sin halsstarrighet angående det namnet. Både hennes grannar och alla hennes släktingar, utom dom som bodde i samma hus som hon, steg ju upp och gick sin väg när den andre sonendöptes till Samuel — han som blev skållad. Det gjorde dom just när prästen frågade vilket namn barnet skulle ha. »Samuel», svarade hon — och då gick alla sin väg. Men vid dörren vände hennes mors syster Fannie sej om och sa' högt så alla hörde det: »Varför vill hon att den lille stackaren ska' mista livet?» Prästen hade god hörsel och han tyckte inte heller om'et, men — som han sa' efteråt till min Larry — vad skulle han göra? Det va' moderns önskan, och det fanns ingen lag som förbjöd en mor att kalla sitt barn vad hon ville.

Och så va' där då en tredje Samuel. Och när han gick förlorad ute på havet utanför Kap — bröt hon inte då emot alla naturens lagar för att få en fjärde? Hon va' då redan fyrtiosju år, ska' jag säja er, men hon fick ett barn vid fyrtiosju år. Besinna det! Vid fyrtiosju. Det va' ju rent av skandalöst.»

***

Följande morgon förmådde jag Clara att berätta för mig vad hon visste om Margaret Henans mest älskade bror. Och under den följande veckan samlade jag här och där ihop brottstycken av Margaret Henans tragiska historia. Samuel Dundee hade varit den yngste av Margarets fyra bröder, och Clara berättade att hans syster hade nästan avgudat honom. Han var sjöman och förde ett av Banklinjens fartyg då han gifte sig med Agnes Hewitt. Hon beskrevs som en smärt och smidig ungmö med fina drag och nervös läggning, rent av överdrivet känslig. Deras vigsel var den första som förrättades i den nya kyrkan, och efter fjorton dagarssmekmånad måste Samuel kyssa sin unga brud till avsked och segla ut som befälhavare på *Loughbank,* en stor fyrmastad bark.

Och det var med anledning av att kyrkan var ny som prästen begick det olycksdigra misstaget. Men det var icke ensamt *hans* fel, så som en av församlingens äldste sedermera förklarade — det var lika mycket en blunder av kyrkostyrelsen i Coughleens kontrakt — vilket innefattade femton kyrkor dels på ön Mc Gill och dels på fastlandet. Den gamla kyrkan, som ej längre kunde repareras, hade blivit riven och den nya byggdes på den gamlas grund. Eftersom man betraktade grundstenarna ungefär som kölen på ett fartyg, föll det varken prästen eller kyrkostyrelsen in, att den nya kyrkan inför lagen var en helt annan än den gamla.

»Och tre par vigdes första veckan i den nya kyrkan», berättade Clara. »Först av alla Samuel Dundee och Agnes Hewitt — dagen därpå Albert Mahan och Minnie Duncan, och på lördagen Eddie Troy och Flo Macintosh. Alla de nyvigda männen va' sjöfarare, och inom sex veckor va' de alla ute till sjöss igen med sina båtar. Ingen av dem hade en aning om att de hade gjort någonting orätt.

Den onde måste ha skrattat i mjugg åt situationen. Allting gynnade förvecklingen. Äktenskapen hade ingåtts första veckan i maj, och det var icke förrän tre månader senare som prästen enligt lagens fordran avgav terminsrapport till de civila myndigheterna i Dublin. Genast fick han från dem ett meddelande, att hans kyrka icke hade någon laglig existens, emedan den icke hade blivit inregistrerad enligt lagensföreskrifter. Detta avhjälptes genom hastigt utförd registrering, men felet med de ingångna äktenskapen skulle icke bli så lätt att hjälpa. De tre brudgummarna voro långt borta, och deras hustrur — ja, de voro *icke* deras hustrur.

»Men prästen va' inte för att oroa de stackars människorna», sade Clara. »Han gick till råds med sig själv, bidade sin tid och väntade på att de unga männen skulle komma igen från sjön. En händelse gjorde att han var borta på en kristning på andra sidan av ön då Albert Mahan helt oväntat kom hem, efter att ha fått sitt fartyg i docka i Dublin. Klockan va' nio på kvällen när prästen fick veta nyheten, och han tog emot den klädd i nattrock och tofflor, ögonblickligen for han upp och skrek att hans häst skulle sadlas, och så red han i väg med vindens hastighet till Mahans. Albert hade redan tagit av sig en sko för att gå till sängs då prästen kom in.

»Kom med mej genast, bägge två», sade han flämtande.

»Vad då för?» sa' Albert, »jag ä' alldeles dödstrött och håller på att gå till sängs.»

»Ni får lov att bli lagligt vigda», sa' prästen.

Albert såg mulen ut och sa': »Nu skämtar vördig pastorn.»

Men jag har hört honom berätta många gånger, att han tänkte för sig själv att det va' besynnerligt, att prästen hade börjat pimpla whisky vid sin höga ålder.

»Skulle vi inte vara gifta?» sa' Minnie.

Prästen skakade på huvudet.

»Och jag ä' inte mrs Mahan?»

»Nej», sa' pastorn, »ni ä' bara miss Duncan.»»Men pastorn ha' ju själv vigt oss», sa' hon.

»Det va' inte så, det va' inte så», sa' han.

Och så berättade han alltsammans för dem och Albert satte på sig sin sko och de följde med pastorn och dom blev ordentligt och lagligt vigda, och se'n brukar Albert Mahan säja emellanåt: »Det ä' inte var mans lott att ha haft två bröllopskvällar på ön Mc Gill.»

Sex månader senare kom Eddie Troy hem och blev genast vigd ordentligt. Men Samuel Dundee var borta på en treårsfärd och hans fartyg hördes inte av. Till råga på eländet väntade en mer än tvåårig liten son på honom i moderns armar. Månader förgingo och Agnes magrade av sorg och bekymmer. »Det ä' inte mej själv jag tänker på», lär hon ha sagt många gånger, »utan det ä' på mitt stackars faderlösa barn. Om någonting hände Samuel — vad skulle då min gosse få för ställning i världen?»

Lloyds antecknade *Loughbank* som saknat, och rederiet upphörde att sända den månatliga inbetalningen av Samuels halva lön till hans hustru. Det var frågan om barnets legitimitet som tyngde på hennes sinne, och när allt hopp om Samuels återkomst var ute, dränkte hon sig och barnet därnere i sundet. Och här kommer nu det mest tragiska. *Loughbank* hade icke förlist. På grund av en hop olyckor och uppskov för omständliga att beskriva hade fartyget gjort en av de långa nästan otänkbara färder som inträffa en eller två gånger under ett halvt århundrade. Vad den onde måtte ha skrattat! Nå, Samuel kom tillbaka från sin resa, och när han fick höra vad som hänt var det någonting som brast någonstans i hans hjärta eller hans huvud.Morgonen därpå fann man honom liggande

tvärs över hustruns och barnets grav, där han hade försökt ta livet av sig. Aldrig har man förut hört talas om en så ohygglig dödsbädd här som hans. Han spottade prästen i ansiktet och överöste honom med smädelser, och han dog under så förfärliga hädelser, att de som skötte honom gjorde det med bortvänd blick och darrande händer.

Och med allt detta för ögonen lät Margaret Henan döpa sitt första barn till Samuel.

***

Hur skall man kunna förklara denna kvinnas halsstarrighet? Eller var det en sjuklig anfäktelse av onda makter som framkallade begäret att ett av hennes barn skulle kallas Samuel? Det tredje barnet var en flicka, som fick moderns namn, och det fjärde blev en gosse. Trots de tunga slag, varigenom ödet redan hade berövat henne de bägge första, och oaktat hon nu blev övergiven av fränder och vänner, framhärdade hon i sitt beslut att uppkalla även detta barn efter sin bror. I kyrkan undveks hon av dem som växt upp tillsammans med henne. Efter en sista bönfallande vädjan lämnade modern hennes hus med den varningen, att om hon lät döpa den lille till Samuel skulle hon aldrig tala till henne mer. Och fastän den gamla levde trettio år efter detta höll hon sitt ord. Prästen i församlingen förklarade nu att han ville döpa barnet till vilket namn som helst utom till Samuel och alla de andra prästerna på Mc Gill vägrade att kristna gossen till det namn hon hade begärt. Det talades vid den tiden omatt Margaret Henan tänkte anlita lagens hjälp för att få sin begäran uppfylld, men till slut tog hon gossen med sig till Belfast och fick honom där döpt till Samuel.

Och nu hände ingenting. Hela ön var förbryllad. Gossen växte och frodades. Skolmästaren upprepade oupphörligt att det var den mest begåvade gosse han sett. Samuel hade en präktig konstitution och högg sig med makt fast vid livet. Till allas förundran undgick han hela den vanliga raden av barnsjukdomar. Mässling, kikhosta och påssjuka blevo obekanta för honom. Han tycktes vara härdad mot all smitta, otillgänglig för alla sjukdomsfrön. Huvudvärk och örsprång förekom aldrig. »Inte så mycke’ som en blemma eller en bulnad såg man nånsin på hans friska hud», sade en av traktens gamlingar till mig. I skolan var han den främste både i fråga om läsning och gymnastiska övningar, och han piskade upp varenda gosse på ön som var lika stor eller lika gammal som han.

Det var en triumf för Margaret Henan. Denna mönsterpojke var hennes och han bar det kära namnet. Med undantag av modern kommo hennes anhöriga och hennes vänner tillbaka till henne och erkände att de hade misstagit sig. Det fanns dock bland de gamla gummorna flera som ännu höllo fast vid sin åsikt och skakade betänksamt på huvudet där de sutto vid sitt te. Gossen var för märkvärdig att kunna få leva. Det var ingen möjlighet för honom att undgå den dom som hans mor så syndigt hade nedkallat över honom genom det olycksbringande namnet. Den unga generationen skrattade åt dem liksom Margaret Henan, men de gamla skakade på huvudet som förut.Margaret fick flera barn. Det femte var en gosse som döptes till Jamie och efter honom följde tätt efter varandra tre flickor — Mill, Sara och Nora — så kom gossen Timothy och därefter två flickor till, Florence och Katie. Katie var den elfte och sista i flocken och vid trettiofem år upphörde nu Margaret Henan att ödsla med sina krafter. Hon hade gjort nog för ön Mc Gill och för drottningen. Nio friska barn hade henne att tacka för livet. Alla frodades och blomstrade. Det såg ut som om olyckan hade vänt henne ryggen efter de bägge första sönernas död. Nio levande barn — och ett av dem hette Samuel.

Jamie valde sjömansyrket, egentligen icke så mycket av böjelse som av tvång, emedan det på Mc Gill var brukligt att äldste sonen stannade vid jordbruket och de andra gingo till sjöss. Timothy gjorde som Jamie, och samtidigt med att den sistnämnde fick sitt första kaptensbefäl på en ångare från Cardiff var Timothy styrman på ett stort segelfartyg. Samuel var emellertid icke nöjd med sin bestämmelse. Jordbrukarens liv föreföll honom ingalunda lockande. Hans bröder hade gått till sjöss utan böjelse, endast därför att det var enda utvägen för dem att förtjäna sitt bröd — och han, som icke behövde ge sig ut, avundades dem när de efter sin återkomst från långfärder sutto vid elden i köket och berättade käcka historier om underbara länder på andra sidan oceanen. Samuel blev lärare, till sin fars stora missnöje, och han fick till och med överbetyg, då han i Belfast tog sina examina. När den gamle skolmästaren drog sig tillbaka från tjänsten, övertog Samuel hans skola. Emellertid studerade han också i hemlighet navigation, och det var Margaretsstora nöje att sitta vid kökselden och höra

honom trassla in sina bröder i problem som rörde deras yrke, trots de bägge sjömännens kaptensdiplom. Tom Henan var mycket ond då hans son Samuel — skolläraren, den bildade mannen och arvtagaren till Henans farm — tog hyra som simpel sjöman. Margaret hade en osviklig tro på Samuels lyckliga stjärna och var övertygad om att allt vad han företog sig lände till det bästa. Och liksom allt annat hade gått den begåvade unge mannen väl i hand, så hade man också aldrig förut hört talas om en så snabb karriär som den han gjorde till sjöss. Sedan han rest två år som simpel sjöman togs han från skansen och skulle tillfälligtvis tjänstgöra som andre styrman. Detta hände i en febersmittad hamn vid den västra kusten. Den kommitté av skeppare, som examinerade honom, förklarade, att han kunde mera teoretisk navigation än de någonsin hade inhämtat och glömt. Två år senare seglade han från Liverpool som styrman på *Starry Grace* med både nödvändiga och överflödiga betyg som kapten på fickan. Och så hände det — det som de gamla gummorna hade runkat på huvudet för i åratal.

Händelsen berättades för mig av Gavin Mc Nab, som då hade varit högbåtsman på *Starry Grace* och var hemma på ön Mc Gill.

»Visst kommer ja' ihåg det», sade han. »Vi va' på väg nedåt östern och hade svårt väder. Finare sjöman än Samuel Henan har aldrig vandrat på däck. Kommer mycke' väl ihåg hur han såg ut den där sista måron, när han såg på de väldiga sjöarna som reste sej akterut och se'n på den gamla skutan och hur hon tog dom — kapten låg under däck och hade varitdrucken i många dar. Klockan va' väl sju när Henan la' henne opp i vind, därför att han inte tordes gå längre, så som sjön vräkte. Se'n han hade äti' frukost klockan åtta gick han in till sej, och en halvtimme efteråt kom kapten opp talgögd och skälvande och höll sej fast vid ledstången i trappan. Det va' eländigt, ska' ja' säja er, och där stod han och blinka' och nicka' och sluddra' för sej själv. »Fall!» skrek han till karlen vid ratten. »Å, Herre Gud!» sa' andre styrman som stod bredvid honom. Och kapten såg inte åt honom ens, utan höll bara på med att babbla och sluddra för sej själv. Men så med ens räta' han opp sej och kasta' huvet tebaka och skrek: »Vrid på hjulet, karl — nå, så fan anamma er! Ä' ni döv, efter ni inte hör va' ja säjer?»

Det va' den drucknes tur han hade, för *Starry Grace* la' i väg för en stormil så Gud sej förbarme, utan att ta in ett ämbar vatten, medan andre styrman gav order och besättningen for omkring som galningar. Och nu va' kapten belåten och nicka' för sej själv och gick ner igen för att dricka mera whisky. Det va' ett rent mordanslag mot allas våra liv, för det va' inte lämplig stund ens för det allra största skepp att vara i gång. I gång? Aldrig har ja' sett maken. Omöjligt att tänka sej värre — och då hade ja' ändå vari' till sjöss som pojke och fullväxt i fyrtio år. Ja' säjer er att det va' rent gruvsamt.

Andre styrman va' vit i ansiktet som ett lik och han höll ut ensam en halvtimmes tid, men så blev det honom för starkt och han gick ned för att kalla opp Samuel och tredje man. Ja — en fin sjöman *va'* den där Samuel men det där va' för starkt för honom. Han sågsej om och studera' och såg sej om och studera', men han kunde inte se nå'n utväg. Han våga' inte dreja bi. Hon skulle ha blivit rensopad från både folk och grejor innan hon kunde ligga opp. Det va' ingenting annat att göra än att hålla i. Tog stormen till så va' vi i alla fall förlorade, förr eller senare skulle nå'n våldsam sjö sopa oss alla överbord.

Sa' ja' att det va' en storm så Gud sej förbarme? Det va' den värsta ja' sett. Tror att den lede själv måste ha blåst opp den, för den va' alldeles ohygglig. Ja' ha' nog vari' med om åtskilligt, men en så'n natt som den vi nu fick vill ja' inte gärna se mera. Ingen tordes gå till kojs. Och ingen tordes heller vara på däck. Alla stod vi oppe på kajutan och höll oss fast och väntade. De tre styrmännen va' på halvdäcket och två man vid ratten, och den ende som va' nere under däck va' våran spritblötta kapten som låg där full och snarka'.

Och då såg ja' den komma på en mils avstånd, så högt över de andra vågorna som en ö över ett hav — den väldigaste våg ja' nånsin ha' sett. De tre styrmännen stod tillsammans och såg den komma, och dom bad nog, dom som vi, en tyst bön att den inte skulle bryta sej när den gick förbi oss. Men vi skulle inte bli bönhörda. Till sist, när den reste sej opp så högt som ett berg och virvla' sej opp bortöver aktern och skymde bort himlavalvet för oss, skingrades styrmännen — andra och tredje rusade till mesanvanterna och klättrade opp i dom, men förste styrman sprang till ratten, för att hjälpa till. Det va' en modig man, den där Samuel Henan. Han rusa' rakt emot den där bjässen bland allt va' vågor hette, tänkte inte på sig själv,utan bara på skutan. De bägge vid ratten va'

fastsurrade vid den, men han ville vara till hands ifall de blev dödade. Och så tog hon den. Vi på kajutan kunde inte se halvdäcket för de tusen tons vatten som störta' över det. Vågen hade sopat det rent, tagit med sej allt — de bägge som klättra upp i mesanriggen, Samuel Henan på väg till ratten, de bägge männen som voro fastbundna vid ratten, — ja, och själva hjulet också. Vi såg aldrig en skymt av dom vidare, för hon körde opp i vind när hjulet rök, och två av oss dränktes på andra sidan om kajutan, för att inte tala om timmermannen, som vi hitta' vid förkanten av halvdäck med vartenda ben krossat i sin kropp så att han va' som ett gelé.»

***

Och nu kommer det underbara, det häpnadsväckande mirakel som Margaret Henan utförde med sin heroiska viljekraft. Hon var fyrtiosju år då underrättelsen kom att Samuel förgåtts, och icke långt därefter började ett otroligt rykte göra sin rund omkring på ön Mc Gill. Jag kallar det otroligt — och ön Mc Gill ville icke heller sätta tro till det. Doktor Hall sade »bah!» och alla skrattade åt ryktet och kallade det för ett gott skämt. Man tog reda på varifrån pratet ledde sitt ursprung och det spårades tillbaka till Sara Dack, som tjänade hos Henans och var den enda som vistades hos Margaret och hennes man. Men Sara Dack envisades i sitt påstående, och nu kallade man henne för en oförsynt lögnerska. En eller två av öborna vågade sig fram med en fråga om saken till Tom Henan själv, men förutombistra ögonkast och svordomar över deras fräckhet fingo de ingenting till svar.

Ryktet dog bort och överallt på ön började man i stället diskutera förlusten av *Grenoble,* som gått till botten utanför Kina. Fartygets hela befäl och hälften av dess besättning var från ön Mc Gill och hade gift sig där. Men så dök det underliga ryktet upp igen. Sara Dack blev allt bestämdare i sina försäkringar, Tom Henan kastade mörkare blickar omkring sig än någonsin, och efter ett besök hos Henans lät doktor Hall inte längre höra sitt »bah!» Nu kände hela ön sig upprorisk, och där blev ett oerhört slamrande med tungor. Det där var ju alldeles onaturligt — rent av ogudaktigt. Man hade aldrig hört maken. Och när så efter vederbörligt tidsförlopp Sara Dacks påstående befanns vara fullkomligt sant, förklarade alla med en mun, liksom högbåtsmannen hade gjort på *Starry Grace,* att den onde nödvändigt måste ha haft sin hand med i en så onaturlig händelse. Och Sara Dack berättade dessutom, att den förblindade kvinnan bestämt förklarat att det måste bli en gosse. »Elva barn har jag fött till världen», hade Margaret sagt, »sex flickor och fem gossar. Och eftersom det måste finnas jämvikt i allting, så blir det nog också så för mej. Sex stycken av det ena slaget och sex av det andra — då blir det jämvikt. Så säkert som solen går opp om mornarna blir barnet en gosse.»

Och en gosse blev det också, och det en som var ett riktigt underverk. Doktor Hall var alldeles häpen över barnets präktiga skapnad och väldiga styrka och skrev en broschyr om sina iakttagelser i detta avseende för Medicinska sällskapet i Dublin, vari han framhöllifrågavarande fall som det intressantaste han haft under sin långa läkarebana. När Sara Dack omtalade den nyföddes otroliga vikt, vägrade ön att tro henne och kallade henne återigen för lögnerska. Men när doktor Hall försäkrade att han själv hade vägt barnet och sett att den siffra Sara uppgav var den rätta, drog ön Mc Gill djupt efter andan och tog sedan för gott vilka rapporter Sara Dack än månde ge angående barnets utveckling och aptit. Och ännu en gång kom Margaret Henan till Belfast med ett gossebarn och fick det kristnat till Samuel.

***

»Och pojken va' god som guld», sade Sara Dack till mig.

Då jag träffade på Sara var hon en frisk och flegmatisk gammal mö på sextio år med en erfarenhet så tragisk och ovanlig, att ehuru hennes tunga hade sysslat med den i tiotal år, måste skildringen av den ännu ha ett oförgängligt intresse för ortens gummor.

»Ja, god som guld», sade Sara Dack. »Aldrig skrikig. Kunde sitta ute i solen timme efter timme, utan att ge ett ljud ifrån sej så länge han inte va' hungrig. Och så stark! Grep tag med sina händer så kraftigt som en stor karl. Han va' inte ens ett dygn när han tog tag i mej så hårt, att ja' skrek till i förskräckelse. Och frisk och rödkindad. Sov och åt och växte. Aldrig ilsken. Aldrig störde han nå'ns nattro en enda minut, inte under tandsprickningen en gång. Och Margaret bruka' låta'n gunga i sitt knä och fråga, om det nånsin hade funnits en så fin pojke i våra

förenade kungariken.Så den pojken växte! Och så han åt se'n! När han va' ett år va' han lika stor som andra barn vid två. Men senfärdig att gå och att tala. Förutom att några gurglande ljud trängde opp ur hans strupe och att han kröp på alla fyra kom han inte ut med mycke' i den vägen. Men det kunde man ju också vänta sej så som han växte. Allt gick ju till växt och till kroppsstyrka. Och själva gamle Tom Henan klarna' opp när han såg på den väldigt stora pojken, och han sa' att han undra', om det nånsin funnits make till pojke i alla tre kungarikena. Det va' doktor Hall som först fatta' misstankar, det kommer ja' mycke' väl ihåg fastän ja' aldrig hade haft en aning om va' pojken va' förrän efteråt. Ja' såg doktorn hålla saker framför lille Sammys ögon och ställa till buller både högre och lägre och längre och kortare håll från lille Sammys öron. Och ja' såg doktorn gå sin väg med rynkade ögonbryn och skaka på huvu't som om barnet vore sjukt. Och sjuk va' han inte, det kunde ja' svära på — ja' som såg honom äta och frodas. Men doktor Hall sa' inte ett ord till Margaret heller, och ja' kunde inte gissa mej till va' som gjorde honom bekymrad.

Ja' kommer mycket väl ihåg första gången Sammy bjöd till att tala. Då va' han två år och så stor som andra barn vid fem, men gå kunde han inte ännu. Han for omkring på alla fyra, glad och förnöjd och utan att göra något besvär, såvida han fick mat ordentligt, och mat ville han ha ovanligt ofta. Ja' gick och hängde opp tvättade kläder på ett streck när han kom ut på alla fyra med sitt stora huvud vaggande av och an och ögonen blinkade i solen. Och så öppna' han plötsligt sin mun för att tala. Ja' blev så förskrämd så ja' höllpå att dö i förskräckelse — och nu visste ja' med ens varför doktorn hade skakat på huvu't. Tala? Ack, ack — aldrig ha' väl ett barn på vår ö talat på det sättet. Det talet kunde ingen missta' sej på. Ja' stod där och skälvde — lille Sammy hade skriat som en åsna! Ja, ja! säjer väl det — han skria' som en åsna, precis på det viset, högljutt och långdraget och muntert så hans lungor kunde spricka.

Han va' idiot — en storväxt ohjälplig idiot. Det var efter det där skriandet som doktorn tala' om det för Margaret, men hon ville inte tro honom. Det skulle nog bli bra med tiden, sa' hon. Gossen hade bara växt för fort. Fick han tid på sej, så skulle vi nog få se, sa' hon. Men gamle Tom Henan förstod hur det va' och han räta' aldrig på nacken mer. Han tålde inte barnet sedan och kunde inte förmå sig att röra det, och det såg ut som om han vore riktigt förhäxad av et. Många gånger såg ja' honom följa det med ögonen från andra sidan om något hörn och stirra på det så att ögonen va' nära att trilla ur av förfäran — och när det så började skria, stack gamle Tom fingrarna i örona och såg så olycklig ut, så en kunde gråta åt'et.

Och skria kunde det eländet med besked! Det va' det enda det kunde göra förutom äta och växa. Så snart det blev hungrigt skria' det och det va' ingen möjlighet att få't att tiga förrän det fick mat. Och ständigt om mornarna bruka' det genast kravla sej fram till köksdörren och blinka utåt solskenet och skria. Det där skriandet blev Sammys död.

Ja' minns et så väl. Sammy var tre år då och stor som en tio års pojke. Gamle Tom hade blivit rätt ynklig, han gick och plöjde kors och tvärs på gärdenaoch prata' och mumla' för sig själv. Den måron som ja' nu talar om satt han på bänken utanför köksdörren och täljde på ett yxskaft. Och så kom den bedrövlige idioten kravlande till dörren och skria' utåt solen som han bruka' göra. Ja' såg gamle Tom rycka till och se sej om. Och där stod vidundret och vagga' med sitt stora huvud och blinka' och skria' som en stor åsna, vilket det ju nästan va'. Det va' för mycke' för Tom. Nånting blev galet med honom i den stunden. Han flög opp och gav idioten ett slag i huvu't med yxskaftet. Och han slog om och om igen, som om Sammy vore en galen hund som han va' rädd för. Och så gick han raka vägen till stallet och hängde sej där vid en takbjälke. Men se'n hade ja' inte lust att stanna där i huset längre, utan ja' flytta till min syster, som va' gift med John Martin och hade det bra.»

***

Jag satt på bänken utanför köksdörren och såg på Margaret Henan, medan hennes valkiga tumme pressade ned den glödande tobaken i lerpipan och hennes ögon stirrade utåt de av skymningen fördunklade fälten. Det var samma bänk som Tom Henan suttit på den skräckfulla sista dagen av sitt liv. Och Margaret satt i dörröppningen där vidundret och idioten Sammy så ofta hade vaggat med huvudet och skriat, blinkande mot solen. Vi hade talat med varandra en timmes tid — hon med den lugna långsamhet som vittnade om evighetstrygghet och som så väl

anstod henne — och om det gällt mitt liv kunde jag icke finna de motiv som utgjorde ledtrådarna i hennes livs trassliga vävnad.Var hon en sanningens martyr? Låg det i hennes natur att böja knä inför ett så abstrakt ideal? Hade hon fattat den abstrakta sanningen som det enda höga målet för mänsklig strävan — den dag för långa år sedan då hon döpte sin förstfödde till Samuel? Eller hade hon fått oxens upproriska halsstarrighet på sin lott? Eller hästens envisa målmedvetenhet? Eller bondens slöa egensinne? Var det en nyck eller en fantasi? Kanske den enda strimman av vanvett i en för övrigt oerhört klar hjärna? Eller hade hon måhända samma själsläggning som en Bruno? Var hon övertygad om den intellektuella riktigheten av den ståndpunkt hon intagit? Var hon intagen av en orubblig och upplyst opposition mot vidskepelsen? Eller — den tanken föreföll mig klyftigare — regerades hon av någon djupare och mera omfattande vidskepelse, ett slags fetisch-dyrkan, vars alpha och omega var det hemlighetsfulla namnet *Samuel?*

»Vill ni kanske säga mej», sade hon, »att om min andre son hade blivit döpt till Larry i stället för till Samuel, så skulle han inte ha fallit i det sjudheta vattnet och förbränts? Oss emellan sagt, sir — ni ser ju klok ut — skulle namnet ha betytt nånting därvidlag? Skulle det inte ha bykts hos oss den dagen om han hade hetat Larry eller Michael? Skulle kokande vatten inte ha varit hett, och skulle hett vatten inte ha bränt, om han hade haft ett annat namn än Samuel?»

Jag erkände det riktiga i hennes påstående och hon fortsatte:

»Kan nånting så ringa som ett namn göra ingrepp i Guds grundplaner? Löper världen på måfå och ä' Gud kanske en svag och vacklande varelse, som skulleändra tingens bestämmelser och öden därför att krypet Margaret Henan fått lust att ge sitt barn namnet Samuel? Se på min son Jamie. Han vill aldrig ha nå'n ryssfinne bland sin besättning, därför att dom tror att ryss-finnarna kan vända vind och riva opp dåligt väder. Skulle *ni* kunna tro det? Kunde ni tro att Gud som låter vinden blåsa skulle sänka sitt huvud så lågt från höjden, att han lyssnade till några ord som uttalas av en smutsig ryss-finne inne i skansen på ett smutsigt fartyg?»

Jag sade att jag helt visst inte trodde det. Men hon kunde icke avhållas från att driva sin argumentering ända till dess spets.

»Hur kan ni då tänka att Gud, som leder stjärnornas gång och för vars mäktiga fot jorden endast ä' en fotapall, skulle fatta hätskhet mot Margaret Henan och skicka en väldig våg bortåt Kap för att sopa hennes son in i evigheten, bara därför att hon velat kalla honom Samuel?»

»Men varför just Samuel?» frågade jag.

»Det vet ja' inte. Ja' ville ha det så.»

»Och *varför* ville ni det?»

»Vem ä' jag, att ja' skulle kunna svara på en sådan fråga? Finns det nå'n bland levande eller döda, som kan göra det? Vem vet *varför* det ä' så eller så i dylika fall? Min son Jamie va' mycke' förtjust i kärnmjölk — han bruka' säja att han ville dricka tills den stod honom opp i halsen. Men Timothy kunde däremot inte alls tåla kärnmjölk. Och ja' tycker om att höra åskans dån och dunder och brak. Men min Katie kunde aldrig stå ut med att höra minsta åskmuller, utan skrek och skälvde och bädda' ned sej mellan bolstrar.Och ännu aldrig ha' ja' hört nå'n kunna säja *varför* det ä' så. Det vet Gud allena. Ni och jag ä' dödliga och vi kan inte veta det. För oss ä' det nog att veta vad vi tycker om och inte tycker om. *Det behagar mej* — detta ä' för oss det första och det sista. Och bakom det ordet kan ingen gå och leta ett *varför.* Ja' *tycker om* namnet Samuel, tycker mycket om det. Det ä' ett vackert namn med ett underbart vaggande välljud som övergår allt förstånd.»

Skymningen blev djupare, och under den tystnad som inträdde betraktade jag den ståtliga välvda pannan, som tiden icke förmått sänka — jag såg på det stora avståndet mellan ögonen och på själva ögonen, som voro så klara, öppna och fjärrsynta. Så steg hon upp med en min som om hon ville avskeda mig och sade:

»Det blir mörkt för er att gå hem och vi få snart regn.»

»Sörjer ni över någonting, Margaret Henan?» frågade jag plötsligt och obetänksamt.

Hon såg forskande på mig ett ögonblick.

»Ja — över att jag inte fick ännu en son.»

»Och ni skulle verkligen...?» sade jag tveksamt.

»Ja, det skulle jag», svarade hon. *»Det* skulle ha blivit hans namn.»

Jag gick nedåt den mörka vägen mellan hagtornshäckarna grubblande över det *varför* som här framställts utan svar. Och jag upprepade *Samuel* högt för mig själv, lyssnande efter det vaggande välljudet hos det namnet, som så hade tjusat denna kvinnas själ och lett henne in på tragikens område. Det fanns verkligen där, detta välljud. Ja, det fanns!